

REGESTA NORVEGICA.

Kronologisk Fortegnelse

over

Dokumenter

vedkommende Norge, Nordmænd og den norske Kirkeprovins.

I.

991—1268.

Udgivet

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

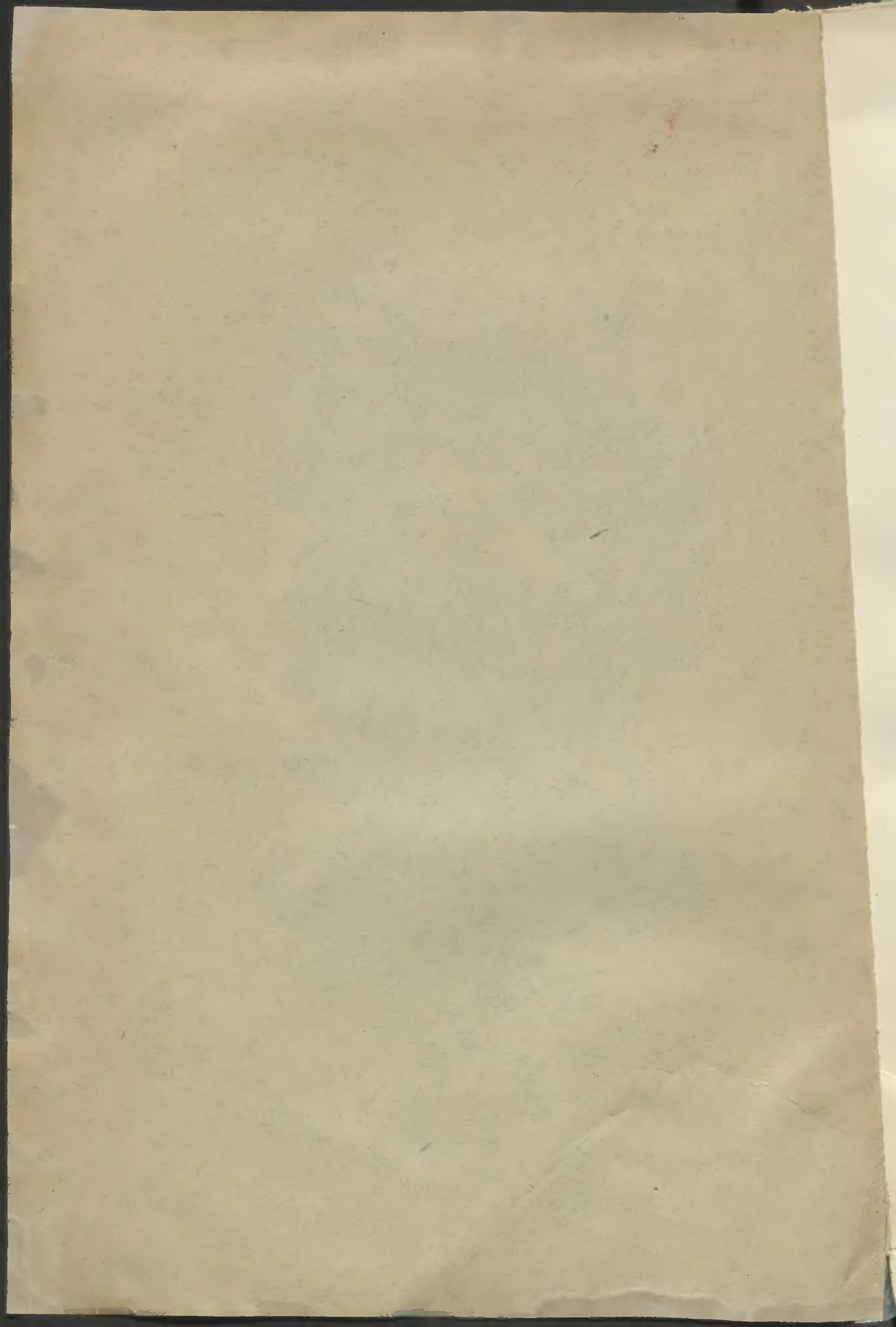
Dr. Gustav Storm.

Christiania

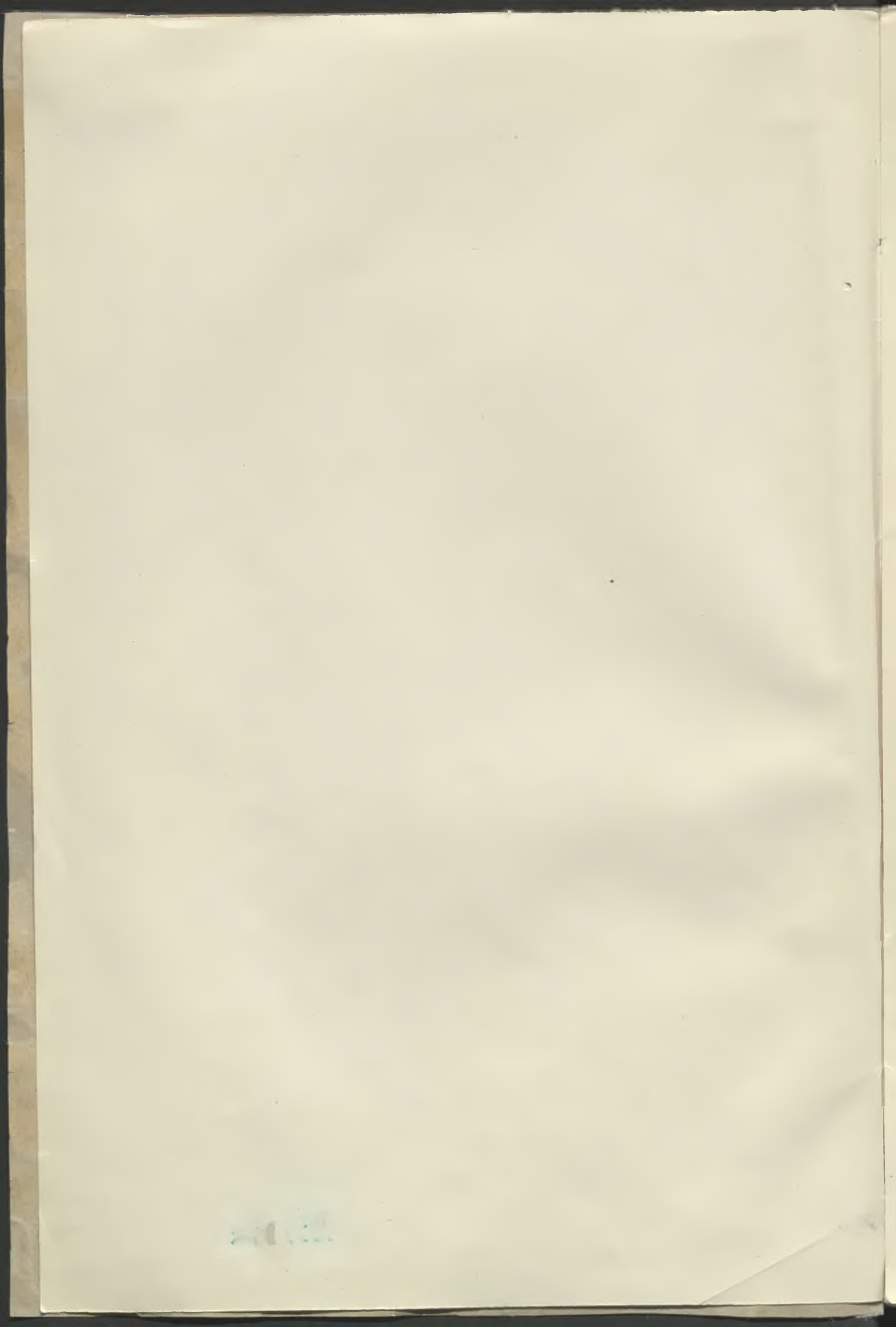
Thronsen & Co.s Bogtrykkeri

1898.

REGESTA NORVEGICA

I.

REGESTA NORVEGICA.

Kronologisk Fortegnelse

over

Dokumenter

vedkommende Norge, Nordmænd og den norske Kirkeprovins.

I.

991—1263.

Udgivet

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Dr. Gustav Storm.

Christiania

Thronsen & Co.s Bogtrykkeri

1898.

30934

Wz 1022/85

Forord.

Eftersom Trykningen af det Norske Diplomatarium skred fremad efter den lagte Plan, er den Klage bleven almindeligere blandt uden- og indenlandske Historikere, at selve Planen ikke længer var praktisk; denne havde vistnok ført til, at en Mængde Stof var offentliggjort, men dette blev vanskeligt at behandle, fordi det var spredt over stadig flere Bind uden nogen fælles kronologisk Oversigt. Kildeskriftkommissionen har derfor allerede i 1895 udtalt, at det var dens Hensigt at give en kronologisk Oversigt over Stoffet i Form af en Regestsamling, og for at faa sat dette Arbeide igang har jeg efter Kommissionens Ønske udarbejdet dette første Hefte indtil 1263.

Hensigten er først at give en kronologisk Fortegnelse over Indholdet af alle i Diplomatariet trykte Dokumenter indtil c. 1570; dernæst at indtage en Fortegnelse over alle andensteds trykte Breve af samme Art, og endelig viste det sig da strax nødvendigt at medtage, hvad der allerede er samlet, men endnu venter paa Udgivelse i de følgende Bind af Diplomatariet.

Den geografiske Begrænsning maatte blive Norge og „Provinsen Nidaros“, altsaa at medtage alt, hvad der vedkom alle Lande eller Bispedømmer, som laa under den norske Konge og Erkebiskop. Da saaledes Island maatte medtages ialfald fra 1152, Orknøerne og Sudrøerne allerede tidligere, fandtes det mest planmæssigt at indtage alt Brevstof vedkommende disse Øer, og saa langt frem i Tiden som de staar i Sammenhæng med Norges Historie.

Jeg fandt det ikke muligt at indskrænke mig til bevarede Breve (i Original eller Kopi); derfor maatte Register over tabte Breve medtages (saaledes Registeret paa Akershus og det Register over tabte Breve fra Nidaros, som jeg har trykt blandt Christiania

Videnskabselskabs Skrifter i 1894), og derfor gik det ikke an at udelukke Breve, som omtales eller meddeltes (helt eller i Uddrag) i den historiske Litteratur. Det blev derfor min Opgave at bestemme Brevenes Provenients, og jeg har overalt søgt saa vidt muligt at oplyse denne ved Henvisninger enten til den trykte Kilde eller (for hidkomne Breve) til de Arkiver, hvorfra de stammer.

Uddragene af Breve har jeg gjort saa fyldige som muligt og har aldrig nøiet mig med Indholdsangivelser eller Dateringer i de trykte Brevsamlinger; jeg tror derved at have undgaaet endel Misforstaaelser og at have rettet endel Feil. Da Diplomatarium Norvegicum ikke leverer Oplysninger om Brevudstedernes Segl, har jeg fundet det rigtigt, saa vidt muligt, at supplere dette.

De litterære Henvisninger ved hvert Nummer skal kun oplyse om, hvor Brevene er trykte, og tager derfor kun de almindeligst kjendte Kilder med, særligt de nordiske. Jeg ansaa det ikke for nødvendigt at citere, hvor Brevene blev omtalte i Litteraturen, hvorved Værket vilde voxte og Trykningen maatte opsættes.

Den vedføjede Liste over trykt og utrykt Litteratur medtager kun Forkortninger, idet Litteraturhenvisningerne overalt er gjort saa fyldige, at Værkerne med Lethed vil kjendes.

Ved en Bevilgning af Nansenfondets Bestyrelse er der aabnet Adgang til, at Bearbejdelsen af Stoffet for den følgende Tid kan gaa hurtigere for sig. Det er saaledes mit Haab, at et følgende Hefte, omfattende Tiden 1263—1319, kan se Lyset inden Aarhundredets Slutning.

14 Juli 1898.

Gustav Storm.

Forkortede Citater af trykt Litteratur.

- Ann. reg.** De islandske Annaler indtil 1578, udgivne af Dr. Gustav Storm (1888), deri Annales Regii S. 79—155.
- D. Isl.** Diplomatarium Islandicum. Islensk Fornbrrefasafn. Bd. I.
- D. Norv.** Diplomatarium Norvegicum. Bd. 1—14.
- D. Svec.** Diplomatarium Svecanum. Bd. I (1829).
- Fnm. sögur.** Fornmanna sögur. Bd. VI—X.
- Hasse.** Schleswig-Holstein-Lauenburgische Regesten u. Urkunden, bearb. u. herausgg. von P. Hasse. Bd. 1—2.
- Jaffé².** Regesta Pontificum a condita ecclesia ad anno MCXCVIII. Editio II^a.
- Kemble IV.** Codex Diplomaticus ævi Saxonici opera Joh. M. Kemble, T. IVtus.
- Migne.** Patrologia Latina. T. 1—221.
- Potthast.** Regesta Pontificum inde ab anno p. Ch. n. MCXCVIII ad annum MCCCIV, ed. Aug. Potthast. I—II. (1874—75).
- Rot. Chart.** Rotuli Chartarum in turri Londinensi asservati. Accurante Th. Duffus Hardy. I. (1837).
- Rot. litt. claus.** Rotuli litterarum clausarum in turri Londinensi asservati. Accurante Th. Duffus Hardy. Vol. 1—2. (1843—44).
- Rot. litt. patent.** Rotuli litterarum patentium in turri Londinensi asservati. Accurante Th. Duffus Hardy. Vol. I, I. (1835).
- Rydberg.** Sveriges Traktater med främmande Makter, utg. af O. S. Rydberg. Del I. (1877).
- Rymeri Foedera.** Foedera, Conventiones, Litteræ et cuiuscunque generis Acta publica inter Reges Angliæ et alios quosvis Imperatores etc. Accurante Th. Rymer. Editio tertia studio Georgii Holmes. Pars I, 1 & 2 (1739).
- Sturlunga².** Sturlunga Saga, ed. Gúðbrandr. Vigfusson. I—II. (1878).
- Thorkelin.** Diplomatarium Arnamagnæanum, ed. G. J. Thorkelin. Hafniæ 1786. T. I—II.
-

Forkortede Citater af utrykt Litteratur.

- Akershus.** Registret over Breve paa Akershus 1622 (vil blive udgivet for Kildeskriiftfondet).
- A. M.** Arne Magnusson og den Arnamagnæanske Haandskrift-Samling.
- Dipl. Arn.** Den Arnamagnæanske Samling af norske Oldbreve. Citeres efter Fascikler og Numere.
- Henrik Kalteisens** Samlinger i Bonn, Manuskript no. 326 (vil blive udgivet af Alex. Bugge for Kildeskriiftfondet).
- Korens Fotografier** efter engelske Membranbreve, i Kildeskriiftfondets Samlinger, (vil blive udgivet i Dipl. Norv. 17de Bind).
- Reg. Vat.** De vatikanske Regestbøger, citeres efter Nummer hos Palmieri (Ad Vaticani Achivi Romanorum Pontificum Regesta Manuductio. Romæ 1884), sammenlignet med P. A. Munchs Optegnelser.
-

[991]. Fredsmaal og Vilkaar, som Kong Ædelred og alle hans Stormænd aftalte med Vikingehæren, hvori Anlaf (= Olav Trygvesøn), Justin (= Jostein Eiriksøn, Olavs Morbroder) og »Guðmund Stegitan sunu« var med.

Thorpe, *Ancient Laws and institutes of England 121—24.* R. Schmid, *Gesetze der Angelsachsen*² 104—12. 1

1018. Knut, Anglernes konge, giver Biskop Burhwold 4 Bo i Landerhtun og Tinieltun. »Anno dominicæ incarnationis millesimo octodecimo«. Vidne er »Yrric dux«.

Kemble, *Cod. diplom. ævi Saxonici IV*, 2 no. 728. 2

1019. Kong Knut i England giver Abbed Ædelwold og Exeter Kirke Skattefrihed. »Anno dominicæ incarnationis m^o xix^o indictione i.« Vidner er »Hacun dux« og »Yric dux«.

Kemble IV, 3 no. 729. 3

1019. Kong Knut giver sin Tjener Agemund 16 Bo i Cheselburne. »Anno dominicæ incarnationis m^o xix^o indictione ii^a.« Vidner er »Yrc dux« og »Hacun dux«.

Kemble IV, 9 no. 730. 4

[1021]. Kong Knut giver sin Tjener Æðeric en Gaard i Mævi. »Acta anno ab incarnatione domini millesimo .xxx. indictione. iiii.« Vidne er »Hacun dux«.

Kemble IV, 35 no. 744 (Aarstallet er feilagtigt; Indictionen passer til Aar 1021, og Underskrifterne ligeledes). 5

[c. 1021—23]. Kong Knut giver Munken Æuic 5 Bo i Niwanham. (Udateret). Vidne er »Yric dux«.

Kemble IV, 20 no. 736. 6

[c. 1021—23]. Kong Knut giver til Kristus Gaardene Horningga, Ludham og Netheshird. (Udateret). Vidner er »Huc (c: Yric) dux« og »Hacun dux«.

Kemble IV, 28 no. 740. 7

1023. Kong Knut giver Leofwine »Bondan sunu« 7 Bo i Han-
ningtun. »Anno incarnationis millesimo .xxiii. indictione .vi.«
Vidner er »Yrik dux« og »Hakun dux«.

Kemble IV, 26 no. 739.

8

1024. Kong Knut giver sin Tjener Orcy 5 Bo ved Portes-
hamm. »Acta anno dominicæ incarnationis .mxxiiii. indictione .vii.«
Vidne er »Hacun dux«.

Kemble IV, 29 no. 741.

9

1026. Kong Knut giver Biskop Lufing 5 Bo i Wordi. »Acta
anno ab incarn. domini millesimo .xxvi. indictione ix.« Vidne er
»Hacun dux«.

Kemble IV, 34 no. 743.

10

1042. Hardnú, Anglernes Konge, giver en Gaard i Scoles-
cumb til Biskop Ælfuin af Winchester. »Anno dominicæ incar-
nationis millesimo quadragesimo secundo, indictione decima«. Vidne
er »Grimkillus Australium Saxonum episcopus«.

Kemble IV, 67—69 no. 763. (Medtages sammen med no. 13—15, 17—24,
fordi muligens Grimkel er Olav den helliges Missionsbiskop).

11

[**1042—43**]. Kong Magnus af Norge og Danmark til Kong
Edvard af England, minder om sin Arveret efter Hardeknut og
spørger, om E. vil holde Forliget mellem Magnus og Hardeknut.

Fagrskinna c. 134. Flat. III, 285. Heimskringla 544.

12

[**1042—44**]. Ælfwine Biskop kundgjør, at Klosteret Ealdan-
mynster overdrager for Levetiden Land ved Eadburge-byrig til
Osgód, mod at det senere falder til Ealdanmynster. (Udateret).
Vidne er »Grimcytel biscop«.

Kemble IV, 76 no. 768.

13

[**1042—47**]. Kong Edvard til Biskop Grimketel og Ælfwine
og Ælfric og alle hans »Thegner« i Suffolk, melder at han giver
Landet ved Mildenhah og halvniende Hundrede Socn i Thingow
til St. Edmund. (Udateret).

Kemble IV, 194 no. 832.

14

1043. Eadward, Anglernes Konge, giver sin Tjener Ælfstan
10 Bo i Seofonhamtun. »Anno dominicæ incarnationis .xliii. post
mille, indictione .xi«. Vidne er »Grimkyl episcopus«.

Kemble IV, 74 no. 767.

15

[c. 1043]. Kong Edvard i England til Kong Magnus, svarer paa Magnus's Brev og fremholder sine Rettigheder til England.

Fagrsk. c. 135. Flat. III, 286—87. Heimskr. 544—45. 16

1044. Eadwardus, Anglernes Konge, giver til Apostlerne Petrus og Paulus og til det gamle Kloster i Winchester 15 Bo i Pipmynster. »Anno dom. inc. millesimo quadragesimo quarto, indictione duodecima.« Vidne er »Grimgillus Australium Saxonum episcopus«.

Kemble IV, 88—91 no. 774. 17

1044. Eadwardus, Anglernes Konge, giver sin Biskop Ælfwin 30 Bo i Wittanige. »Anno dom. inc. millesimo quadragesimo quarto, indictione duodecima.« Vidne er »Grimkyllus Australium Saxonum episcopus«.

Kemble IV, 91—94 no. 775. 18

1045. Eadwardus, Anglernes Konge, giver til Apostlerne Petrus og Paulus og til det »gamle Kloster« otte Bo i Stanham. »Anno dom. inc. millesimo quadragesimo quinto, indictione .xiii.« Vidne er »Grimkillus Australium Saxonum episcopus«.

Kemble IV, 94—97 no. 776. 19

1045. Eadwardus, Englands Konge, giver 2½ Bo i Dichomatum til sin Tjener Thord. »Anno dom. inc. m^o xlv., indictione .xiii.« Vidne er »Grimkytel episcopus«.

Kemble IV, 97—99 no. 778. 20

1045, 1 Aug. Eadwardus, Anglernes Konge, stadfæster de foregaaende Kongers og St. Dunstans Privilegier for Westminster Kloster. »Datum kl. Aug. anno quinto, ab incarnatione domini .m^{xl}^{mo}. v^{to}, indictione .xii. Actum Londonie palatio regio.« Vidne er »Grymkillus episcopus«.

Kemble IV, 99—102 no. 779. 21

1045. Eadwardus, Anglernes Konge, giver til Biskop Ælfwin i Winchester 8 Bo i Heantun. »Anno dom. inc. millesimo quadragesimo quinto, indictione .xiii.« Vidne er »Grimkillus Australium Saxonum episcopus«.

Kemble IV, 102—04 no. 780. 22

1045. Eadueardus, Anglernes Konge, giver til Biskop Ælfuin i Winchester 7 Bo i Melebroc. »Anno dom. inc. millesimo qua-

dragesimo quinto, indictione .xiii.« Vidne er »Grimkillus Australium Saxonum episcopus«.

Kemble IV, 104—06 no. 781. 23

1046. Eaduardus, Britannias Konge, giver 3 Bo i Ædelstanestun til sin Tjener Ædelstan. »Anno ab incarnatione millesimo .xlvi., indictione .xiii.« Vidne er »Grimkytel episcopus«.

Kemble IV, 109—110 no. 784. 24

[**1056**]. Pave Victor II til Erkebiskop Adalbert af Bremen; paalægger ham at indvie den valgte islandske Biskop Isleiv paa Pintsedag; han haaber, at dette Bispedømmes Hæder vil blive saa meget større, naar den første Biskop blev indviet paa den Dag, da Gud hædrede hele Verden ved den hellig Aands Gave.

Hungrvaka c. 2 (Biskupasögur I, 61). 25

[**1056**]. Erkebiskop Adalbert af Bremen til Islændingers og Grønlændingers Folk; sender sin Hilsen til deres Kirker og lover snart at komme til dem, forat de kan nyde fuldkommen Glæde.

Adamus Bremensis IV, c. 35. 26

[**1056—72**]. Erkebiskop Adalbert til Islændingerne, forbyder dem at modtage kirkelig Tjeneste af udenlandske Biskoper, som enten er bansatte eller har reist ud til Øen uden hans Tilladelse.

Hungrvaka c. 2 (Biskupasögur I, 62). 27

[**1061—66**]. Pave Alexander II til Harald, Nordmændenes Konge. Da Erkebiskop Adalbert i Hamburg har klaget over, at Biskoperne i Norge enten slet ikke er indviede eller indviede paa skjændig Vis i England eller Frankrige for Penge mod de Romerske Privilegier til Hamburgs Kirke, paaminder han Kongen om, at han og hans Biskoper viser Erkebiskopen, hans Vikar, samme Lydighed, som de skylder det apostoliske Sæde.

Adamus Bremensis III c. 16 (Schol. 70 til Adamus Bremensis, fra det Bremiske Arkiv). Migne, Patrologia latina 146, 1281. Jaffé, Regesta Pontificum² no. 4471. 28

[**1073, før 3 Marts**]. Erkebiskop Thomas af York til Erkebiskop Lanfrank af Canterbury, melder, at Paal Jarl har fra Orknøerne sendt en Klerk til ham, som han har valgt til Biskop, og beder om hans Indvielse; beder om at L. vil sende to Biskoper, for at Indvielsen kan foregaa i York 3die Marts »indictione xi.«

Haddan a. Stubbs, Councils II, 1, 162. (Biskopen hed Rodulf). 29

[1073, før 3 Marts]. Erkebiskop Lanfrank af Canterbury anmoder Biskopperne Wulstan af Worcester og Peter af Chester om at reise til York for at være tilstede ved Indvielsen af den valgte Biskop over Orknøerne.

Haddan a. Stubbs, Councils II, 1, 163.

30

1078, 15 Dec. Pave Gregorius VII til Kong Olav i Norge (Olavo Noruechcorum regi); opfordrer ham, ligesom Danernes Konge, til at sende unge høibyrdige Mænd af sit Land til Rom, forat de kan opdrages til Kristendom, da det for Sprogets og Fjernhedens Skyld er vanskeligt at sende Udlændinger did. Da Paven hører, at den danske Konges Brødre er flygtet til Norge for at søge den norske Konges Hjælp til at tvinge Broderen til at dele Riget med dem, beder han Kongen ikke at hjælpe dem; Paven vil selv virke for, at den danske Konge i Kjærlighed optager sine Brødre. »Rome .xviii. kal. Jan. indictione .ij.«

D. Norv. VI no. 1 (efter Regesta Vaticana 2). Jaffé, Bibl. rer. Germanicarum II, 343—45. Jaffé, Regesta² no. 5096.

31

[1082]. Pave Gregorius VII til Erkebiskop Hartvig i Magdeburg, paalægger ham at indvie den valgte islandske Biskop Gizur.

Hungrvaka c. 5 (Biskupasögur I, 67).

32

[1084—1107]. Thingsvidne om den norske Konges Ret paa Island og Islændingers Ret i Norge paa Olav den helliges Tid, bevidnet af Biskop Gizur (1083—1118) og hans Søn (eller Broder?) Teit, Markus (Skeggjason, Lovsigemand 1084—1107), Rein, Einar, Bjørn, Gudmund, Dade, Holmstein.

Dipl. Isl. I, no. 15 og 21. Norges gl. Love I, 437—38. Grágás, udg. af den arnamagn. Kommission, II, 407—10. Grágás, udg. af Finsen, II, 195—97. III, 463—66.

33

[1103—7]. Rettebøder, som Kongerne Sigurd, Eystein og Olav gav Frostathingsmændene, Naumdøler og Haalogalændinger: 1) Ophævelse af Gaver, Røikmæle, Avraad og Landøre for alle Ledingspligtige, 2) utlæg Mands Arv arves af Slægten, 3) Frihed til at reise fra Land, 4) Jordgravet Gods faar Finderen, men Eieren Landnám, 5) Almuen skal ikke bygge Huse for Kongen, 6) Almenningerne skal Bønderne have »som i Olav den helliges Dage«, 7) Kongen har Eneret til Klovarer nordenfor Vinjarsund, Aarmanden har Paatalen og Randsagelsesret.

Norges gl. Love I, 257—58.

34

[1105]. Biskop Gizur i Skálholt til Pave Paschalis II, ansøger om Oprettelsen af Bispedømme paa Nordlandet og om, at den valgte Biskop Jon maa blive indviet.

Hungrvaka c. 6 (Biskupasögur I, 68). Jóns saga helga C. 8 (ss. I, 159 og 232). **35**

[1105—6]. Pave Paschalis II til Erkebiskop Asser i Lund, tillader ham efter hans Anmodning at vie den valgte Biskop Jon til Biskop i Holar, uagtet han havde været gift to Gange.

Jóns Saga helga¹ c. 9 (Biskupasögur I, 161. 233). **36**

[1106—9]. Erkebiskop Anselm af Canterbury til Haakon Jarl af Orknøerne (Haconi comiti Orcadensium); glæder sig, at ifølge Fortælling af den Biskop, som nu Øerne har faaet (referente episcopo, quem nunc per gratiam Dei habetis), han nu modtager Guds Ord og Frelsens Raad og byder ham følge samme Biskops Lære og drage sit Folk til den kristne Religion.

Anselmi Litteræ IV, 92. Migne 159, 246. Haddan a. Stubbs II, 1, 167. **37**

[1117]. Biskop Gizur i Skálholt til Erkebiskop Asser i Lund, melder at Thorlak er valgt til Biskop efter ham og beder om, at han maa blive indviet.

Hungrvaka c. 7 (Biskupasögur I, 69). **38**

[1119]. Pave Calixtus II til Kongerne i Norge Eystein og Sigurd (Aistano et Siwardo Norwegie regibus); opfordrer dem til at modtage vel Biskop (Radulf) af Orknøerne, som er rettelig valgt og er indviet i sin Metropol, York, at værge ham mod Uret og lade ham bo roligt i Stiftet. (Udateret).

Monasticum Anglicanum III, 145, ny Udg. VIII, 1186. Haddan a. Stubbs, Councils II, 1, 196. Migne 163, 1142. Jaffé² 6786. **39**

[1119—34]. Olav, Øernes Konge, til Decanen og Domkapitlet i York, anmoder dem om at hjælpe til, at den valgte Biskop Nicolaus bliver indviet af Erkebiskopen og sendt hjem.

Monast. Anglic. VIII, 1186. Chron. reg. Mann. 76 Note. Haddan a. Stubbs II, 1, 219. **40**

[1119—34]. O(lav), Øernes Konge, til Erkebiskop T(hurstan) af York; da det efter kongeligt Dekret og Folkets Samtykke er vedtaget, at Biskopen over Øerne skal vælges af Munkene i Furnes, anmoder han Erkebiskopen om at stadfæste Valget af Munkene Nikolaus. (Udateret).

Monast. Anglic. VIII, 1186. Chron. reg. Mann. 76 Note. Haddan a. Stubbs II, 1, 219. **41**

[1123]. Abbed Peter i Cluny (Cluniacensium abbas) til Kong Sigurd i Norge (Sigiwardo Norwegie regi), hans Samfunds Ven; takker Gud, at han har indblæst sin Frygt og Kjærlighed i Kongen, lykønsker ham for hans Gudfrygtighed, for at han har erklæret sig som Væрге af Guds Kirke, idet han baade tillands og tilvands har drevet de Troendes Fiender tilbage ikke blot i sit eget Land, men i Sydens og Østens fjerne Egne, og nu ogsaa iler med en stor Flaade for at drive dem bort; takker Gud for at den hellige Aands brændende Iver er saa optændt i Kongens Sjæl, at han foragter Kongedømmets Glands og ønsker at betræde Fuldendelsens Vei.

Petri Venerabilis Epist. 1. II ep. VII. Migne 189, 196. 42

[1124]. Kong Sigurd til Erkebiskop Asser i Lund; melder ham, at Grønlandingerne ønsker sig en Biskop, og at Klerken Arnald er udseet hertil samt beder om, at han maa blive indviet til Biskop i Gardar.

Grænlandingaþátr i Flatøbogen III, 445. 43

1125, 9 Dec. Pave Honorius II til Kong S(igurd) Norge. Paven har hørt, at Erkebiskop Thomas af York har indviet Radulf til Biskop i Orknøerne, men at siden en anden er indtrængt der; derfor opfordrer han Kongen til at indsætte Radulf igjen i Bispedømmet og at vogte sig for i andet Fald at rammes af Guds Vrede. »Datum Laterani v. id. Decembris«.

Monast. Anglic. III, 144 (= VIII, 1186). Migne 166, 1241. Jaffé² no. 7224. Haddan a. Stubbs II, 1, 212. 44

[1128]. David, Skotternes Konge, kundgjør, at T[hurstan], Erkebiskop af York, har indviet Robert til Biskop af St. Andrews. Blandt vidnerne forekommer »Radulphus ep. Orcadum«.

Monast. Anglic. III, 145 (= VIII, 1187). Haddan a. Stubbs II, 1, 215. 45

[1130]. Kong Harald og Kong Magnus stadfæster Olav den helliges Love og alle de Rettebøder, som de følgende Konger havde givet Thrønderne og deres Lov-fæller.

Norges gl. Love I, 258. 46

[1130—36]. Thingsvidne, ført for Kong Harald og Kong Karl, om Landemærker mellem Norge og Götaland.

Norges gl. Love II, 487—88. (»Kong« Karl antages af Munch at være Jarlen Karl Sunesøn i Vestergötland). 47

1133, 27 Mai. Pave Innocentius II til Erkebiskop Adalbero i Hamburg. Da denne har klaget baade for Paverne Calixtus (II) og Honorius (II), at Biskop Asser i Lund og andre Biskoper i »Dacia« har nægtet ham Lydighed som Metropolitan, og de trods hyppige Paamindelser af samme Paver om at vende tilbage til denne Lydighed eller, om de havde gode Grunde for sig, at fremlægge disse for det pavelige Sæde, har vist Ulydighed mod de apostoliske Bud, fornyer Paven Metropolitaværdigheden over Biskoperne i »Dacia, Svedia, Norueia, Farria, Gronlondia, Halsingaldia, Islandia, Scridevindia« og Slaverne. »Datum Romæ . . . vj. kal. Jun. ind. xj, incarnationis dominice mcxxxij, pont. anno .iv.^o«

Hamb. Urkundenbuch I, no. 144 (efter Afskrifter i Hannover og Hamburg). D. Svec. I, no. 29. D. Isl. I, no. 27. Rydberg I, no. 33. Hasse no. 68. Migne 179, 180. Jaffé² no. 7622. **48**

1135, 6 Jan. Erik Eriksøn, Danernes Konge, kundgjør, at han giver Gods til et Præbende i Lund. »Actum Lundi, oct. id. Jan. ind. xij. anno ab incarn. domini mcxxxv anno regni quarto«. Bekræftet bl. a. af Biskop Ottar i Bergen (Ottario Bergenensi).

D. Svec. I, no. 35. **49**

[1139]. Kong Inge Haraldsøn til sin Broder Kong Sigurd og hans Raadgivere Saada-Gyrd, Ogmund Svifte og Ottar Birting, Lendermænd, Hirdmænd, Huskarler og hele Almuen, kræver Hjælp af Trønderne i Kampen mod Magnus Blinde og Sigurd Slembe.

Morkinskinna 216—17. Heimskringla 732. Fornm.-sögur VII, 220—21. **50**

[1139—51]. David, Skotternes Konge, til Ragnvald Jarl i Orknøerne (Reinwaldo comiti Orchadiæ) og til Jarlen og alle gode Mænd i Orknøerne og paa Katanes, anmoder dem om at tage Munkene i Durnach i Katanes i deres Værn. (Udateret).

Registrum de Dunfermelin no. 23, p. 14. Haddan a. Stubbs II, 1, 229. **51**

1146, 7 Jan. Pave Eugenius III til Abbed Orm i St. Michaels Kloster ved Bergen og hans Brødre, stadfæster Klostret i Besiddelse af dets Jordegods. »Datum Laterani .vij. id. Jan. indictione .viii. anno incarnationis m^o c^o xl^o v^o anno pont. primo«.

Thorkelin II, 1—3 (efter Munkelivs Brevbog fra 1427). Migne 180, 1092. Munkelivs Brevbog ed. Munch S. 14. D. Norv. XII no. 1. Jaffé² no. 8838. **52**

[1146, Sommer]. Biskop Magnus af Skálholt til Erkebiskop Eskil i Lund; melder at Bjørn Gilssøn er valgt til Biskop i Holar efter Ketils Død og beder om, at han maa blive indviet.

Hungrvaka c. 14 (Biskupasögur I, 78). **53**

[c. 1150—61]. Kong Inges Værnebreve (»hegnad paa stadenom«) til Hovedø Kloster.

Originalen, udateret, fandtes paa Akershus 1622.

54

[1151]. Biskop Bjørn af Hólar til Erkebiskop Eskil i Lund, melder at Kløing Thorsteinsson er valgt til Biskop i Skálholt efter Magnus' og den udvalgte Biskop Halls Død, og beder om, at han maa blive indviet.

Hungrvaka c. 17 (Biskupasögur I, 80).

55

[1152]. Kong Eysteins Brev om Kapitlernes fri Valgret til Bispestole og Biskopernes Ret til at udnævne Prester uden Kongernes Indblanding.

Citeres i Kong Haakons Brev af 1202 DN. VIII, no. 5 og maa forudsættes efter no. 72.

56

[1152]. Kong Eystein overdrager Erlend Haraldsøn Jarledømmet over den Del af Orknøerne, som før Ragnvald Jarl havde.

Jarlasaga ed. Vigfusson, p. 186.

57

1154, 30 Nov. Pave Anastasius IV til Erkebiskop Jon i Trondhjem (»Johanni Archiepiscopo Trwdensi«) og hans Efterfølgere. Da den af Pave Eugenius beskikkede apostoliske Legat, Biskop Nicolaus af Albano, har givet ham Pallium, bestemt »urbem Trudensem« til Metropolitansæde og lagt under dette Bispedømmerne i Oslo, Hamar kaupang, Bergen, Stavanger, Orknøerne, [Færøerne], Sudrøerne, Island og Grønland, bekræfter Paven dette med apostolisk Autoritet og giver Regler for Palliets Brug. Vidner: 6 Kardinalbiskoper (blandt dem Nicolaus af Albano), 6 Kardinalprester og 3 Kardinaldiakoner. »Datum Laterani [2. cal.] Decembris jndic. .iiij.^a incarnationis dominice anno m^o c^o liii^o pontificatus anno ij^o.«

Pontoppidan Ann. Eccles. Dan. Diplomatici I, 379—83, Thorkelin II, 3—7. Norges gl. Love I, 439—41. D. Isl. I, no. 35. D. Norv. VIII, no. 1, Efter A. M.s Afskrift af en Kopi i den Bergenske Kopibog af en af 4 thronhjemske Geistlige bekræftet Afskrift fra 1479 (ikke 1429) efter Originalen (med Blysegl og brun Silketraad). Jaffé, Regesta² no. 9941.

58

[1154—59]. Pave Hadrian IV's Stadfæstelse af Nidaros' Privilegier.

Orig. tabt, fandtes i 1479 i Nidaros med bevaret Blysegl. Jfr. Thorkelin II, 7. D. Norv. VIII, no. 406.

59

[1154—59]. Pave Hadrians Constitution, at der i Nidaros Kirke skulde være en Dekanus og tre Archidiakoner.

Citeres i DN. I no. 1 fra 1196.

60

[1154—59]. Pave Hadrians Privilegium om fri Valgret for Kapitlet i Nidaros uden Kongers Indblanding.

Citeres i Erkebiskop Eriks Brev af 1190 DN. VI, no. 3.

61

[1154—c. 1160]. Kong Henrik II i England til alle Nordmænd (Norrensibus), som seiler paa Grimsby; byder at de skal yde hans Ombudsmænd i Lincolnshire alle skyldige Toldpaalæg, som de betalte hans Morfar Henrik I's Tid, og forbyder dem uretfærdigt at holde tilbage Told eller andre Ydelser under Straf af 10 Pund.

Gross: The Gild Merchant II, 377.

62

1158, 16 Marts. Keiser Fredrik I stadfæster for den Hamburgske Erkebiskop Hartvig Keiser Ludvig (den fromme)'s Forordning, at Erkebiskopen i Hamburg skal have Metropolitanmyndighed over alle Kirker hos Daner, Svensker, Nordmænd, Farria, Grønlændere, Helsingelændere, Islændere, Skridefinner og alle nordlige Lande (omnes ecclesias Danorum, Sueonum, Norwegiorum, Farriæ, Grunlandonum, Halsingolandom, Islandonum, Scredeuindonum et omnium septentrionalium parcium) og over Slavernes Lande til Peene. »Data xvij. kal. April, ind. vj. anno m c° lvij°, anno regni vj, imp. iij°.«

Hamb. Urkundenbuch I, no. 40 (efter Original i Statsarkivet i Hannover, før i Stade). D. Svec. I, no. 40. D. Isl. I, no. 36. Rydberg I, no. 41. Hasse no. 101.

63

1158. Regnskab fra Wilhelm de Bello Campo til den engelske Konge Henrik II for Rustning, given Kongen af Øerne efter Kongens skriftlige Befaling 78 s. 6 d., for kontant Udbetaling 70 s, for hans Hest og Brystpanser 50 s.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I, 56 og 60.

64

1159. Malcolm, Skotternes Konge, stadfæster Klostret Roxburgs Privilegier og Eiendomme. »Apud Rokesburg anno ab incarn. domini m° c° l° nono«. Blandt Vidnerne forekommer »Gofredus rex Insularum«.

Anderson, Diploms of Scotland no. 25.

65

[1160, Oktober]. Biskop Arnulf af Lisieux til Cardinalerne om Pave Alexanders Valg, omtaler at Kongerne af Frankrige, England, Spanien, Irland og nylig ogsaa af Norge slutter sig til A.

Bibl. max. patrum (Lugd. 1677) XXII, 1316. Arnulfi Epp. (ed. Giles) ep. 129.

66

[1161]. Kongen i Norge til Conciliet i Lodi, erklærer at han med sit Folk erkjender Victor som Pave og godkjender alt, hvad denne maatte beslutte i Conciliet (»Fuerunt in ipso concilio recitatae litterae regis Dacie, et regis Norvegie, et regis Hungariae et regis Boemiae — —, in quibus continebatur, ipsos reges cum universis eorum provinciis — — velle se tenere praedictum d. Victorem pro papa et domino et se velle ratum habere hoc totum quod d. Victor statuit in ipso concilio«).

Leibnitz, Scr. rer. Bruns. 1, 834. Monum. Germ. Scriptorum XVIII, 632. **67**

[1161—1170]. Thorstein, Biskop i Oslo, udsteder Brev om, at Smidstad og Byrgen i Oslo Herred er solgt til Hovedøen.

Original, udateret, fandtes paa Akershus 1622. **68**

[1161—84]. Kong Magnus' Brev paa Latin, som giver Søstrene og deres Konvent (O: Nonnesæter Kloster) i Oslo Tienden af Djupvik Fiske paa Eker.

Orig. udateret og en Vidisse af 1325 fandtes p. Akershus 1622. **69**

1162 (før 7 Sept.). Pave Alexander III stadfæster Hovedø Klosters Privilegier og Indulgentser. »Anno pontificatus eius tertio«.

Orig. og en Vidisse af Peter, Erkebiskop i Lund, fra 1356 fandtes paa Akershus 1622. **70**

[c. 1162]. Kong Magnus stadfæster Kong Inges Værnebrev (no. 54).

Originalen, udateret, fandtes paa Akershus 1622. **71**

[1164, 12 April]. Magnus, Konge i Norge, til »Augustino Throndensium archiepiscopo apostolice sedis legato et universis episcopis, clero et omni populo per Norwagiam constitutis«. Privilegier for Nidaros Kirke: 1) om Kronens Ofring efter Kongens Død til Tegn paa evig Underkastelse under St. Olav, 2) Ret til Told af et Skib og til at udføre en Ladning Korn til Island, 3) Værn for Pilegrimer til Nidaros, 4) Høiere Straf for Brud paa Kirkefred i Domkirken eller dens Kirkegaard, 5) Løfte om Tiende af Kongen og Hirten til Deling mellem Biskoperne, 6) Bekræftelse af de ældre Privilegier om Skydsens Forøgelse, om Udførelse af en Ladning Korn, om Arv efter udenlandske Geistlige, om frit Bispevalg og Patronatsret til Kirker.

Suhms og Schönings Forbedringer (Kbh. 1757) p. 428. Thorkelin II, 8—10 (henført til 1174). Norges gl. Love I, 442—44. D. Isl. I, no. 39. Christiania Videnskabselskabs Skrifter, udg. af den hist. filos. Klasse 1895, no. 2. (Efter Af-

skrifter af Henrik Høyer og Arne Magnusson fra en tabt, ubekræftet Kopi i Nidaros Kapitels Arkiv, der siges udstedt »mclclxxvj .x. kal. Apr. in vestiario ecclesie Nidrosiensis«).

72

[1164, April]. Bestemmelser, tagne »med Raad af Kong Magnus, Erkebiskop Eystein og andre Biskoper og alle de viseste Mænd fra alle Lagdømmer« om Dødsstraf og Fredløshed for store Forbrydelser.

Norges gl. Love I, 19—20 og I, 182—83.

73

[1164, April]. Erling Skakke lover, sin Søn til Hæder, ved hans Kroning at bygge et Kloster i Halsna, St. Augustinus til Lov og Ære.

»Bergens Fundats« i N. Magasin I, 526 (efter en tabt Bergensk Kopibog?).

74

[1164, April]. Ny Lov, vedtagen af Kong Magnus, Eystein Erkebiskop, Erling Jarl og alle de viseste Mænd i Norge om Kongevalg og Kronens Ofring og Rigmøde efter en Konges Død.

Norges gl. Love I, 3—4 og IV, 31—32.

75

[1164, Sommer]. Kong Valdemar i Danmark til Kong Magnus og Erling Skakke, minder om den tidligere Aftale, at Valdemar skulde faa hele Viken vester til Rygjarbit, hvis Magnus fik Enevælde i Norge, og kræver Løftets Opfyldelse.

Heimskr. 797—98. Fagrsk. c. 267.

76

[1164, Høst]. Kong Valdemar i Danmark til Trøndernes Høvdinger, melder at Kongen vil fare med sin Hær til Norge og underlægge sig det, lover Thrønderne sit Venskab og tilbyder at gjøre en af dem til Konge eller Landshøvding.

Fagrskinna c. 270. Heimskr. 799.

77

[1164—65, Vinter]. Baard Standhale, Paal Andressøn, Raze-Baard o. fl. slutter Forbund med Kong Valdemar og lover at dræbe Kong Magnus og Erling, hvis de havde Anledning til det.

Fagrskinna c. 271—72. Heimskr. 799—800.

78

[c. 1164], 18 Nov. Biskop Absalon af Roskilde kundgjør, at han giver den Del af Langholm, han eier, til Esrom Kloster. Blandt Vidnerne »mange gode Mænd, Daner og Nordmænd« underskriver »ego Anunt et Fint frater meus, Normanni ambo, et homines nobis attinentes«.

Thorkelin I, 17.

79

[1164—70]. Kong Magnus den førstes Gavebrev paa Tredieparten i Djupvik Fiske til Hovedø Kloster for sin Broders, Forældres, Orm Kongsbroders og sin egen Sjæl. »Facta donatio in Tunsberg teste Vrstino (∴ Thurstino) episcopo Asloensi, Herlingo et Ormone fratre Hingonis regis etc. absque die et anno«.

Original paa Latin og Oldnorsk og en Vidisse af Oslo Kapitel fra Aar 1324 fandtes 1622 paa Akershus. **80**

[1164—79]. Pave Alexander III tillader efter Ansøgning fra Kong Magnus, Erling Jarl og Erkebiskop Eystein, at der fiskes Sild i Norge, hvergang den gaar tillands, undtagen paa de (20) fornemste Dage, nemlig Korsets Ophøielse, Michalsmesse, Allehelgens Dag, Andresmesse, 1ste, 2de, 3die, 4de, 8de og 13de Dag Jul, Kyndelsmesse, Paaskedag, Korsets Optagelse, Himmelfartsdag, Pintsedag, Jonsmesse, Petersmesse, Olavsmesse den første, begge Mariemesser om Høsten.

Uddrag i Norges gl. Love I, 139. **81**

[1164—83]. Kong Magnus kundgjør, at han giver til Gud og den hellige Svitun Byen Stavanger.

Brevet, der citeres i Fornylsesbrevet DN. I no. 51, er sandsynligvis udstedt ved Kroningen 1164. **82**

1165. Reiner Berengars Søn og William Isabellas Søn aflægger Regnskab til Kong Henrik II for Udbetaling til Kongen af Øerne, og for Klæder til William Walkelins Søn og Osbert Biskop II Mark.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I, no. 102. **83**

[1167]. Ralph Brito aflægger Regnskab til Kong Henrik II for Kongen af Man's Lensindtægt i Essex og Hertfordshire, 4 l., efter Kongens skriftlige Ordre.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I, no. 110. **84**

[1168]. Thomas, Erkebiskop af Canterbury, til Stephan, Biskop af Meaux, som da opholdt sig hos Paven; anbefaler Brevets Overbringere, Mag. Godefrid og Mag. Walter, »Sendebud fra vor ærværdige Broder, Erkebiskopen i Trondhjem« (Trundenensis archiepiscopi), og beder om, at han vil behandle dem med samme Velvilje som ham selv.

Thomas Becket's Breve l. III no. 15 (Giles' Udgave I, 301); Migne 190, 612—14. **85**

[1170—78]. Kong Magnus, Eystein Erkebiskop, Helge Biskop

og Erling Jarl til sin Frænde Orm Kongsbroder; kundgjør Gaven af Fraun til Hovedø Kloster med Trusel om, at hvis nogen rygger denne Gave, ham hevne Gud og den hellige Kong Jatmund.

Original (udateret) og en Vidisse af Biskop Halvard paa Hamar fandtes 1622 paa Akershus. **86**

[1170—90]. Helge, Biskop i Oslo, kundgjør at have solgt Smedstad og Byrgen i Oslo Herred til Hovedøen.

Original (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **87**

[1170—90]. Helge Biskop af Oslo's Brev om, at Husebø paa Follo ligger under Hovedø Kloster.

Original (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **88**

[1171] **9 Sept.** Pave Alexander III til A[ugustinus], Erkebiskop i Trondhjem (»Trundensi archiepiscopo«) og til A[amunde], forhen Biskop i Stavanger, opfordrer dem til at overlade den estniske Munk Nicolaus som Følgesvend til Esternes Biskop Fulco, som for at omvende dette Folk vil paatage sig at prædike og arbeide der. »Datum Tusculani .v. idus Septembris«.

D. Svec. I, no. 60. Liv. Urkundenbuch I, 5. Migne 200, 852. Jaffé Regesta² no. 12115. **89**

[1171] **11 Sept.** Pave Alexander III til Konger, Fyrster og andre Troende i Danernes, Nordmændenes (Norwegensium), Svearnes (Guetomorum) og Gøternes Riger, opfordrer dem til at begynde Krig mod Ester og andre Hedninger paa hine Kanter, som reiser sig mod Guds Troende og den kristne Tros Dyrkere, og lover samme Indulgens som til dem, der søger til Christi Grav.

D. Svec. I, no. 55. Rydberg I, no. 48. Liv. Urkund. I, 5. Migne 200, p. 860. Jaffé, Regesta² no. 12118. **90**

[1172—73] **20 Jan.** Pave Alexander III til »Biskopen af Nidaros, det apostoliske Sædes Legat«; svarer paa Biskopens Spørgsmaal, om en Prest kan salve en Syg, naar kun en Klerk er tilstede, om naar St. Mathias' Dag skal feires i Skudaar, og om en Kvinde kan skilles fra sin Mand for Røveri eller anden Forbrydelse eller en Mand fra en Kvinde i lignende Tilfælde, og isaafald ægte en anden. »Tusculani XIII. kal. Febr.«

Decr. Greg. l. v, t. 40 c. 14, l. IV t. 19 c. 2. Jaffé, Regesta² 12184. **91**

[1173—74]. Erkebiskop Eystein (»Augustinus Nidrosiensis ecclesie archiepiscopus et sancte sedis apostolice legatus«) til Biskop Kløing og Høvdingerne paa Island, giver sit Minde til, at

der i Biskopens levende Live vælges en anden Biskop, og at han overtager Styrelsen.

Legenda de S. Thorlaco (Biskupasögur I, 396), jfr. Thorlaks Saga c. 9 (Biskupasögur I, 98). **92**

[1173—74]. Erkebiskop Eystein til Biskoper, Høvdinger og Folk paa Island. Det er kommet ham for Øre, at mange der paa Landet dræber, saarer eller slaar Prester, at de skiller sig fra sine Hustruer og tager andre eller Friller, og at de modsætter sig Biskoppernes Refselsler, og blandt disse Misdædere findes baade geistlige og verdslige Høvdinger. Han truer dem med Guds og Pavens Ban og stevner dem til sig inden en passende Frist. Han opfordrer dem til at forsone sig med Kongen og at foretage Biskopsvalg efter Kløing saa tidligt, at den udvalgte kan komme til Norge til Sommeren. (Udateret).

Hist. eccl. Isl. I, 236—39. D. Isl. I, no. 38. (Efter en Afskrift af Breve og Statuter fra 14de Aarh. A. M. 186 qv. jfr. Norges gl. Love IV, 606). **93**

[1177, Febr.]. Kong Knut i Sverige og Birger Jarl til Sverre Sigurdssøn, anmoder ham at stille sig i Spidsen for Birkebeinerne, lover at støtte ham efter Evne, og at han skal have Fredland, hvor han kommer i Sverige.

Uddrag i Sverres Saga c. 8 (Formm. sögur VIII, 23). **94**

[1177, April]. Kong Sverre til Bønderne i Thelemarken, lover dem Rettebøder, om de vil slutte sig til ham, og stevner dem til Møde med sig nord i Landet, om de vil hjælpe ham mod deres Fiender, Magnus og Erling.

Uddrag i Sverres Saga c. 11 (Formm. s. VIII, 30). **95**

[1179]. Erkebiskop Eystein til Biskop Thorlak (i Skalholt), til lærde og ulærde Mænd og hele Almuen paa Island. Da Biskop Thorlak har tilskrevet ham, at de fra Erkebiskopen oversendte Bud er af mange modtagne med Hæder, men nogle har holdt paa de ældre Forhold, advarer han disse og beder dem erindre, at hvad han indfører, er alene Guds Bud, som Folket i Norge og alle andre Lande lyder. (Udateret).

Hist. eccl. Isl. I, 251—53. D. Isl. I, no. 53. (Efter en Afskrift i A. M. 186 qv. fra 14de Aarh.). **96**

[1179]. Erkebiskop Eystein til Biskop Thorlak, Jon Loptssøn, Bodvar Thordsøn, Orm Jonssøn, Odd Gissursøn og Gissur Hallsøn, retter Bebreidelser (især til Jon og Gissur) mod deres usædelige

Liv og Haardhed mod Prester og opfordrer dem til at støtte Biskoperne. (Udateret).

Hist. eccl. Isl. I, 249—51. D. Isl. I, 54. (Efter en Afskrift i A. M. 186 qv. fra 14de Aarh.)

97

[1180, Mai]. Kong Magnus til Eyjulv Havlesøn, melder at han har taget til Fange hans Fader Havle, og' hvis han vil frelse sin Faders Liv, maa han drage til Kongen og blive hans Mand.

Uddrag i Sverres Saga c. 45 (Formn. s. VIII, 111).

98

[1180, Mai]. Kong Sverre til Kong Magnus; truer med at hvis denne gjør Havle Skade, skal 3 Mænd, hvis Sønner er hos Magnus, dræbes med den Dødsmaade, som Havle faar, og Eyjulv Havlesøn skal henrette dem.

Indholdet i Sverres Saga c. 45 (Formn. s. VIII, 112).

99

[1180—1202]. Kong Sverre giver Ivar Gæsling paa Sundbu og hans Efterkommere Heimdalsvandet.

Brevet blev oplæst paa »Altinget« paa Vaage ca. 1280, se Vidnesbyrd af 7 Mai 1336 (D. N. III, 185).

100

[1181—1202]. Sverre Magnus Konge, Søn af Kong Sigurd, tager Hovedø Kloster og dets Gods i sit Værn.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

101

[1181—1202]. Sverre Magnus Konge, Søn af Kong Sigurd, stadfæster Gaven af Fraun til Hovedø Kloster, Maria og den hellige Kong Edmund til Ære.

Originalen (udateret) og en Kopi af uvis Alder fandtes paa Akershus 1622.

102

[1181—1202]. Kong Sverres Gavebrev paa Tiende af Djupvik Fiske til Nonneklostret i Oslo.

Vidisse af Abbeden i St. Olai Kloster i Tønsberg fra c. 1430 fandtes paa Akershus 1622.

103

1184 (efter 1 Sept.). Pave Lucius III stadfæster Hovedø Klosters Privilegier. »Romæ a. d. 1184 anno pontificatus quarto«.

Original og en af Oslo Kapitel 1356 vidimeret Kopi fandtes paa Akershus 1622.

104

[1184—1202]. Kong Sverre af Norge til Kongen af Skotland om Skibbrudne ved de skotske Kyster (carta Sweri regis Norw. de naufragium passis).

Originalen fandtes 1282 i det skotske Arkiv (Acts of the Parliaments of Scotland p. 3).

105

1185, 4 Mai. Pave Lucius III til Erkebiskop [Hartwig] af Bremen; melder at han har modtaget Erkebiskopens Sendebud, som krævede, at Biskopperne i Danmark, Sverige og Norge skulde indstevnes for at svare om den Lydighed, som de havde unddraget hans Kirke, men at Paven havde opsat at indkalde disse Biskoper paa Grund af Urolighederne i disse Riger. »Datum Verone, quarto nonas Maii«.

Hamb. Urkundenbuch I no. 268. (Orig. i Statsarkivet i Hannover). Migne 201, 1356. Hasse no. 146. Jaffé, Regesta² no. 15418. **106**

[1185—88]. Kong Jon af Norge til Kongen af Skotland om Skibbrudne ved de skotske Kyster (Carta Johannis regis Norwagiæ de naufragium passis).

Originalen fandtes i 1282 i det skotske Arkiv (Acts of the Parliaments of Scotland p. 3). **107**

[1185—88]. Jon Konge, Søn af Kong Inge, stadfæster Gaven af Fraun til Hovedøens Kloster og »Bergiod Sixeldatter«s Gave til Klostret.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

108

[1185—89] 30 Aug. Biskop Paal i Bergen kundgjør, at han med Raad af »Æ. Erkebiskop og andre vise Mænd, lærde og ulærde«, har foretaget et Mageskifte med Munkeliv, saaledes at Munkene skjødede Hærdla til Kristkirken, men Biskopen til dem Mo i Hardanger og dertil en halv Mark Guld. Skjødningen foregik »næste Dag efter decollatio s. Johannis baptiste« i Overvær af Erling Archidiakon, Mag. Arnulf, Munan Gautsøn, Thord Biskopens Kapelan, Sigurd Lygnir, Halstein Prest, Aslak Prest og hans Døtre Gudrid og Margrete, Henrik Biskopens Skutilsvein, hans Raadsmand Ogmund raude, alle hans Huskarler m. fl.

Efter A. M.s Afskrift fra den Bergenske Kopibog Thorkelin II, p. 11 (henføres til 1190). D. Norv. VIII no. 2 (henføres til 1170—94). Da Munan Gautsøn nævnes blandt eller efter Kannikerne og han endnu i 1184 var Lendermand hos Kong Magnus, maa Brevet dateres efter 1184, og da »Æ.« kan være Eystein eller Eirik, er Brevet enten fra 1185—87 eller fra 1189. **109**

1186. Biskop (Helge) i Oslo med consensu capituli har givet Nonneklostret i Oslo al Aker og Akersherred (∴ Akers Kirke), dog sin biskopelige Ret deri ubetagen, paa Latin skrevet og dateret 1186.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

110

[1186—87]. Pave Urban III til Erkebiskopen i Trondhjem (»Trudensi archiepiscopo«) og hans Fuldmægtig G. (∴ Abbed

Vilhelm af Ebelholt). Paven har allerede før hørt, at Erkebiskopen i Kirken i Konghelle (»Cologia«), fra hvilken han er kaldet og valgt til Biskop, ønsker at indføre regulære Kanniker efter St. Augustins Regel og at begave Stiftelsen af sit Gods. Dette tillader Paven, hvis Diocesanbiskopen bifalder det; men hvis der endnu lever sekulære Geistlige i Kirken, skal de forsørges der eller andensteds for Livstid; skjönt Erkebiskopen og hans Kanniker oftere har ansøgt om at faa Konfirmation paa denne Stiftelse, har Paven ikke kunnet gjøre det, saalænge ikke Kanniker er indførte, men saasnart dette er skeet, skal Paven i dette som i andet føie ham.

Decr. Greg. I. III t. 48 c. 5. Jaffé, Regesta² no. 15750.

111

[1186—1201]. Abbed Vilhelm i Ebelholt til Prioren Laurentius og de andre Kanniker i »Coninguhelle«; melder, at han vil sende sit Skib med en Ladning Malt til Konghelle for at sælge den og beder, hvis der kan ske et Sammenstød mellem Kongerne eller andre af dem, at opgive ham et sikrere Sted. (Udateret).

Efter Abbed Vilhelms tabte Brevbog (II ep. 39) i Script. rer. Dan. VI, 55 (henføres til 1182—83). D. Svec. I, 115—16. D. Norv. VI no. 2 (henføres til 1178—84). Ifølge no. 111 maa dette Brev være adskilligt senere end 1185.

112

[1187—91]. Pave Clemens III stadfæster Hovedø Klosters Privilegier.

Original (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

113

[1187—91]. Pave C[lemens III] til Erkebiskopen i Nidaros; svarer, at Prester, som øver Rov, Mord, Mened eller anden Dødsynd, skal afsættes, og hvis de ikke forbedrer sig, bansættes og derpaa undertrykkes med verdslig Magt; de, som ved at lægge voldsom Haand paa Prester er faldne i Banstraf, skal man skille sig fra, om de end ikke er anklagede; de, som dræber Prester, som lever paa verdslig Vis, skal ikke bansættes; de, som blive tvungne til Eder for at frelse Livet, skal løses derfra.

Decr. Greg. I. II t. 1 c. 10, I. II t. 24 c. 15, I. V t. 39 c. 14. Jaffé² 17639 (henfører efter Friedberg Bullen til Cælestin III, altsaa 1191—98).

114

[1187—91]. Pave C[lemens III] til N. N. (Erkebiskopen i Nidaros?). Denne har spurgt, om den, som nedstammer i 6te Grad, kan gifte sig med en, som ad anden Vei nedstammer i 2den eller 3die Grad fra samme, under Paaberaabelse af Indulgents fra Pave Hadrian, dengang Biskop af Albano og apostolisk Legat i Norge, hvorved der tilstodes Folk i dette Land at gifte sig i 6te

Grad. Dette syntes Brevskriveren at gaa efter den af nogle Doktorer opstillede Regel: saa langt som en staar fra Stamfaderen, saa langt staar han fra hver af Descendenterne, hvilket dog Landets Indvaanere ikke godkjender. Paven svarer, at Indulgentsen er saa at forstaa, at begge Ægteskabskandidater maa staa i 6te Led, idet Slægtskabet regnes efter Kanones.

Comp. II L. 4 t. 8 c. 2. Decr. Greg. L. IV t. 14 c. 3 (Friedberg henfører Brevet til Cælestin III). Jaffé, Regesta² no. 17671 (ligesaa). **115**

[1188—90]. Eirik Jarl, Søn af Kong Sigurd, udsteder Gavebrev paa Hof paa Hurum til Hovedø Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **116**

[1188—90]. Sverre Magnus Konge, Søn af Kong Sigurd, og Eirik Jarl, Søn af Kong Sigurd, stadfæster Gaven af Fraun til Hovedø Kloster.

Vidisse af Biskop Halvard af Hamar fra 1331 fandtes paa Akershus 1622. **117**

[1188—90]. Eirik Jarl, Søn af Kong Sigurd, kundgjør om Markeskjel mellem Gaardene Fraun og Bjarke paa Follo, efter Thingsvidne af Thorgaut, E. J.s Sysselmand, Kongens Huskarler Gunnar, Eindride, Loden og Eirik Skald, Presten Jon Salt, Presten Asbjørn paa Fraun og 20 andre Mænd fra Omegnen.

En Vidisse af Biskop Eyvind i Oslo fra 1297 fandtes i 1622 paa Akershus og en Vidisse fra ca. 1320 ved Biskop Helge i Oslo og Thord Provst paa Gjerpen i Afskrift fra c. 1400 findes i Mariakirkens Lovbog, A. M. 309, se Norges gl. Love IV, 484—85 og Munch, Saml. Afhandl. I 222. **118**

[1188—1223]. Biskop Bjarne i Orknø kundgjør, at han har givet Holand i Dalsjorden til Munkelivs Kloster for sine Forældres, Brødres og Frænders Sjæle; dog skal Agnes have hver Høst, saa længe hun lever, indtil 8 Maanedemater deraf.

Efter Munkelivs Brevbog fra 1427 trykt hos Thorkelin II 21 (henført til 1220), i Munkeliv Brevbog ed. Munch, s. 83, og D. Norv. XII no. 2. **119**

[1189, Jan.]. Pave Clemens III stadfæster Nidaros' Privilegier. Originalen fandtes endnu 1479 i Nidaros med bevaret Blysegl (Thorkelin II, 7. D. Norv. VIII no. 406). **120**

1189, 28 Jan. Pave Clemens III til Geistligheden i Norge, forbyder Geistlige at deltage i Krigstog undtagen for at yde Døende Kirkens Trøst eller hindre onde Gjæringer, og stadfæster Erkebiskopens Statuter herom. »Datum Laterani .v. kal. Febr. anno secundo«.

Orig. fandtes 1558 i Nidaros Kapitels Arkiv (Chr. Vid. Selsk. Skrifter, H.-F.

Klasse 1895 no. 2 Side 10), nu i Dipl. Arn. Fasc. III, 1; Blybullen hænger ved i rød Silketraad. Trykt Hist. eccl. Isl. IV, Fortalen; Thorkelin II, 11. D. Isl. I no. 70. Migne 204, 1418. D. Norv. II no. 1. Jaffé, Regesta² 16379. **121**

[1189]. Erkebiskop Eirik til Biskop Brand (i Holar) og Thorlak (i Skalholt). Meddeler Statuter om Ægteskab og Fæstemaal og om Presternes Vaabenbyrd. (Udateret).

Hist. Eccl. Isl. I 244—49. D. Isl. I no. 71. Efter Afskrift i A. M. 186 qv. fra 15de Aarh. **122**

[1189]. Erkebiskop Eirik til Biskoperne Brand og Thorlak, til Jon Loftssøn og andre Høvdinger og Almuen paa Island. Meddeler, at paa Grund af baade Lægmands og Geistliges Synder har han sammen med 4 Biskoper, Abbeder og mange Prester udstedt et Statut med Banspaabud for de værste Forbrydelser: Brud paa Kirkefred, Overfald i Kirke eller paa Kirkegaard, Vold paa Kvinder, Mishandling af Presters eller Munkers Lig. Henviser til den tidligere Skraa om lærde Mænds Sagtmodighed mod Folk og tilføjer Forbud mod, at Mænd med geistlig Vielse tager imod Søgmaal eller overtager verdslig Myndighed. (Udateret).

Hist. Eccl. Isl. I 253—55. D. Isl. I no. 72 (henført til 1190). Efter Afskrift fra 15de Aarh. i A. M. 186 qv. **123**

[1189—90]. Erkebiskop Eiriks Statut om Beskyttelse for Kirker, Klerker, Pilegrime og Kvinder. (Udateret).

Hist. eccl. Isl. I, 239—44. D. Isl. I no. 40 og 41 (henført til c. 1176). Norges gl. Love IV, 98—100. Efter en Afskrift fra det 15de Aarhundrede i A. M. 186 qv. **124**

[1189—90]. Sverre Magnus Konge, Søn af Sigurd Konge, Eirik Erkebiskop, Paal Biskop, Helge Biskop († 1190), Njaal Biskop (1189—1206) og Thore Biskop (1189—96) og alle Geistlige i Norge kundgjør Trusler om Bansættelse for dem, som plyndrer Kirker og Prester, voldtager Kvinder, bærer Vaaben i Kirke eller til og fra Ting, samt Forbud mod at grave Bansatte i Kirkegaard.

Norges gl. Love I, 409 (indtaget foran Sverres Kristenret i en Afskrift fra 14de Aarhundrede). **125**

[1189—94]. Biskop Paal i Bergen bekendtgjør, at han giver Korsbrødrene ved Kristkirken det halve af Offer og Gaver, som kommer til den hellige Sunnivas Skrin, undtagen Guld samt alt Vox og al Jærnbjerd. Vidner: N. Biskop (☉: Biskop Njaal i Stavanger), Abbed Jon af Lyse, Presterne »Seffider« i Mariakirken og Halvard i Apostelkirken m. fl.

Efter Afskrift fra 16de Aarh. fra de Bergenske Biskopers Kopibog i Suhm, Historie af Danmark XII, 397 (urigtig henført til 1334) og D. Norv. VIII no. 4 (henføres til 1170—94). **126**

[1190]. Pave Clemens III til den valgte Biskop af Oslo (»episcopo electo Allocensi«). Af Biskopens Brev har Paven seet, at en Prest af hans Stift har udgivet sig for Kongesøn, vakt Oprør og Krig i Landet, men at Grev H. har ladet ham føre gennem Landsbyerne og piske og derpaa ladet ham hænge; men da saavel Greven som andre Deltagere vil bøde herfor, svarer Paven, at hvis Presten er død paa saadan Maade efter at have baaret Vaaben ikke for at afværge Uret, men for at paaføre, bør hans Drabsmænd ikke tvinges til at søge til det apostoliske Sæde for at faa Forladelse. Men naar Greven vil nøie sig med at faste hver Fredag paa Vand og Brød, er det ikke nok til at fritage ham for at bygge et Alter, som han har lovet; og naar han har lovet at komme det hellige Land til Hjælp, bør Biskopen opfordre ham til at udføre dette, helst personlig, eller ogsaa sende tilstrækkelig Hjælp til dem, som gaar did. En Baron af hans Stift, han som dræbte Presten og senere gik ind i Cistercienserordenen, søger nu om at absolveres af sin Abbed. Hertil svares, at hvis han var bansat, før han blev Munk, kan han blot af Paven eller hans Fuldmægtig opnaa Syndsforladelse, men den skal han faa ved Dispensation mod at paalægges en passende Bod.

Decr. Greg. L. V t. 39 c. 23. Migne 204, 1482. 1500. Jaffé² 16552. **127**

[1190]. Nordmændenes Erkebiskop klager til Pave C[lemens III] over Usurpatoren (Kong Sverre). Forrige Aar, da han havde modtaget Palliet af hans Hellighed og var vendt tilbage til sit Land, lod Kongen ham kalde til sig og forlangte at krones; men da Erkebp. ikke vilde gjøre dette uden at raadspørge Paven, blev Kongen og hele hans Hær ophidset mod ham. Da han var tilstede ved sin forrige Kirke (Stavanger), valgte Klerus og Folk enstemmig en ny Biskop; men da Kongen ikke havde været tilstede og afgivet første Stemme, protesterede han mod Valget og ledede nyt Valg hen paa en Person, som netop ægtede en gift Kvinde; ham nægtede han (E.) at indvie. Endvidere krævede Kongen, at Geistlige skal dømmes af verdslig Ret, og at Kirker paa Kongsgaardene skal Kongen have Patronatsret over. Da E. nægtede dette, har Kongen beslaglagt alle hans Indtægter, og

derfor har E. flygtet til Danmark til Erkebiskopen i Lund, som har modtaget ham med Hæder.

Fra Abbed Wilhelms tabte Brevbog (l. I ep. 24) i *Scriptores rer. Dan.* VI. 19—20, derefter *D. Norv.* VI no. 3 (urigtigt henført til 1190—92). **128**

[1190—95]. Harald Jarl paa Orknøerne, Hetland og Katanes, giver aarlig i Mark Sølv, som skal betales af ham, hans Søn Thorfinn og hans Arvinger til evig Tid, til St. Michaels Kirke i Scone for hans egen, hans Hustrus og hans Forfædres Sjæle. Vidner: Sønnen Thorfinn († 1201), Kantsleren Laurentius m. fl. (Udateret).

Fra et ældre Chartularium i Scone (c. 1300), nu i *Advocates Library* i Edinburgh. *D. Norv.* II no. 2. **129**

[1190—1225]. Biskop Nikolaus i Oslo skjøder Halvetvedt til Munkene paa Hovedø.

Orig. (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **130**

[1190—1225]. Biskop Nikolaus i Oslo giver Magnerud i Oslo Herred til Asbjørn Rud.

Orig. (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **131**

[1190—1225]. Biskop Nikolaus' Brev om 2 Øresbol i »Jorlin«, givne til Hovedø Kloster.

Orig. (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **132**

1191 [efter 28 Marts]. Pave Cælestin III's Værnebrev for Brødrene i Hovedø Kloster. »Romæ anno domini 1141 [= 1191] pontificatus anno primo».

Original og en Vidisse af uvis Tid fandtes paa Akershus 1622. **133**

[1194—95]. Erkebiskop Eirik stevner alle norske Biskoper ud af Landet i Anledning af Bannet mod Kongen.

Uddrag i *Sverres Saga* c. 124 (Fnm. sögur VIII, 298). **134**

1194, 15 Juni. Pave Cælestinus III tager Erkebiskop Erik i Nidaros og hans Efterfølgere under apostolisk Værn og stadfæster Nidaros Kirkes ældre Rettigheder, særlig dem, som gaves af Kong Magnus, og nævner følgende: 1) Kaldsretten til de kongelige Kapeller, 2) frit Biskops- og Abbedvalg uden Kongers eller Fyrsters Indblanding, 3) Geistliges Frihed for Krigstjeneste undtagen i Nødsfald, 4) St. Olavs Klerkers og Tjeneres Frihed for Leding, 5) Ret til at sende (et Skib paa) 30 Maal Korn til Island for at købe Klæder til St. Olavs Tjenere, 6) Indtægten af et Skib til Island, 7) Beskyttelse for Pilegrime til St. Olaf, 8) Klerkers Frihed for

verdslig Domstol, 9) Forbud mod at nedrive eller flytte Kirker, 10) Forbud mod at forandre Lovene til Geistlighedens Skade, 11) Paabud, at Kongerne skal give Tiende ifølge Kanonisk Ret. Vidner: 6 Kardinalbiskoper, 9 Kardinalprester, 9 Kardinaldiakoner. »Dat. Rome apud s. Petrum xvij. kal. Julij anno quarto«.

Efter Afskrift af Kannikerne i Oslo af 1399, nu i det danske Rigsarkiv; trykt Thorkelin II, 13—17. D. Norv. II no. 3 (jfr. II no. 558). D. Isl. I no. 73. Norges gl. Love IV, 101—04. **135**

[1195, Vaar]. Biskoperne Njaal i Stavanger, Nikolaus i Oslo, Thore i Hamar og Martin i Bergen til Erkebiskop Eirik, anbefaler den valgte Biskop i Skálholt Paal til Indvielse.

Páls Saga Biskops c. 4 (Biskupasögur I, 129). **136**

[1195]. Abbed Vilhelm af Æbelholt til Pave Cælestinus III, klager over at de norske Biskoper, som mod Pavens Mandat har kronet Tyrannen (Sverre) og derpaa forrige Aar 18de Nov. blev bansatte af hans Hellighed i selve Peterskirken, vover at lægge Planer mod Erkebiskopen og forsøger at overliste Paven. (Brudstykke, udateret).

Efter Abbed Wilhelms tabte Brevbog i Script. rer. Dan. VI, 34. D. Norv. VI no. 4. **137**

1195 (efter April). Keiser Alexius (Angelus) anmoder Kongen i Norge om at sende ham 1200 gode Hærmænd.

»Guldbulle-skraa«, forseglet med Keiserens Guldsegl, efter Sverres Saga Cap. 127 (Fornm. sögur VIII, 301). **138**

[1195, Sommer]. Kong Sverre og Biskoperne Nikolaus i Oslo, Thore i Hamar, Njaal i Stavanger og Martin i Bergen fremstiller for Pave Cælestinus III Mellemværendet mellem Kongen og Erkebiskopen og klager over denne.

Uddrag i Sverres Saga C. 124 (Fnm. sögur VIII, 298). **139**

[1195, Sommer]. Forlig (»sættarskrá«) mellem Kong Sverre og Harald Jarl Maddadsøn paa Orknøerne, hvorved Hjaltland indtages direkte under Norge og Orknøjarlen overlader de halve Sagører paa Orknøerne til Kongen, som skal sætte Sysselmænd til at indkræve dem.

Uddrag i Sverres Saga C. 125 (Fnm. sögur VIII, 300—01); citeres i Magnus Lagabøters Hirdskraa C. 15 (Norges gl. Love II, 403). **140**

1196, 17 Marts. Pave Cælestinus III giver Nidaros Kapitel paa dets Klage over, at trods Pave Hadrians Privileg om 3 Archidiakonater og 1 Dekanat i Nidaros Kirke (no. 60) den kirkelige

Jurisdiction udøves af Lægmand, det Svar, at det forbydes Lægmand under Bans Straf at øve geistlig Jurisdiction eller forhøre og dømme i Sager, som skal afgjøres ved kirkelig Domstol. »Datum Laterani .xvj. kal. Aprilis anno quinto«.

Originalen fandtes i Nidaros Kapitels Archiv i 1558 og c. 1600 (Chr. Vid. Selsk. Skr. H.-F. Kl. 1895 no. 2 Side 10 og 13), var i 18de Aarh. i Dipl. Arn. (Fasc. III no. 2), men er nu i det Norske Rigsarkiv; Blyseglet med rød Silketraad findes. Pontoppidan, Ann. Eccl. Dan., Diplom. I, 488. Schøning, Thronthiems Domkirkes Beskrivelse 63—64. Hist. ecc. Isl. IV, Fortalen. Thorkelin II, 17. Migne 206, 1159. D. Norv. I no. 1. D. Isl. I no. 74. Norges gl. Love IV, 105. Jaffé, Regesta² no. 17343. 141

[1196]. Pave Cælestins' Brev, hvorved Paven løser Sverre og alt hans Rige fra Bannet.

Brevet, der var falskt, lod Kong Sverre i 1197 oplæse i Koret i Nidaros Domkirke, idet Pavens Segl fremvistes (Sverres Saga C. 128, Fornm. sögur VIII, 303). Pave Innocents III beskylder Kongen for selv at have forfalsket Bullen (DN. VI no. 7). 142

[1197]. Fundationsbrev for Sorø Kloster, stadfæstet af Erkebiskop Absalon; det var underskrevet bl. a. af »Ericus Nidrosiensis archiepiscopus, Nicolaus Asloensis, Nigallus Stavangrensis, Ivarus Hammerensis episcopi«.

Scr. rer. Danicarum IV, 534. 143

[1198, Mai]. Dronning Margrete Eriksdatter til Presterne Aute og Jordan Skindpeta (i Bergen); melder at Kong Sverre har seiret over sine Fiender i Trondhjem, men dog tabt flere gode Mænd, og beder dem at forsinke Baglerhæreis Afreise, da Kongen vil komme næste Dag.

Indholdet i Sverres Saga C. 145 (Fnm. sögur VIII, 342—43). 144

[1198, Jan.]. Presten Orm Eyjolvson til Presten Gudmund Aresøn (paa Nordlandet), beretter om hvorledes den afdøde Biskop Thorlak Natten før Thomas Erkebiskops Dag (29 Dec.) havde aabenbaret sig for Presten Thorvald.

Uddrag i Gudmundarsaga (Biskupasögur I, 451) og Þorlakssaga c. 34 (ss. I, 302). 145

1198, 26 Mai. Pave Innocentius III til Biskop (Martin) i Bergen; Paven har af Biskopens Brev erfaret, at Kjøbmænd i hans Diocese, som farer paa Island, nægter at betale den sædvanlige Tiende, og tillader, at han tvinger dem ved Kirkestraffe til dette. »Datum Romæ apud s. Petrum .vij. kal. Jun. anno primo«.

Efter Reg. Vatic. 4 i Migne 214, 189 no. 217. D. Norv. VII no. 1. D. Isl. I no. 75. Potthast no. 215. 146

1198, 27 Mai. Pave Innocentius III til Biskoperne i Orknøerne og Ross. Harald Jarl af Orknø og Katanes har meldt Paven, at han i Alexander III's Tid har indført Romaskat paa Katanes, hvilket blev stadfæstet af Biskop Andreas, men forbudt af hans Efterfølger Johannes. Paven paalægger Biskoperne ved Kirkestraffe at tvinge Biskop Johannes til at erstatte den forbudte Peterspenge og opgive sin Modstand mod Betalingen i Fremtiden. »Datum Rome apud s. Petrum sexto kal. Junij anno primo«.

Fra Reg. Vatic. 4 i D. Norv. VII no. 2. Migne 214, 189 no. 218. Potthast no. 216. 147

[**1198, Juni**]. Biskop Brand i Hole til Biskop Paal og andre lærde Mænd paa Althinget, beretter om Biskop Thorlaks Aabenbarelses.

Uddrag i Thorlaks Saga c. 35 (Biskupasögur I, 303. 455). 148

[**1198, Juli**]. Biskop Paal i Skálholt til Biskop Brand, indbyder ham med sit Følge til Skálholt for at tage op af Jorden den hellige Thorlaks Legeme.

Uddrag i Thorlaks Saga c. 40 (Biskupasögur I, 310. 455). 149

1198, 30 Juli. Pave Innocentius III til Biskop P. i Skálholt, B. i Hole og Prester og Klerker paa Island; Paven har modtaget mundtligt Bud fra dem med Abbeden Erlend, som under Overreisen har i Havsnød mistet de forseglede Breve, han medførte. Dadler de paa Øen udbredte Laster: Ulydighed mod Geistligheden, Manddrab, Mordbrand, Usædelighed og Omgang med Bansatte, særlig med den frafaldne og bansatte Sverre, og opfordrer dem til at optræde mod Forureterne. »Datum Reate .iij. kal. Agusti anno primo«.

— Den samme til Høvdinger og Folk paa Island om det samme. D. u. s.

Efter Reg. Vatic. 4 D. Norv. VI no. 5. D. Isl. I no. 76. Migne 214, 286—87. Potthast no. 336 & 337. 150

1198, 6 Okt. Pave Innocentius III til Erkebiskopen i Nidaros, alle Biskoper og andre Prælater i Norge; klager over Tyrannen Sverre, som hverken ved Valg eller Arv er bleven Konge og, skjønt han (som det siges) har øvet prestelig Gjerning, dog raser mod Geistlighed, undertrykker Kirker og forfølger Klerker; skjønt der er udgaaet mange Skrivelser mod ham fra det apost. Sæde,

har man ikke kunnet holde hans Voldsomhed i Tømme, og han hersker endnu i en Del af Norge til Sjælenes Fordærvelse; han har endog vovet at forfalske Forgjængeren Cælestins Segl og med det forseglede flere Breve. Hans Sendemænd kom nylig til os, men har ikke opnaaet noget af os, og hvis han siger, at han har gjort det, skal de vide, at han har opnaaet det af Falsknere. Derfor paalægger han dem, at de skal paaminde alt Norges Folk at skille sig fra ham og ikke hjælpe ham; de skal forkynde, at alle hans Hjælpere er bansatte, lukke Kirkerne i den Del af Landet, som følger ham, og forbyde hver Kirketjeneste (undtagen Barnedaab og Syndsforladelse for Døende). »Datum ap. Civ. Castellanam ij. non. Octobris anno primo«.

Efter Reg. Vatic. 4 D. Norv. VI no. 7 a. Migne 214, 362. Ann. eccl. Dan. I, 493. Potthast no. 386. **151**

1198, 6 Okt. Pave Innocentius III opfordrer Kongen i Danmark til at bekjæmpe Sverre. D. u. s.

— Den samme opfordrer Kongen i Sverige til at bekjæmpe Sverre. D. u. s.

— Den samme opfordrer Jarlen i Sverige til at bekjæmpe Sverre. D. u. s.

D. Norv. VI no. 7 b, c, d. Migne 214, 363 & 217, 36. Ann. eccl. Dan. I, 494. D. Svec. I, 130 no. 107. Rydberg I no. 53. Potthast no. 387. **152**

1198, 6 Okt. Pave Innocentius III til Erkebiskopen i Nidaros, roser hans Fasthed i at værne om Kirkens Frihed mod den vanhellige og frafaldne Sverre, »som har bemægtiget sig Norges Rige ved Blodsudgydelse og Voldsomhed og til sin Moders Skjændsel forsikrer, at han stammer fra Kongeblood; — skjønt han heri burde understøttes af sine Suffraganer, vover Biskopen i Bergen mod Pave Cælestins Mandat og Erkebiskopens Interdikt at følge Tyrannens Hær, holde Gudstjeneste for den bansatte og uddele Sakramenterne i hans Nærvær. Da dette maa straffes, byder han E. at suspendere ham fra Embedet, indtil han fremstiller sig for Paven, og hvis han ikke adlyder, skal han bansættes. »Datum ap. Civ. Castellanam ij. non. Octobris anno primo«.

Fra Reg. Vatic. 4 D. Norv. VI no. 6. Migne 214, 362. Ann. eccl. Dan. I, 493. Potthast no. 386. **153**

1198, 10 Okt. Pave Innocentius III til Erkebiskopen i Nidaros, giver paa hans Forespørgsel Regler angaaende Bansættelse og

Omgang med Bansatte, og forbyder Geistliges Deltagelse i Krig under Bans Straf. »Datum ap. Civ. Castellanam vj. id. Oct. anno primo.«

Efter Reg. Vatic. 4 D. Norv. VI no. 8. Migne 214, 360. Potthast no. 390. **154**

1198—99 (før 22/2). Pave Innocentius III stadfæster Værne Hospitals Privilegier »anno pontificatus sui primo«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622. **155**

[1199]. Erkebiskop Absalon bevidner, at Johannes Sunesøn har pantsat Alexstade til Abbeden i Sorø. Blandt Vidnerne var Erkebiskop Erik af Nidaros og Biskop Martin af Bergen.

Uddrag hos Suhm VIII, 481 (jfr. Scr. rer. Dan. IV, 478). **156**

1199, 5 Okt. Pave Innocentius III til »alle troende Kristne hinsides Elbe«, opfordrer dem til at forsvare med Krigsmagt de Kristne i Livonia mod de omboende Hedninger. »Datum Laterani non. Oct.«

D. Svec. I, 114. Rydberg I no. 55. **157**

1199, 24 Nov. Pave Innocentius III til Biskopen af Anglesey (Mannensi), Erkediakonen af Bangor og Prioren de insula Glannovo. Fyrsten R. af Nordwales har ansøgt Paven at ægte Datter af Øernes Konge (»principis Insularum«), som han havde fæstet, uagtet hans Farbroder havde trolovet sig hende i Barneaarene. Paven giver dem Fuldmagt til at undersøge, om han var trolovet, inden hun var 7 aar gammel; hvis hun var over det, stod Trolovelsen ved Magt, og da kom det an paa, hvem der først havde trolovet sig hende.

Migne 214, 791. Potthast no. 876. **158**

1200, 19 April. Kong Johan af England til Fogderne i Lynn, melder at han har givet Robert, Sunnulfs Søn, Lov til at føre en Skibsladning Korn til Norge. »Teste me ipso apud Westmonasterium .xix. die Aprilis anno primo«.

Rot. Chartarum 60. Rot. litt. claus. I, 144. **159**

1200, Aug.—Sept. Pave Innocentius III til Erkebiskop (Eirik) i Nidaros, svarer paa hans Forespørgsel, at Bansatte ikke maa begraves sammen med de Troende.

Decr. Greg. I. III t. 28 c. 12, l. I t. 10 c. 5, l. V t. 39 c. 38. Theiner, Vetera monumenta Slavorum meridionalium (fol. xlv. no. 147) p. 57. Potthast no. 1128. **160**

1200. Brev om Jon paa Dvergastein's Gave til Nonneklostret (i Oslo), dat. 1200.

Originalen fandtes paa Akershus 1622. **161**

[1201]. Erkebiskop Absalons Testament, hvorved han giver til Erkebiskop Erik af Nidaros, »landflygtig for sin Retfærdigheds Skyld«, 100 Mark Sølv og en blak Hest, — til Biskop Martin i Bergen 50 Mark, — til Biskop Nigel af Stavanger 50 M., — til Biskop Ivar af Hamarkøping 50 M., — til Biskop Nikolaus af Oslo en Sølvskaal og et Sølvfad, som Biskopen fordem havde givet A., — til Kong Knut en Sølvskaal af udmærket Arbeide, som Erkebiskopen af Nidaros fordem havde givet A., — til Mag. Peter, Kapellan hos Erkebiskopen af Nidaros, en foret Kappe af Graaskind, — til Haakon Nordmand en brun Hest.

Testam. d. Absalonis notis Sperlingii (Hafn. 1696). Script. rer. Dan. V, 422 —56. Fra et tabt Haandskrift i Univ.-Bibl. i Kbh. («capsa Cypriani ord. 3 quarto»), Exscriptum in Barth. D. **162**

[1201, 1 Sept.]. Kolbein Tunesøn m. fl. til Presten Gudmund Aresøn, melder at denne er valgt til Biskop i Holar og anmoder ham om som snarest at komme hjem.

Uddrag i Gudmunds Saga (Biskupasögur I, 472 og II, 41).

163

[1201, Dec.]. Den valgte Biskop i Hole Gudmund Aresøn indbyder Sigurd Ormsøn paa Svinafell og hans Hustru Thurid til at overtage Styrelsen af Hole Stifts Gods. (Udateret).

D. Isl. I no. 87. (Efter Haandskrifterne af Gudmunds Saga og Sturlunga fra 13de og 14de Aarh. i Biskupasögur I, 478—79. Sturl.saga I², 121). I den senere Gudmundssaga siges Brevet at være skrevet »eptir jolin« (Bp.sögur II, 45). **164**

1202, 6 Jan. Kong Johan af England indbyder sin kjære Frænde Harald Jarl af Orknøerne til at komme til ham i England for at tale med ham og sender ham Leide. Geddington.

— Kong Johan giver Harald Jarls Kapellan Adam Leide i samme Ærende. Geddington.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 324 (Charter, 2 John, m. 17 dorso). **165**

[1202, Marts]. Den valgte Biskop Gudmund til Biskop Paal i Skaalholt, undskylder sit Valg, tilbyder sig at fratræde og overlader til Biskopen at afgjøre det samt meddeler, at han har overdraget den verdslige Styrelse af Stiftsgodset til Sigurd Ormsøn.

D. Isl. I no. 88. (Efter Haandskrifter af Gudmundssaga og Sturlunga fra 13de og 14de Aarh. Biskupasögur I, 479. Sturlungasaga² I, 122). **166**

[1202, Marts]. Biskop Paal i Skaalholt til sin Broder Sæmund i Odda; gjengiver Gudmunds Brev (no. 166) og raadspørger Sæmund om, hvad han skal vælge. (Udateret).

D. Isl. I no. 89. (Efter Haandskrifter af Gudmunds Saga og Sturlunga fra 13de og 14de Aarh. Biskupasögur I, 480. Sturlungasaga² I, 122). **167**

[1202, **Marts**]. Sæmund Jonsson til sin Broder, Biskop Paal; raader ham til at samtykke i Valget af Gudmund og lade Nordlændingerne selv bære Ansvarret derfor. (Udateret).

D. Isl. no. 90. (Efter Haandskrifter af Gudmunds Saga og Sturlunga fra 13de og 14de Aarh. Biskupasögur I, 480. Sturlungasaga² I, 122). **168**

[1202, **Marts**]. Biskop Paal af Skaalholt til den valgte Biskop Gudmund; da Gud har valgt ham til Biskop, og da Gud og gode Mænd har lagt denne Byrde paa hans Skuldre, bør han tage imod Valget. Biskopen ønsker at mødes med ham, da han har mange nødvendige Ærender til Erkebiskopen. (Udateret).

D. Isl. I no. 91. (Efter Haandskrifter af Gudmundssaga og Sturlunga fra 13de og 14de Aarh. Biskupasögur I, 481. Sturlungasaga² I, 123). **169**

[1202, **6 Marts**]. Kong Sverre til sin Søn Haakon i Nidaros om Rigsstyrelsen efter sin Død.

Uddrag i Sverres Saga c. 180 (Fnm. sögur VIII, 445, jfr. IX, 59). **170**

[1202]. Kong Haakon til Erkebiskop Eirik og de andre Biskoper, alle lærde Mænd og Bønder (i Norge), kundgjør at han opgiver Striden mellem Kongedømmet og Kirken og lover »den hellige Kirke og de lærde Mænd al den Frelse, som de hellige Skrifter tilsiger og den hellige Kirke har havt i gammel og ny Tid med Forbehold af mit Kongedømme og al kongelig Værdighed efter hvad Kardinal Nikolas bestemte og Kongerne Øistein, Sigurd og Inge godkjendte og Kong Øisteins Brev vidner om og Kong Magnus stadfæstede og ligesaa min Fader med sit Brev og saa som de Eder vidne, som blev svorne for Legaten Fidentio (σ: Stephanus), da Jarlen havde vakt Strid med Erkebiskop Øistein om den hellige Kirkes Frelse, men denne og alle lærde Mænd lover mig tilgjen, at de skal yde mig al den Værdighed og Hæder, som de har at yde en lovlig Konge, og som de hellige Skrifter og Landsloven giver mig.« (Udateret).

Thorkelin II, p. 18—19. Norges gl. Love I, 444—45. D. Norv. VIII, no. 5. Efter A. M.s Afskrift af en i den Bergenske Kopibog indtaget Kopi fra en af Erkebiskop Eiliv bekræftet Afskrift af 28 Juni 1324, der ogsaa findes i Mariakirkens Lovbog (A. M. 309 fol.). **171**

[1202, **Juni**]. Biskop Paal af Skaalholt til Erkebiskop Eirik, melder at Gudmund Aresøn er valgt til Biskop i Hole og anbefaler ham til Erkebiskopen.

Uddrag i Páls Saga (Biskupasögur I, 136) og Gudmundssaga (I, 481). **172**

[1202, **1—2 Sept.**]. Pave Innocens III til Biskop (Bjarne) i

Orknøerne; Paven har af Biskopens Brev erfaret, at Overbringeren, Lægmanden Lumberd, paa Jarlens Tog til Katanes efter Borgens Indtagelse har ifølge Ordre skaaret Tungen af Biskopen. Paven foreskriver den Bod, som skal paalægges ham efter Hjemkomsten. »Datum ap. monasterium Sublacense.«

Efter Reg. Vat. 5 D. Norv. VII no. 3. Migne, 214, 1058. Potthast no. 1719. 173

[1202—20]. Biskop Ivar i Hamar kundgjør, at ved Hovedkirken paa Loar i Overvær af ham, Erkedegnen Thorgeir, Thore Lagmand, Simon Kapelan, Atle Prest, Paal i Bøar, Eirik Unge, Gunnar Bjor, Bjørn Bratte m. fl. er optaget de ældste Mænds Vidnesbyrd om at, da Olav d. hellige bragte Kristendom til Loar, gav han Thesservandet til Thorgeir den gamle paa Garmo, som siden blev Kristen og lod bygge Kirke paa sin Gaard; om denne Arv blev der udgivet paa »Altinget« en Tolvmandsdom, som stadfæstedes af Lagmanden. »Men Kristkirken i Hamar og andre Hellige Stiftelser har nu Eiendom deri«. Biskopen lægger nu disse Eiendomme i Guds og de helliges Værn og truer Overtrædere med Bans Straf. (Udateret).

D. Norv. II no. 4, jfr. no. 203. (Efter Transskript af 1333 i det norske Rigsarkiv af Originalen, som da endnu var bevaret med Biskopens Segl). 174

[1203, Jan.]. Kong Haakon til sine Lendermænd og Sysselmænd i Viken, melder at han til Sommeren vil fare øster til Viken for at lade sig hylde.

Uddrag i Haakons Saga (Fnm. sögur IX, 66, 217). 175

[1203, Jan.]. Kong Haakon til Dronning Margrete og Fru Kristine (Nikolasdatter) i Sverige, indbyder dem til at komme tilbage til Hoffet og lover dem med mange fagre Ord hæderlig Behandling.

Uddrag i Haakons Saga (Fnm. sögur IX, 67 f., 217 f.). 176

[1203, Vaar]. Dronning Margrete og Fru Kristina Nikolasdatter til Kong Haakon i Norge, takker for hans Indbydelse og lover at komme til Norge.

Uddrag i Haakons Saga (Fnm. sögur IX, 68 og 218). 177

1203, 13 Sept. Kong Johan af England til sine Justitiarier, Sheriffer og Fogder, kundgjør, at han efter Ansøgning fra E(rik) Erkebiskop i Nidaros af Kjærlighed til ham har tilladt Nidaros Kirke og selve Erkebiskop E. og hans Efterfølgere at lade et Skib

med Korn i England uden Afgift og føre det til Norge til sin Kirke, saaledes som et Brev fra Kongens Fader Kong Henrik, og et fra hans Broder Kong Rikard, hvilke E. har faaet, vidner. »Dat. apud Falesiam .xij. die Sept. anno quinto«.

Rot. litt. pat. I, 110.

178

1203, 9 Dec. Pavé Innocentius III til Abbed Celestinus i St. Columbas Kloster i Hy; tager Klostret under St. Peters og sit Værn og stadfæster det i Nydelsen af dets Privilegier og Eien-domme mod en aarlig Skat af 2 Byzantiere ttil det apostoliske Sæde. »Datum Anagnie .v. id. Dec. jndic. vij^a anno m^o cc^o iij^o pontificatus anno sexto«.

D. Norv. VII no. 4 (Efter Reg. Vat. 5). Chron. reg. Mannix ed. Munch p. 152. Migne 215, 193. Potthast no. 2037.

179

1204, 24 Jan. Pave Innocens III til Erkebiskop (Eirik) i Nidaros og hans Suffraganer. Paven har glædet sig og takket Gud ved at høre, at Sverre, som ved Vold havde bemægtiget sig Norges Rige, og ved hvem Forvirring og Uro truede hele Landet, saa at mange af de største og bedste Mænd har maattet gaa i Landflygtighed, nu er død og hans Søn har efterfulgt ham i Riget, men ikke i hans Forsæt, at han har kaldt de landflygtige tilbage, elsker Kirker og kirkelige Mænd og styrer Land og Folk i fuld Fred. Men han misbilliger høilig, at Erkebiskopen paa egen Haand har løst dem, som er bundne ved Pavens Autoritet, og paalægger ham at kassere Løsningen og derpaa efter pavelig Bemyndigelse at løse dem igjen. »Datum Anagnie viij. kal. Febr. anno sexto«.

D. Norv. VI no. 10 (Efter Reg. Vat. 7). Migne 215, 241. Potthast no. 2096.

180

1204, 5 Sept. Kong Johan af England til William de Wrotham og hans Fæller, paalægger dem at betale de norske Kjøbmænd (mercatores de Norvegia) en Femtedel af sine Varer, lade Kongen vide, hvormeget de faar, og at lade dem reise uden Hindringer. »Teste G. fil. P. apud Wodistok' v. die Sept. [anno sexto]«.

Rot. litt. claus. p. 7.

181

[1204]. Kong Erling Magnussøns Gavebrev om Hof ved Hudrum-strøm, givet til Hovedøen, den hellige Kong Edmund til Ære, for hans, hans Farbroder Sigurds, hans Fader Kong Magni og alle Forfædres Sjæle.

Originalen (udateret) og en Kopi af uvis Alder fandtes paa Akershus 1622. 182

[1204]. Kong Erling, Søn af Kong Magnus, tager Hovedø Brødre, deres Kloster og Gods i sit Værn.

Originalen (udateret) og en Kopi af uvis Tid fandtes paa Akershus 1622. 183

[1204]. Erling Konge, Søn af Magnus Konge, tager Hovedø Brødre i sit Værn og stadfæster Gaven af Herming paa Raumarike, som hans Broder Kong Inge gav til samme Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. 184

[1204—14]. Kong Inge og hans Broder Haakon til den skotske Konge om Skibbrudne ved de skotske Kyster (littera regis J. Norwegie et H. fratris eius de naufragium passis).

Originalen fandtes 1282 i det skotske Arkiv (Acts of the Parliaments of Scotland p. 3). 185

1205, 8 Febr. Kong Johan af England kundgjør, at han har taget »sin kjære Frænde« Reginald, Konge af Man og alle hans Lande og Mænd i sit Værn. »Teste me ipso apud Wodestock viii. die Februarii anno vj^o.«

Rymeri Faedera I, 1, 44. 186

1205, 17 Febr. Pave Innocentius III til Biskoperne af Ely, Norwich og St. Asaph, at de skal bringe til Ende Forhandlingerne om Ægteskab mellem Datter af »princeps Insularum« og L., »princeps Norwalliæ«. »Datum Romæ apud s. Petrum .xiiij. kal. Martii anno vij^o.«

Migne 215, 534. Potthast no. 2416. Jfr. no. 158. 187

1205, 5 April. Kong Johan af England til Baronerne i Skatkammeret, byder at kvittere Brian Ostiarius for 62 Mark Sølv, som han har betalt i Kongens Kammer for Kongen af Norges Land, som det var overdraget ham at bestyre (terra regis Norwagiæ, quam ei commisimus in custodiendam). »Teste me ipso apud Sutton' v. die Aprilis per Th. de Lucy«.

Rot. litt. claus. I, 26. 188

[1205—1207]. Kong Inge, Dattersøn af Kong Sigurd, stadfæster Gaven af Laxefisket Hof til Hovedø Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. 189

[1205—1214]. Haakon Jarls Gavebrev paa Laxefisket Hof ved Hudrum-strøm til Hovedø Kloster. (Orig. udat., tabt).

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. 190

[1205—1214]. Haakon Jarls Gavebrev paa Laxefisket Hof ved Hudrum-strøm til Hovedø Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **191**

1205 el. 1207. Haakon Jarls Værnebrev for Hovedø Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **192**

1206, 8 Febr. Kong Johan af England kundgjør, at han har givet »sin kjære Frænde« Øernes Konge R(agnvald) Leide til at komme til England og vende hjem i 15 Dage fra Paaskedag. »Apud Sareburgum octavo die Febr. [anno septimo]«.

Rymer Foedera I, 1, 44. Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 381. **193**

1206, 11 Febr. Pave Innocentius III til Erkebiskop (Thore) i Nidaros og hans Efterfølgere; byder efter hans Ansøgning, at ingen til Biskop inden hans Provins valgt skal indvies uden Erkebiskopens Befaling eller i Tilfælde af Erkestolens Ledighed uden Kapitlets Samtykke. »Datum Rome apud s. Petrum .iij. id. Febr. anno octavo«.

D. Norv. VII no. 5 (Fra Reg. Vat. 7). Migne 215, 800. Norges gl. Love IV, 106. Potthast no. 2684. **194**

1206, 11 Febr. Pave Innocentius III paalægger Erkebiskop (Thore) i Nidaros at indsamle med Omhu Peterspengene i sin Provins og at anvende Kirkestraffe mod dem, der vil lægge ham Hindringer iveien. »Datum Rome apud s. Petrum .iij. id. Febr. anno octavo«.

D. Norv. VII no. 6 (Fra Reg. Vat. 7). Potthast no. 2685. **195**

1206, 13 Febr. Pave Innocentius III til Erkebiskop (Thore) i Nidaros og hans Efterfølgere, stadfæster sine Forgjængeres Privilegier for Nidaros Erkestol. »Datum Rome apud s. Petrum id. Febr. indic. ix^a incarnationis dominice anno m^o cc^o v^o pontificatus anno octavo«.

D. Norv. VII no. 7 (her er Indictionen urigtigt trykt »vi«). Migne 215, 798. D. Isl. I no. 93. Potthast no. 2686. Originalen fandtes endnu 1479 i Nidaros med bevaret Blysegl, se D. Norv. VIII no. 406. **196**

1206, 18 Febr. Pave Innocentius III til Erkebiskop (Thore) af Nidaros; tillader ham efter Ansøgning at absolvere dem, der har lagt voldsom Haand paa Geistlige og derfor skulde afløses i Rom, naar Forsyndelsen ikke har været for grov. »Datum Rome apud s. Petrum xij. kal. Martij anno octavo«.

D. Norv. VII no. 8 (Efter Reg. Vat. 7). Migne 215, 800. Potthast no. 2691. **197**

1206, 1 Marts. Pave Innocens III til Erkebiskop (Thore) i Nidaros; svarer paa hans Forespørgsel, at de Børn ikke kan regnes som sande Kristne, som, naar de er Døden nær, i Mangel af Prest og Vand bestryges med Spyt paa Hoved, Bryst og mellem Skuldrene. »Datum Rome apud s. Petrum kal. Martij anno nono«.

D. Norv. VI no. 10 (Efter Reg. Vat. 7). Norges gl. Love IV, 106. Decr. Greg. I. III t. 42 c. 5. Migne 215, 812. Potthast no. 2696. **198**

1206, 1 Marts. Pave Innocentius III til Erkebiskop (Thore) i Nidaros. Denne beretter, at Prester inden hans Diocese har nedlagt prestelig Dragt, har gaaet i Krig, udgydt Blod og deltaget i andre verdslige Forretninger, og forespørger, om deres Drabsmænd bør sendes til det apostoliske Sæde. Paven svarer, at de skal, hvis de ikke efter Erkebiskopens Paamindelse afstaar herfra, afsættes fra sine Embeder; men deres Drabsmænd maa ikke absolveres uden ved det apostoliske Sæde. »Datum Rome apud s. Petrum kal. Martij anno nono«.

D. Norv. VI no. 11 (Fra Reg. Vat. 7). Migne 215, 813. Norges gl. Love IV, 107. Potthast no. 2697. **199**

[**1206, April**]. Haakon Jarl til sin Broder Kong Inge, beder ham vogte sig, da Baglerne har seilet ud søndenfra, men han ved ikke, om de vil anfalde Bergen eller Nidaros; de har faa Folk og smaa Skibe.

Uddrag i Inges Saga (Fnm. sögur IX, 20, 22, 120, 122). **200**

1206, 28 April. Kong Johan af England til Gillibert, Søn af Reimfred, Sherif i Lancaster, byder ham at anvise Kongen af Man 30 Marks Land i hans Distrikt, som er givet ham i Len, og at melde Kongen, hvor de ligger og deres Navn, forat dette kan indføres i Lensbrevet. »Teste G. fil. Petri apud Lambeth .xxviiij. die Aprilis anno .vij.«

Rot. litt. claus. I, 68. **201**

1206, 29 April. Kong Johan af England til Thesaurarius og Camerarius, byder at udbetale Kongen af Man 30 Mark i Gave. »Teste me ipso apud Westmonasterium .xxix. die Aprilis anno vij^o per Justit.«

Rot. litt. claus. I, 68. **202**

[**1206—14**]. Erkebiskop Thores Værnebrev for Nonnesæter og dets Konvents Søstre samt for Aker og Akers Kirke.

Orig. (udateret og uden Sigill) fandtes paa Akershus 1622. **203**

[1206—1214]. Erkebiskop Thores Værnebrev for Munkene i Hovedø Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **204**

[1207]. Erkebiskop Thore til Biskop Paal i Skálholt, paalægger ham at styrke og støtte Biskop Gudmund i Hole, saavidt dertil er Anledning.

Páls Saga Biskups c. 15 (Biskupasögur I, 141). **205**

1207, før 25 Marts. Gilbert, Søn af Reinfrid, aflægger Regnskab til Kong Johan af England for 20 l., som han efter Kongens skriftlige Ordre har udbetalt Kongen af Øerne.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 383. **206**

1207, 27 Juni. Kong Johan til Sheriffen i Lancaster, byder ham at anvise »vor kjære R., Konge af Man«, 20 Punds Land i hans Distrikt, hvilket skyldes ham ifølge Aftalen mellem Kongerne. »Teste me ipso apud Lutegareshallam .xvij. die Junij [anno ix^o].«

Rot. litt. claus. I, 86. **207**

[1207—17]. Kong Philippi Gavebrev om Bording (i Nes Sogn) og andet Gods givet til Nonneklostret (i Oslo).

Orig. (udat.) med et tilfestet Confirmationsbrev fandtes paa Akershus 1622. **208**

[1207—17]. Mageskiftebrev mellem Kong Philippus og Hovedø Kloster, at han skal have Bjerke i Ski Sogn paa Follo mod Ladeberg paa »Hoved«.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **209**

[1207]. Brev fra Biskop Nikolaus til Baglerne om Stilstand med Birkebeinerne, medens Underhandlingerne gik for sig.

Uddrag i Inges Saga (Fnm. IX, 51 og 175). **210**

[1207—17]. Kong Philip melder Morsdølerne, at han har hørt, at den Del af Gaarden Aspar paa Follo, som Kong Inge (Baglerkongen) gav til Hovedø, den hindrer de Munkene i Hovedø at bruge; da nu disse har faaet Dom for sig af Simon Lagmand (Borgarthings Lagmand), truer han med Dødsstraf hver den, som gjør Munkene eller deres Landboer noget Ugavn her. (Udateret).

Thorkelin II, 19—20 (henført til 1207). D. Norv. I no. 3. Jfr. D. kgl. Danske Selskabs Begyndelse og Tilvæxt 1745—47, hvor det sidste Ord »Walete« er læst som »Walter« og antaget for Kantslerens Navn. (Orig. nu i det norske Rigsarkiv, før 1745 skjænket til Det danske Selskab af Presten Grave; stammede fra Arkivet paa Akershus). **211**

[1208]. »Settergier imellom Inge Kong och Philippum fratrem eius«.

Diplomet (Orig. eller Kopi) fandtes i Nidaros Kapitels Arkiv 1558, se Chr. Vid. Selsk. Skrifter 1895 II, no. 2. S. 11. 212

1208, 26 Mai. Kong Johan af England til Embedsmænd og Fogder i Havnene ved Kysten af Dorset, Devonshire, Cornwallis; byder at stanse Skibe med Varer fra alle Lande undtagen Danmark, Norge og de ydre Øer. »Teste G. filio Petro apud Wintoniam .xxvj. die Maji [anno decimo]«.

Rot. litt. patent. 83.

213

1208 (mell. 9 Aug. og 7 Sept.). Kong Johan af England giver Biskop M(artin) af Bergen i Norweia Brev paa, at han og hans Eiendom og Mænd skal være under Kongens Værn, saalænge det behager Kongen.

Rot. litt. patent. 85.

214

1209 (mell. $22\frac{1}{2}$ og $25\frac{1}{3}$). Pave Innocentius III stadfæster Brødrene i Hovedø i Besiddelsen af Løsøre, Grunde, Møller, Fiskerier, givet eller paa anden Maade indrømmet dem. »Romæ anno domini 1208 pontificatus anno duodecimo«.

Original og en Vidisse af Oslo Kapitel (uvis Tid) fandtes paa Akershus 1622. Innoc. III's 12te Regjeringsaar (fra hans Kroning) begynder 22 Febr. 1209, men Aaret »1208« varer til 25 Marts 1209. 215

1209 $22\frac{1}{2}$ —1210 $21\frac{1}{2}$. Pave Innocentius III tager Nonnerne og Abbedissen i St. Maria Kloster i Oslo (»de Asloria«) i sit Værn. »Datæ anno pontif. duodecimo«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

216

[1209—1217]. Kong Philippus' Testament, hvorved han giver hele Bjørneholmene og Hemnes i Liusedal til Hovedø Kloster for sin og sine Forældres Sjæle.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

217

[1209—17]. Kong Philippus giver Snererud til Hovedø Kloster for sin og Dronning Kristinas Sjæle.

Originalen (udateret) fandtes Akershus 1622.

218

[1209—17]. Kong Philippi Gavebrev for sig og sin Dronning Kristina paa »Flenderseder« (Frønset i Løiten?) paa Hedemarken til Nonnesæter i Oslo.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

219

1210, 30 Jan. Pave Innocentius III til Konger og Høvdinger og alle Troende, som bor om Danmark. Da Danmark specielt hører under den romerske Kirkes Jurisdiktion, forbyder Paven under Bans Straf at angribe det danske Rige eller formindske den danske Konges eller hans Arvingers Rettigheder. »Dat. iij. kal. Febr. anno duodecimo«.

Migne 216, 176. Rydberg I no. 60. Pothast no. 3898. **220**

[1210, Vaar]. Biskop Gudmund til Presterne ved Hole Kirke, byder dem at læse Kirken, da den er besmittet ved Manddrab og Begravelse af bansatte.

Uddrag i Gudmunds Saga (Biskupasögur I, 501). **221**

1211, 7 Juni. Pave Innocentius III til Erkebiskop (Thore) af Nidaros. Paven har faaet at vide, at efter Sverres Død havde Birkebeinerne villet have hans Søstersøn Inge til Konge, men de kloge og høbyrdige Mænd, som bedst kjendte Kongeætten i Norge, valgte Philip, som var af Norges gamle og katholske Kongers, Magnus og Inges Slægt, og da disse havde længe kjæmpet om Magten, havde Erkebiskopen og Biskopen af Oslo mæglet saaledes, at begge skulde beholde Kongenavn og Værdighed og regjere i hver sin Del af Norge, hvis Paven gav sit Samtykke. Men da Philip, hvem Riget tilkommer efter Arveret, kom til Mødet, havde hans Modstandere samlet sig i uhyre Mængde og forlangte, at han skulde nedlægge Kongenavnet; men han havde appelleret Sagen til Paven, hvilket Birkebeinerne havde modsat sig. Da de til Paven rettede Breve ikke giver fuld Besked, paalægges Paven E. at undersøge Sandheden og indberette til Paven. »Datum Laterani vij. id. Junij anno xij«.

D. Norv. VI no. 12 (Fra Reg. Vat. 7). Migne 216, 436. Pothast no. 4272. **222**

[1211]. Thore Erkebiskop til Arnor Tumesøn, Sigurd Ormsøn, Thorvald Gizursøn, Jon Sigmundsøn, Hall Kleppjarnsøn, Snorre Sturlasøn; dadler deres Adfærd mod Biskop Gudmund og stevner dem til Sommeren at møde sig i Norge. Arnor og hans Undergivne paalægges det at skaffe Biskopen af Bispestolens Gods saa meget, at denne kan sømmeligt fare til Norge.

Hist. ecl. Isl. I, 255—57. D. Isl. I no. 96. (Efter Haandskrifter af Gudmundssaga og Sturlunga fra 14de Aarh.) Sturl.saga² I, 223—25. Biskupasögur I, 571—73. II, 20—22. **223**

1212, 16 Mai. Reginaldus, Øernes Konge, kundgjør, at han er bleven Kong Johannes af Englands Mand mod alle Mænd og har aflagt ham Troskabsed. Vidner: Peter Biskop af Winchester, W. Jarl af Salisbury, G. Fitz-Peter Jarl af Essex, S. Jarl af Winchester, Willelm Briwer, Guarin Gerolds Søn. »Apud Lameheth .xvj. die Maji [anno xiv^o].«

Rymeri Faedera I, 1 p. 105. Chron. reg. Mann. 154.

224

1212, 16 Mai. Kong Johan af England til Henrik Greve-søn, byder ham at udlevere til R., Konge af Man, hans Mænd, som han holder fængslet ved Porcestria, og at lade Kongen vide, hvormange og deres Navne. »Teste Rege apud Lameheth .xvj. die Maji anno xiv^o«.

Rot. litt. claus. I, 116.

225

1212, 16 Mai. Kong Johan til Jarlen af Salisbury, byder ham at udlevere til Reginald, Konge af Man, dem af hans Mænd, som holdes fængslede ved Dover. »Teste Rege apud Lameheth .xvj. die Maji anno xiv^o«.

Rot. litt. claus. I, 116.

226

1212, 30 Aug. Kong Johan af England til Mayoren i Lynn, byder ham at vogte de Geirfalker, som er komne fra Norge. »Teste me ipso apud Pontein fractum .xxx. die Augusti anno xiv^o«.

Rot. litt. claus. I, 123.

227

[1212]. Forlig mellem Kong Inge og Haakon Jarl om at den overlevende skulde have Riget, men efter begges Død skulde ægtefødt Søn tage Riget. Brevet var forseglet af Kongen, Jarlen, Erkebiskoperne Erik og Thore, Biskop Nikolaus, Biskop Martin o. fl.

Uddrag i Fnm. sögur IX, 200 og 242.

228

1212. Fire Biskopers Afgjørelse om, at Hof paa Hudrum efter Pavens egen Dom skal blive under Hovedøen. »Dateret anno 1212«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

229

[1212]. Kong Inge og Haakon Jarl stadfæster Gaven af Laxefisket Hof til Hovedø Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

230

1213, 19 April. Pave Innocentius III til Erkebiskop, Biskoper, Abbeder og Priorer i Nidaros Provins; melder, at han agter at holde et almindeligt Concilium i Rom for at rette paa Brøst i Kirken, udrydde Kjætterier og vække Interesse for det hellige Land,

og opfordrer Erkebiskopen til at indfinde sig til 1 Nov. 1215.
»Datum Laterani .xiiij. kal. Maii anno decimo sexto«.

Migne 216, 823—25. Potthast 4706.

231

1213, 19 April. Pave Innocentius III til Norges Konge, sender ham den nævnte Bulle (no. 231) og beder ham sende Gesandter til Conciliet. »Datum Laterani .xiiij. kal. Maii anno decimo sexto«.

Migne 216, 826.

232

1213, 19—29 April. Pave Innocentius III til alle troende Kristne i Norge, opmuntrer dem til Korstog til det hellige Land og lover fuld Syndsforladelse. (Udateret).

Migne 216, 817—22 (= D. Svec. I no. 147). Potthast no. 4725.

233

1213, 22 Juni. Kong Johan af England til Staldmesteren i Bristol; paalægger ham at overlade til Fulco, Warin's Søn, det Skib, som tilhørte Henrik Grevesøn, og Redskaben af det gamle Skib fra Norge (armamenta veteris galie de Norwegia). »Teste me ipso apud Corfe .xxij. die Junij [anno xv^o]«.

Rot. litt. claus. I, 136.

234

1213, 6 Juli. Kong Johan af England til Archidiakonen i Durham og Philip de Ulecot. I Anledning af deres Spørgsmaal om det Skib fra Norge, som landede i Tinemouth med Graaværk og andre Varer, byder han dem at købe Graaværk og lade Kjøbmændene sælge sine andre Varer, hvor de vil, og seile med sit Skib uden Hindring, hvor de vil. »Teste me ipso apud Craneburn' .vj. die Julij [anno xv^o]«.

Rot. litt. claus. I, 144.

235

1213, 10 Juli. Kong Johan af England til Sheriffen i Northampton, byder ham at erstatte Henrik og Hugo de Hauville, som har overbragt Høge og Geirfalke, Fragten for de Skibe fra Norge, hvori Fuglene blev sendt Kongen fra Biskop N(icolaus) i Oslo. »Teste me ipso apud Gillingham .x. die Julij anno xv^o.«

Rot. litt. claus. I, 156.

236

1213, 13 Juli. Kong Johan af England til Reginald af Cornhill, paalægger ham at overgive til Mag. Odardus, Sendebud fra Biskop N(icolaus) i Oslo, og til Ivo, Sendebud fra Kongen i Norge, 10 Fad Vin at føre til denne Konge og Biskop. »Teste me ipso apud Wintoniam .xxj. die Julij [anno xv^o]«.

Rot. litt. claus. I, 138.

237

1214, 10 Juli. Kong Johan af England til Biskop Peter af Winchester, paalægger ham at skaffe en passende Gave af Korn og Malt og at købe smukke Ringe og Spænder og sende dem ved Overbringeren til »vor kjære Ven Norges Konge« og sørge for, at Gaven er saadan og saa stor, at den med Hæder kan sendes til denne, som har besøgt os rigelig med sine Gaver («nos de jocalibus suis copiose visitavit»). »Teste me ipso apud Rupellam .x. die Julij [anno xvj^o]«.

Rot. litt. claus. I, 168.

238

1214, 11 Juli. Kong Johan af England til Biskop Peter af Winchester; byder ham at betale til den norske Konges Sendemand og Klerk Paulus 100 Sol. i Guld aarlig. »Apud Rupellam .xi. die Julij anno xvj^o«.

Rot. litt. patent. 118.

239

1215, 9 Jan. Kong Johan af England til Hugo de Hauville, byder ham at skaffe William Fitz-William 2 af Kongens Falke (falcons gentiles) fra Geddington blandt dem, som Kongen af Norge sendte ham. »Teste me ipso apud Novum Templum London' ix. die Januarij [anno xvij^o]«.

Rot. litt. claus. I, 182.

240

1215 ²²/₂—1216 ²⁶/₇. Pave Innocentius III til Erkebiskop (Gutorm) i Nidaros, tillader ham at absolvere nogle af sin Diocese, som har lagt voldsom Haand paa Prester, naar blot ikke Krænkelser har været for stor.

»Ex Rubrica registri litterarum secretarum Innoc. pape anno 18 et 19«. Theiner, Vetera monumenta Slavorum meridionalium (fol. ci. no. 103) p. 66. Potthast no. 5229.

241

1215, 12 Mai. Kong Johan af England giver Erkebiskop G(uthorm) i Nidaros og hans Mænd Leide til at drage gennem Kongens Rige og til at vende hjem. »Apud Folkestan' .xij. die Maji anno [xvij^o]«.

Rot. litt. patent. 180.

242

1215, 11 Okt. Kong Johan af England til William Scissor; byder ham at lade gjøre til Kongen af Norges Frænde (nepoti) en Klædning af Skarlagen, nemlig en Kappe med Frynser og en Kjortel, til hans Kapellan en Kappe af Uld med For af Kaninskind og til hans to Tjenere grønne Kapper og til Sendemanden selv en forgyldt Sølvskaal samt en Skaal af hvidt Sølv, som skal sen-

des til hans Konge; begge skal være af 10 eller 11 Marks Vægt.
»Teste me ipso apud Ospreng .xi. die Octobris [anno xvij^o].«.

Rot. litt. claus. I, 231.

243

1215, 11 Okt. Kong Johan af England til Joscelin de Oye, paalægger ham af de 40 Pund, som han modtog til Udrustning af Skibe ved Dover, at give 20 Mark til Kongen af Norges Frænde, som Kongen sender til ham, eller til hans sikre Bud. »Teste me ipso apud Ospreng .xi. die Octobris [anno xvij^o].«.

Rot. litt. claus. I, 231.

244

1216, 25 Juli. Pave Honorius melder Erkebiskop (Guthorm) i Nidaros og alle Biskoper i Norges Rige, at Pave Innocentius III er død og han selv valgt til Pave. »Datum Perusii viii. kal. Aug. pontificatus nostri anno primo.«.

D. Norv. I no. 2 (Fra Reg. Vat. 9). Potthast no. 5319.

245

1216, 3 Okt. Kong Johan af England byder Robert de Dunevic og de andre Fogeder ved Scarborough at lade Skipperne Basse og Hurgoð de Norvegia, som kommer fra Grimsby, passere frit. »Teste me ipso apud Grimsby .iij. die Octobris anno xvij^o«.«.

Rot. litt. patent. 198.

246

1217, 6 Marts. Pave Honorius III takker I[ngel], Kongen i Norge, for at han efter et Brev fra Pave Innocentius III om Bidrag til det hellige Land har forberedt at sende Mænd og Skibe fra sit Rige til det hellige Lands Hjelp, stadfæster det Forlig, som ifølge hans Brev ved Mægling af den afdøde Erkebiskop (Thore) og andre Prælater og Høvdinger i Norge er sluttet mellem ham og den fornemme Mand Philip, Biskopen af Oslos Søstersøn, og tager Kongen og hans Rige og Korsfarerne derfra under apostolisk Værn, særlig saalænge Korstoget varer. »Datum Laterani ij. non. Martij pontificatus nostri anno primo.«.

D. Norv. I no. 4 (Fra Reg. Vat. 9). Potthast no. 5510.

247

1217, 1 April. Pave Honorius III til Erkebiskop (Guthorm) i Nidaros. Dennes og de bergenske Kannikers Brev har meldt, at efter Biskopens Død Kongen, Geistligheden og Folket i Bergens Diocese var enige om at kalde H[avard], Kannik i Bergen, til Biskop, og ansøgte om Dispensation fra den Mangel, at han er Prestesøn; Paven svarer, at han overdrager til Erkebiskopen at dispensere ham med apostolisk Myndighed. »Datum Laterani kal. Aprilis pontificatus nostri anno primo.«.

D. Norv. I no. 5 (Fra Reg. Vat. 9). Potthast no. 5489.

248

[1217, **Mai**]. Haavard, valgt Biskop i Bergen, og Lendermændene i Gulathingslag til Trønderne; de har hørt om Kong Inges Død og Uenigheden blandt Trønderne, erklærer at de holder paa Haakon Haakonsøns Arveret og vil modsætte sig hvert andet Valg. Dagfinn Bonde og Roar Kongsfrænde skal forklare deres Vilje.

Indtaget i Hák. Hák. Saga c. 15 (Fornm. sögur IX, 255—56). **249**

[1217, **Juni**]. Korsbrødrene i Nidaros til den valgte Biskop og Korsbrødrene i Bergen, advarer dem mod at vise Haakon Haakonsøn kongelig Hæder i Erkebiskopens Fravær.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 18 (Fnm. sögur IX, 258). **250**

[1217, **Juli**]. Kong Filippus til Skule Jarl, kræver det halve Norge af Skule Jarl og Birkebeinerne og truer med at reise Ufredsflok mod dem.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 26 (Fnm. sögur IX, 266). **251**

[1217, **Juli**]. Skule Jarl til Kong Philippus, tilbyder med Høvdingerens Raad, at Philippus i et Aar skal beholde den Del af Riget, han har, og indbyder ham til Stevne med Biskoperne og de viseste Mænd i Landet til næste Sommer.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 26 (Fnm. sögur IX, 266). **252**

[1217]. Nye Love paa Island om Faster, Slægtskabsgrader i Ægteskab og om umyndige, »givne da Magnus Gisursøn var bleven Biskop« (i Skaalholt).

D. Isl. I no. 98 (Fra Konungsbók og Staðarhólbók af Grágás). **253**

[1217, **Høst**]. Kong Haakon og Skule Jarl til Askel Lagmand i Gautland, indbyder ham til at sende den unge Knut Haakonsøn til Norge og lover at yde ham Hæder.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 29 (Fnm. sögur IX, 269). **254**

1217, 10 Okt. Kong Henrik III af England til Kong Haakon i Norge, takker for det af Abbeden i Lyse overbragte Brev om at han ønsker Fred og Forbund, vil gerne at Kjøbmænd skal fare frit mellem begge Lande, og hvis der udstedes et aabent Brev fra Norge herom, skal Henrik gjøre det samme; holder tilbage den nævnte Abbed for efter Evne at skaffe Skadeserstatning. »Teste ipso Comite [W. Marescallo] apud Lamh' .x die Octobris [anno primo]«.

Rymer Foedera I, 1, 74. Rot. litt. claus. I. 336. **255**

1217, 10 Okt. Kong Henrik til Skule Jarl i Norge (»S. duci Norwege«) af samme Indhold og Datering som det foregaaende.

Rymer Foedera I, 1, 74.

256

1217. Kong Henrik III's Leide for Roar, Slægtning af Norges Konge H. (pro Rohero cognato H. regis Norwegiæ).

Efter Klevenfeldts Samlinger paa kgl. Bibl. i Kbh., citeret i N. Hist. Tidsskr. 3die Række IV, S. 19. »H.« kan betyde Haakon eller »Hingo«.

257

[1217—19]. Kong Haakon, Søn af Kong Haakon, og Skule Jarl, Kong Inges Broder, tillader Munkene (∴ Kannikerne) i Halsne Kloster, ligesom andre Kanniker i Bergens Stift at sende deres Landskyld, »norrøn Varning«, til Island, sig til Forbedring med Kjøbmandskab.

»Bergens Fundats« (N. Mag. I, 533), rimeligvis efter Originalen, bevaret paa Bergenhus (fra Halsne Kloster?).

258

[1218]. Haakon Konge, Søn af Kong Haakon, Sverre Konges Sønnesøn, og Skule Jarl, Kong Inges Broder, kundgjør, at de efter Løfte, gjort Hovedø Kloster og den hellige Jatmund Konge, tager Hovedø Kloster i sit Værn.

Originalen (udateret) og en Kopi af uvis Tid fandtes paa Akershus 1622.

259

1218, 16 Jan. Kong Henrik III af England giver Leide til 15 Dage efter Paaske for »Øernes Konge« om at komme til Kongen for at hylde ham og om at give Erstatning for Forurettelser mod Kongens Mænd, gjorde af hans Landsmænd baade i England og i Irland. »Teste Comite [W. Marescallo] apud Winton' .xvi. die Jan. [anno secundo].«

Rymer Foedera I, 1, 75.

260

[1218, Vaar]. Erkebiskop Guthorm til Biskop Magnus af Skálholt, byder ham at tage sig af Biskop Gudmund, som nu reiser hjem, for at Fred kunde komme istand mellem ham og de verdslige Høvdinger paa Nordlandet.

Uddrag i Gudmunds Saga af Abbed Arngrim c. 53 (Biskupasögur II, 105).

261

[1218, Vaar]. Baglerhøvdingerne, Hr. Andres Simonsøn og Arnbjørn Jonsøn, til Kong Haakon og Skule Jarl, beder dem skynde sig til Viken for at hjælpe Baglerne mod Slitungerne.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 34 (Fnm. sögur IX, 274).

262

1218, 1 Mai. Kong Henrik III af England fornyer Leidet for R[eginald], Øernes Konge (= no. 260); det skal vare fra 1 Mai

til S. Petri in vinculis. »Apud Westmonasterium primo die Maji anno secundo«.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 696. **263**

1218, 1 Mai. Kong Henrik III til Justitiarius i Irland, at han ikke lægger Hindringer i Veien for Øernes Konge eller hans Mænd.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 696. **264**

1218, 1 Mai. Kong Henrik III til Gillebert fil. Reinfredi, at han møder Øernes Konge ved Sulewad (Solway) eller Carleolum (Carlisle) eller Lancaster eller andensteds i Nærheden for at føre ham til Kongen.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 696. **265**

1218, 1 Mai. Kong Henrik III til R[eginald], Øernes Konge, at han trygt og uden Nølen under Leidet skal komme til Kongen.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 696. **266**

1218. Biskop Nikolaus af Oslo kundgjør, at han har kjøbt Bratehog paa Romerike og 2 Hefseldebol i Bekeby i Vestre Torp. »Dateret anno 1218«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622 sammen med et Gavebrev om samme til Hovedøen fra Kong Magnus' 6te Aar. **267**

1218, 8 Nov. Kong Henrik III af England til Skatmesteren E. og Kamerererne F. og R., byder dem at gike Munken Richard, Kongen af Norges Sendemand, 1 Mark til at bestride sine Udgifter med. »Teste comite W. Marescallo rectore etc. apud Westmonasterium .viiij. die Nov. anno tertio«.

Rot. litt. claus. I, 382. **268**

1218, 8 Nov. Kong Henrik III til Sherifferne i London, paa-lægger dem at give Cisterciensermunken Richard, Kongen af Norges Sendemand, 8 Alen af hvid Uld for at gjøre to Kjortler af og 5 Alen af rød Uld til en Kutte og $3\frac{1}{4}$ Alen af rød Uld til en Kappe og 2 Alen af rød Uld til et Skapular og 3 Alen af rød Uld til Underdragt. »Teste ut supra (no. 268) anno tercio per eundum coram dominis W. Londinensi et P(etro) Wintonensi episcopis«.

Rot. litt. claus. I, 382. **269**

[**1219, Jan.**]. Gregorius Jonsøn til Kong Haakon, melder at Byen Nidaros netop er brændt ned.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 54 (Fnm. sögur IX, 291). **270**

1219, 1 Febr. Kong Henrik III til Skatmesteren E. og Kamerererne F. og R., byder at give den norske Konges Sendemand

Richard 2 Mark til hans Udgifter. »Teste domino P. Wintonensi episcopo apud Westmonasterium primo die Februarij anno tertio«.

Rot. litt. claus. I, 387.

271

1219, 21 Sept. Reginaldus, Øernes Konge, til Pave Honorius III, melder, at han efter Opfordring af Kamereren Pandulf, Biskop af Norwich og apost. Legat, har overgivet Øen Man, »som er kommet til os ved Arveret, og af hvilken vi ikke pligter Tjeneste til nogen«, til den Romerske Kirke og lover for sig og Arvinger, at de skal have Øen i Len af den romerske Kirke og betale aarlig en Skat af 12 Mark Sterling i Klostret Furnes. »Actum Lond. in domo mil. Templi .xi. kal. Oct. anno mcccix°«.

Rymer, Foedera I, 1, 78.

272

1219, 22 Sept. Kong Henrik III til G[alfrid] de Marisco, Justitiarius i Irland, melder, at Kong Reginald af Man er kommet til ham i London og har hyldet ham; Kongen paalægger ham derfor at lade samme Konge aarlig faa 2 Fad Vin og 120 Crennoc Korn, som han havde i Kong Johans Tid, og lade ham uden Nølen faa det Ridderlen i Irland, som han havde i Kong Johans Tid. »Teste domino P. Wintonensi episcopo apud Novum Templum Londinj .xxij. die Septembris anno .iij°«.

Rot. litt. claus. I, 401.

273

1219, 23 Sept. Kong Henrik III giver sin »kjære og tro« Reginald, Konge af Man, Leide for ham og hans Mænd at drage gennem hele hans Rige og vende tilbage til Man. Leidet skal vare til Jul. »Teste d. Petro Wintonensi episcopo apud Novum Templum Londini vicesimo tertio die Septembris anno tertio«.

Rymeri Foedera I, 1, 79.

274

1219, 23 Sept. Kong Henrik III kundgjør, at vor »kjære og tro« Reginald, Konge af Man, har lovet ham Troskab og har hyldet ham. Derfor byder H. sine Undersatter trygt at drage til Man og drive sine Forretninger der. »Teste d. Petro Wintonensi episcopo, ut supra etc. anno tertio«.

Rymeri Foedera I, 1, 79. Chr. reg. Man. 154.

275

1219, 24 Sept. Kong Henrik III kundgjør, at han har givet sin tro Mand, Reginald af Man og hans Mænd Leide indtil Jul d. A. »Teste episcopo Petro Wintonensi apud Novum templum London' vicesimo quarto die Septembris anno tertio«.

Rymeri Foedera I, 1, 156. Chron. reg. Man. 154.

276

1219, 24 Sept. Kong Henrik til Justitiarius og Baroner i Irland, kundgjør at han har taget Kong Reginald af Man i sit Værn, og hvis Kongens Fiender reiser sig mod ham, skal de hjælpe ham til at beskytte sit og Kongens Land. D. u. s.

Rymer Foedera I, 1, 79.

277

[1219—23?]. Kong Sigurds Stadfæstelses- og Værnebrev over, hvad givet er og ligger til Nonneklostret (i Oslo), at ingen skal tage noget derfra vrangelig under Guds Vrede og Ban.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622; uvist, om det skal henføres til Sigurd Jorsalfare († 1130) eller til Sigurd Mund († 1155) eller til Sigurd Ribbung.

278

[1219—29]. Haakon Konge, Søn af Haakon Konge, kundgjør for alle Biskoper i sit Rige, at Eirik Jarl, hans Frænde, havde givet Hof til Hovedøen, og hvorledes det siden er dømt derfra.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

279

[1219—63]. Kong Haakons Gavebrev om 12 Øresbol i Bjerke til Nonneseter. »Sine dato«.

Brevet fandtes paa Akershus 1622.

270

[1219—63]. Kong Haakon stadfæster Kong Sverres Gave af en Tiendedel af Djupvik Fiske til Nonneklostret i Oslo. (Udateret).

Transcript ved Abbeden i St. Olai Kloster i Tønsberg fra c. 1430 fandtes paa Akershus 1622.

281

[1219—63]. Kong Haakons Værnebrev for Nonneklostret i Oslo, dets Gods, Udveie, Møller og andet; Kongen giver det til lige 9 Øresbol i Voden.

Originalen (udateret og uden Segl) og en Vidisse med Konfirmation af Kong Magnus i hans 2det Aar fandtes paa Akershus 1622.

282

[1219—63]. Kong Haakons Konfirmation paa det Løfte, han havde gjort Gud og Abbedissen og alle Søstrene [i Nonnesæter] i Oslo, deri advarende dem at holde deres Regler rigtigt.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

283

[1219—63]. Kong Haakons Værnebrev for Hovedø Kloster med dets underliggende Udøer.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

284

[1219—63]. Kong Haakons latinske Brev og mandatum publicum til alle sine Undersaatter om at hjælpe Hovedø Brødre til Ret.

Originalen (udateret) og en Kopi af uvis Tid fandtes paa Akershus 1622.

285

[1219—63]. Kong Haakon, Søn af Kong Haakon, stadfæster Munkene i Hovedø i deres Jorder og Eiendomme Hol, Barskog og Mark.

Orig. (udat.) og Vidisser af Biskopen i Hamar fra 1291 og af Kong Haakon i hans 2det Aar (1300—01) fandtes paa Akershus 1622. **286**

[1219—63]. Kong Haakon Haakonsøns Brev, hvori han forbyder at gjøre Munkene i Hovedø Forfang med Skovhugst paa Bygdø.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **287**

[1219—63]. Haakon Konge, Søn af Haakon Konge, kundgjør om, at »Toll paa Løiken« paa Hadeland er givet til Hovedø Kloster.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622. **288**

1220, 17 Juni. Kong Henrik III i England til Erkebiskopen i Dublin, melder, at han har lovet R[eginald], Konge over Øerne, 2 Fad Vin og 100 Crennoc Korn aarlig, og skjønt Kongen har befalet Justitiarius at udlevere dette, har han dog i det forløbne Aar ikke gjort det; derfor anmoder han E. om at tilfredsstille Øernes Konge, og at Betalingen for Fremtiden sker regelmæssigt. »Teste H[uberto] de Burgo apud Eborum .xvij. die Junij anno quarto«.

Rot. litt. claus. I, 421. **289**

1220, 31 Juli. Pave Honorius III til Kongen over Øerne, melder at han sender til ham sin Capellan og Pönitentiarius som det apostoliske Sædes Legat og byder at modtage ham vel og behandle ham hæderligt. »Datum apud Urbem veterem .ii. kal. Augusti anno quinto«.

Theiner. Monum. Hibern. 15 no. 35. Potthast no. 6316. **280**

1220, 4 Nov. Kong Henrik III til Justitiarius i Irland, gjentager efter Kong Reginalds Klage sin Ordre af 22 Sept. 1219 (no. 273). »Teste H[uberto] de Burgo apud Westmonasterium .iiij. die Novembris anno quarto«.

Rot. litt. claus. I, 439. **291**

1220, 4 Nov. Kong Henrik III til Irlands Justitiarius. Hans »kjære og tro« R[eginald], Konge af Man, har klaget over, at Kongen af Norge smeder Rænker mod ham, fordi han har hyldet Kong Henrik, og beder derfor om Hjælp, hvis han anfælder ham. Derfor faar han Paalæg om i Tilfælde at hjælpe Kong R[eginald].

»Teste me ipso apud Westmonasterium .iiij. die Novembris [anno quinto]«.

Rot. litt. claus. I, 439.

292

1220, 16 Nov. Pave Honorius III fornyer Bullen af 30 Jan. 1210 (no. 220). »Datum Laterani .xvi. kal. Dec. anno quinto.«

Pothast no. 6405.

293

1220, 5 Dec. Pave Honorius III tager efter Ansøgning fra Skule Jarl (»S. dux Norvegix«) ham og al hans Eiendom, og hvad han i Fremtiden lovlig erhverver, i Sankt Peters og sit Værn. »Datum Laterani non. Dec. anno quinto«.

D. Norv. I no. 6 (Fra Reg. Vat. 11). Pothast no. 6424.

294

1220 ^{18/7}—**1221** ^{17/7}. Pave Honorius III stadfæster Værne Hospitals Privilegier. »Romæ datum anno pontificatus sui quinto«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

295

1221, 12 Jan. Pave Honorius III til Erkebiskop G[uthorm] i Nidaros, takker ham for at han har nedlagt en Del af Roma-skatten i Paris i St. Victors Kirke, fra hvis Prior Paven har modtaget Melding derom. »Datum Laterani .ij. id. Jan. anno quinto«.

D. Norv. VI no. 13 (Efter Reg. Vat. 11). Pothast no. 6480.

296

1221, 23 Jan. Kong Henrik III til Sherifferne i London; paa-lægger dem at give Cisterciensermunken Richard, Kongen af Norges Sendemand, 8 Alen af hvid Uld til at gjøre to Kjortler og 5 Alen af hvid Uld til en Kutte og 3¹/₄ Alen af rød Uld til en Kappe og 2 Alen af rød Uld til et Scapular og 3 Alen af rød Uld til en Underkjole og at give til Archidiakonen Nikolaus, samme Konges Sendemand, en Kjortel og Kappe af sort Tøi med For af Kaninskind og en lukket Kappe af sort Tøi med Kantning af Kaninskind. »Teste H[uberto de Burgo] apud turrem Lond. xxij die Jan. anno quinto«.

Rot. litt. claus. I, 446.

297

1221, 1 Febr. Pave Honorius III svarer (Guthorm) Erkebiskop i Nidaros, som har ansøgt for nogle af sine Undersaatter, der for Vold var bansatte og skulde drage til det apostoliske Sæde for at faa Absolution, at de kan fritages for dette, hvis deres Brøde ikke er saa stor, at de maa henvises til det apostoliske Sæde. »Datum Laterani kal. Febr. anno quinto«.

D. Norv. VI no. 14 (Fra Reg. Vat. 11). Pothast no. 6537.

298

1221, 3 Febr. Pave Honorius III til alle Suffraganer under Nidaros Kirke; paalægger dem at modtage Erkebiskopen af Nidaros vel paa hans Visitatsreiser, give ham den skyldige Underholdning og adlyde hans Formaninger og Bud. »Datum Laterani .iij. non. Febr. anno quinto«.

D. Norv. VI no. 15 (Fra Reg. Vat. 11). Potthast no. 6539. **299**

1221, 3 Febr. Pave Honorius III til Suffraganerne i Nidaros Kirke, paalægger dem at yde Erkebiskopen i Nidaros Raad og Hjelp ved Indsamlingen af Peterspengene. »Datum Laterani .iij. non. Febr. anno quinto«.

D. Norv. VI no. 16 (Fra Reg. Vat. 11). Potthast no. 6540. **300**

1221, 25 Marts. Pave Honorius III til Erkebiskopen af Nidaros, byder ham at udvælge 4, 3 eller 2 Munke, specielt af Cistercienserordenen, som han inden Mortensdag skal sende til Rom, for at de sammen med Mænd fra andre Provinser kan sendes ud for at omvende andre Nationer. »Dat. Laterani oct. kal. Aprilis anno quinto«.

D. Svec. I no. 208 (Fra Reg. Vat. 11). Potthast no. 6599. **301**

1221, 23 Apr. Kong Henrik III til Skatmesteren E. og Kammerererne E. og R., paalægger dem af den kongelige Kasse at betale Mag. Nicholaus, Archidiacon af »Hecland« og Broder R., den norske Konges Sendemænd, 5 Mark til deres Udgifter ved Hjemreisen. »Teste H. apud Westmonasterium xxij. die Aprilis anno quinto«.

Rot. litt. claus. I, 454. **302**

1221, 5 Juli. Kong Henrik III til Markedsfogden i Lynn. Kjøbmændene i Lynn Radulf de Roma og Willelm Hereward har meldt, at da de kom til Norge med sine Varer, paaførte Kjøbmænd i Norge dem og deres Varer, som de tog med Magt og endnu med Urette beholder, et Tab paa 300 Mark; derfor byder Kongen ham, at hvis de kan finde Varer hos de norske Kjøbmænd, som kommer til Markedet i Lynn, skal de lægge Beslag derpaa og vogte det, indtil de faar Erstatning for Skaden i Norge. »Teste H. apud Wigorniam .v. die Julij [anno .v.]«.

Rot. litt. claus. I, 464. **303**

1222, 8 Juli. Kong Henrik III til Erkebiskopen af Dublin, gjentager Befalingen af 17 Juni 1220 (no. 289). »Teste H. de Burgo apud Cantuariburgum .viiij. die Julij anno sexto«.

Rot. litt. claus. I, 504. **304**

1222, 24 Juli. Kong Henrik III til Sheriffen i Canterbury, paalægger ham at betale Henr. de Hauville, som ligger i Canterbury med Kongens Falker, som kom fra Norge, 40 Sol. til hans Udgifter. »Teste H. xxiiij^o die Julij anno vj^o«.

Rot. litt. claus. I, 506.

305

1222, 24 Juli. Kong Henrik III til Justitiarius, Sheriffer og Fogder i England og Havnene, kundgjør at han har givet G[uthorm], Erkebiskop i Nidaros, og hans Efterfølgere Løfte paa hvert Aar, indtil Kongen bliver myndig, at lade et Skib med Korn og Fødemidler i England og føre det til Norge til sin Kirke. »Teste H. de Burgo apud Wimburn' .xxiiij. die Julij anno vj^o«.

Korens Fotografier no. 4 efter Pat. Roll 6 Henr. III p. 1 m. 2.

306

1222, 19 Aug. Kong Henrik III til Skatmesteren E. og Kammerererne F. og W., byder dem at godskrive Biskop Peter af Winchester for 5 Mark, som han efter Kongens Ordre betalte Kapellanen Johannes, Skule Jarl af Norges Sendemand (nuncio S. ducis Norweg.) til hans Udgifter paa Hjemreisen, samt at betale samme Biskop 15 Mark, for hvilke han efter Kongens Ordre havde kjøbt et Belte og en Spænde og en Ring til den norske Jarl. »Teste H. apud Turrim London' .xix. die Augusti anno vj^o«.

Rot. litt. claus. I, 508.

307

1222, 19 Aug. Kong Henrik til Skatmesteren E. og Kammerererne F. og W., byder dem bl. a. at betale »Yvo le Noreis« og hans fire Følgesvende, Kongen af Norges Sendemænd, 5 Mark og til hans Sendemand Konrad, som bragte et Elgsdyr (»bestiam quæ vocatur Helc«), 2 Mark. »Teste H. apud Turrim London' .xix. die Aug. anno vj^o«.

Rot. litt. claus. I, 509.

308

[1222]. Kong Haakon, Søn af Kong Haakon, kundgjør, at han »paa egne Vegne og deres, som lovligt blive valgt til Landet efter os« har givet den hellige Kong Olavs Domkirke og Erkebiskop Guthorm og »hans lovlige Efterfølgere, som vil være Kongedømmets Venner«, Ret til at have en Myntmester og hans Svend til at slaa Sølvmynt af slig Renhed og Størrelse, som Kongerne bestemmer, og at han tager Erkebiskopstolen og al dens Gods i sit Værn. Vidner: Paal i Giske, Gregorius Jonsøn, Dagfinn (Stallare), Mag. Bjarne, Peter Brynjulvsøn, Aslak Pitlor, Mag. Aslak,

Baard Barre (Kanniker), Baard Brimstein, Vilialm i Torgar, Ivar i Berodal, Gunnar Grjónbak (Lagmand paa Frostathing). (Udateret).

Thorkelin II, 20—21 (henføres til 1220). D. Norv. III no. 1 («ved 1220»). N. gl. Love I, 446. (Efter en Afskrift fra 1325, stammer fra Erkebiskopens Arkiv). Munch har (n. F. Hist. III p. 639) vist, at Brevet maa henføres til Vaaren 1222. **309**

[1222]. Hertug Skule i Norge («S. dux totius Norvegiæ») til Kong Henrik af England; forrige Aar havde Jarlen sendt sin Kapellan Johannes til England med Gaver, men han strandede i Frisland og reddede sig, blottet for alt, sammen med nogle af Sømændene, medens flere fornemme Mænd omkom. Nu sender Jarlen igjen Johannes med Gaver, som han beder Kongen naadigt modtage, og Overbringeren beder han maa troes i, hvad han forebringer. (Udateret).

Royal Letters of Henry 3 II, 17—18, jfr. Rot. litt. claus. I, 508 b. **310**

[1222?]. S. »dux Norvegiæ« til Kong Henrik af England, minder om at hans Fader Kong Johan har lovet Skadeserstatning for det Tab og Vanhæder, som Kong Johans Mænd havde tilføjet »os og vore Folk« ved Scarborough, og som William Mareschal d. ældre havde gaaet god for. Han (S.) havde ofte forgjæves sendt sine Sendemænd med Breve til Kongen, som har opholdt dem med gode Løfter, klager over Udgifter og Sendemændenes Drukning, minder om, at han har faaet Pavens Anbefaling i Sagen, og beder om Svar uden Forhaling. (Udateret).

Royal a. o. h. letters of Henry 3 II, 20. **311**

[1222, Vaar]. Biskop Gudmund til Erkebiskop (Guthorm) i Nidaros, klager over de Forfølgelser, han har lidt af Arnor og Sighvat Sturlasøn, og anraaber om Erkebiskopens Hjælp.

Uddrag i Gudmunds Saga af Abbed Arngrim (Biskupasögur II, 114), hvor dog Adressaten angives at være Erkebiskop Peter. **312**

[1222]. Erkebiskop Guthorm stevner Biskop Gudmund og de nordlandske Høvdinger til Norge.

Ann. reg. 1222. Gudmunds Saga af Abbed Arngrim (Biskupasögur II, 114), hvor dog Brevet henføres til Erkebiskop Peter. **313**

[1222]. Kong Haakon til Skule Jarl i Viken, revser hans Overgreb og truer med Brud.

Uddrag i Hásk. Hásk. Saga c. 80 (Fnm. sögur IX, 319). **314**

[1222—26]. Kong Erik III af Sverige med sine Raadgivere skiller Trætten mellem Munkene i Alvastra og Kongens Stallare Brynulf. Udateret. Forseglet af kong Erik og hans Raadgivere, Biskop Benedikt i Skara, Kongens Frænder Knut Holmgerson og Knut Kristinesøn, Brynulf Stallare, Erkebiskop Olaf i Upsala, Eskil Vestgöternes Lagmand og Joan Joanson.

D. Svec. I no. 216. »Knut Kristinesøn« er den samme som den senere norske Jarl Knut Haakonson. Hans Vaaben er en *gaaende Leopard*; i Skjoldfeltet sees derunder en sammenrullet Orm og over en sexoddet Stjerne (B. E. Hildebrand, Svenska Sigiller från Medeltiden. 3die Serie Pl. I no. 6). 315

1223, 20 Jan. Pave Honorius til Kong Reginald af Mannia. Da Paven har erfaret, at nogle Kirker i hans Rige, som han er Patron for, ikke har fri Jord, opfordrer han Kongen til at give dem idetmindste 30 Skridt Jord paa hver Kant af Kirken udenfor Kirkegaarden til Tomter for Presternes Huse. »Datum Laterani .xij. kal. Febr. anno septimo«.

D. Norv. VII no. 9 (Fra Reg. Vat. 12). Potthast no. 6944. 316

1223, 20 Jan. Pave Honorius III paalægger Fyrster, Stormænd og Folk i Sudrøernes Diocese at betale fuld Tiende til Kirker og Geistlige. »Datum Laterani .xij. kal. Febr. anno septimo«.

D. Norv. VII no. 10 (Fra Reg. Vat. 12). Potthast no. 6945. 317

1223, 23 Mai. Pave Honorius III til Reginald, Øernes Konge. Da Kongen i Brev har meldt, at han efter Opfordring af den pavelige Legat Pandulf har taget Øen Man, som tilhørte ham med Arveret, og hvoraf han ikke gjorde Tjeneste, til Len af det apostoliske Sæde og lovet at betale for sig og sine Efterkommere en aarlig Skat af 12 Mark Sterling i Klostret Furnes, bifalder Paven dette og tager Kongen under St. Peters og sit Værn. »Datum Laterani .x. kal. Junij anno septimo«.

D. Norv. VII no. 11 (Fra Reg. Vat. 12). Chron. reg. Mann. 90 Theiner Monum. Hibern. 21 no. 51. Potthast no. 7027. 318

1223, 16 Aug. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn; byder dem, at Kongen af Norges og den norske Erkebiskops to Skibe, det ene ladet og det andet ikke, som var mellem de efter Kongens Ordre i Lynn arresterede, skal uden Hinder reise, hvor de vil, med sine Varer. »Teste H. de Burgo justituario nostro apud Wintoniam .xvj. die Augusti [anno vij^o]«.

Rot. litt. claus. I, 559. 319

[1223, Aug.]. Delingsakt mellem Kong Haakon og Skule Jarl, hvorefter denne skulde have Rigets nordre Tredjedel til og med Søndmøre og skulde yde Kongen Krigstjeneste overalt i Riget; forseglet af Kong Haakon, Erkebiskop Guthorm, Skule Jarl og Biskoperne Nikolaus (Oslo), Haavard (Bergen), Sorkver (Færøerne), Henrik (Stavanger) og Bjarne (Orknøerne).

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 98 (Fnm. sögur IX, 337).

320

1223, 29 Aug. Kong Henrik III til alle sine Fogder og tro Mænd; kundgjør, at han har taget sin kjære og specielle Ven, den norske Konge's Mænd og Kjøbmænd, som kommer til England, under sit specielle Værn, saa at de frit kan komme og gaa i England og handle med sine Varer. »Teste H. de Burgo apud Wellum' .xxix. die Augusti anno septimo«.

Korens Fotografier no. 5 efter Pat. Roll 7 Henrik III p. 1 m. 1.

321

1223, 7 Sept. Kong Henrik III til Sheriffen i Norfolk, byder ham at lade den norske Konges Mænd i Lynn faa 50 Qvarteria Korn og 50 Kvarter Bygmalt at føre til deres Konge som Gave. »Teste H. de Burgo justituario nostro apud Westmonasterium .vij. die Septembris anno .vijº.«

Rot. litt. claus. I, 562.

322

1223, 7 Sept. Kong Henrik III til Sheriffen i Canterbury, byder ham at lade Henrik de Hauville faa 40 Sol. til sine Udgifter ved at komme til os fra Lynn til London med de Høger, som Kongen af Norge sendte os. »Teste H. de Burgo justituario nostro apud Westmonasterium .vij. die Septembris anno vijº.«

Rot. litt. claus. I, 562.

323

1223, 7 Sept. Kong Henrik III til Sheriffen i Canterbury, byder ham at give 20 Sol. til Osgod, Kongen af Norges Sendemand, som bragte Kongen en Høg fra nævnte Konge, og en Mark til hans Kammerat Asker til deres Hjemreise. »Teste H. [de Burgo justituario nostro] apud Westmonasterium .vij. die Septembris anno vijº.«

Rot. litt. claus. I, 562.

324

1223, 12 Sept. Kong Henrik III til alle sine Fogder i Søhavnene, byder dem at lade et Skib, tilhørende Abbeden af Lyse i Norge, frit seile hjem med sine Varer uden Told. Tilladelsen

skal vare i to Aar fra næste Michelsdag. »Teste H. de Burgo apud Wellm' .xij. die Septembris anno vijº.«

Korens Fotografier no. 5 efter Pat. Roll 7 Henrik III p. 1 m. 1. 325

[1223]. H[aakon], Konge i Norge, til Kong Henrik af England; da hans Fader Kong Johan altid var Ven med H.s Forgjængere, ønsker H[aakon] at knytte Venskab med Kong Henrik og at, som de begge har fulgt sine Fædre i Rigerne, de ogsaa skal følges i samme Venskab. Nu har han sendt sine tro Mænd og sin Klerk A[ndreas], Archidiakon i Bergen, til ham og beder ham fæste Tillid til disses Forslag. Han sender 6 Geirfalker og nogle Gaashøger og lover flere, naar hans Mænd kommer med Fugle fra Island; beder om Beskyttelse for norske Kjøbmænd i England og lover Gjengjæld og ønsker at faa et Len i England, som han før har foreslaaet. (Udateret og uden Segl).

Royal letters of Henry 3 I, 216—17. 326

[1223]. Skule, Jarl i Norge (S. dux Norwegiæ), til Kong Henrik af England, takker Kongen for Gaverne, han modtog forrige Aar, og glæder sig ved af Kongens Brev at erfare, at Kongen vil fornye det Forbund, som var sluttet melem ham og Kongens Fader. I Anledning af Kongens Brev om, at Hovedfornærmeren R. Wodecoc er død og hans Medskyldige undkomne, minder han om, at W. Marescallus d. ældre, Kongens og Rigets Formynder, paa Kongens Vegne havde lovet Erstatning af Kongens Kasse, og beder om Opfyldelse af dette Løfte. Sender Gaver, som paa Grund af Krigen er smaa, men som han beder Kongen modtage naadigt, og lover smukkere Gaver, naar Freden bliver gjenoprettet. (Udateret).

Royal letters of Henry 3 II, 18—20. 327

[1223—24]. Forordning om Gaver ved Kardinal Nikolaus, godkjendt af alle Biskoper og de 12 viseste Mænd fra hvert Bispedømme, lovtages paa Borgarthing med Samtykke af Kong Haakon, Biskop Nikolaus, Lagmænd, Lagrettemænd og Almue. »Aar 1214 i det Aar, da Danekongen var hærtaget«.

Norges gl. Love I, 447—48 (efter Lovbøger fra 14de Aarh.). 328

[1223—30]. Haquinus, Konge af Norge, til sin »kjære Ven« Kong Henrik; en norsk Kjøbmand har beklaget sig over, at han af Frygt for Krigen i Norge havde sat 50 Mark fast hos en Kjøbmand i Lynn, Jon Lamberd, men siden ikke kunnet faa dem tilbage

hverken af ham eller hans Søn og Efterfølger. Derfor beder Kongen om, at han vil befale sine Embedsmænd i Lynn at skaffe ham Retfærdighed, forat ikke engelske Kjøbmænd i Norge skal lide derfor. (Udateret).

Royal letters of Henry 3 I, 485.

329

1224, 7 Febr. Kong Henrik III til Sherifferne i London; byder dem at lade Archidiakonen i Bergen, Andreas, den norske Konges Sendemand, faa en Dragt af sort Tøi, nemlig en Kjortel og Kappe med For af Silke. »Teste me ipso apud Westmonasterium .vij. die Februarij anno .viijº.«

Rot. litt. claus. I, 584.

330

1224, 7 Febr. Kong Henrik III af England til Skatmesteren E. og Kammerererne F. og W., byder dem at betale den norske Konges Sendemand, Archidiakonen i Bergen Andreas, 3 Mark til at bestride hans Udgifter. »Teste me ipso apud Westmonasterium .vij. die Febr. anno viijº.«

Rot. litt. claus. I, 584.

331

1224, 12 Marts. Biskop Nikolas og Korsbrødrene i Oslo meddeler, at det halve Markebol i Voll og det halve Markebol i Skepheim (Jæløen), som Uddard har tilbyttet sig af Biskopen, det har han givet til Hovedø, og truer med Lovens Straf hver, som bryder dette. Vidner var Sira Jon Gæsling, Mag. Jon Naso, Jon Batadr, Gudleik Prest, Jon Skolemester, Hugleik, Asbjørn Kop (Sysselmand i Oslosyssel), Hallkel Mær og Olav Gjaldkyre m. fl. »á Gregores mæsso degghi i biscupsgarðe anno ab incarnatione mº cc xxiiijº.«

D. Norv. I no. 7 (Efter Orig., nu i det norske Rigsarkiv). Begge Segl mangle.

332

[**1224, Marts?**]. Johanna, Dronning af Skotland, til sin Broder, Kong Henrik af England, nævner et Rygte om, at Kongen af Norge til Sommeren vil komme til Irland for at hjælpe Hugo af Lascy. (Udateret).

Royal letters of Henry 3 I, 219—20.

333

[**1224, Vaar**]. Skule Jarl og Korsbrødrene i Nidaros melde Kong Haakon Erkebiskop Guthorms Død (6 Febr.), og at Korsbrødrene havde valgt til Erkebiskop Abbed Sigurd af Tautra, beder Kongen om at samtykke i Valget og anbefale den valgte til Paven.

Uddrag i Hásk. Hásk. Saga c. 100 (Fnm. sögur IX, 338—39.

334

[1224, Vaar]. Kong Haakon og Biskop Nicolaus (i Oslo) til Pave Honorius, fraraader at tage Abbed Sigurd til Erkebiskop og anbefaler dertil Korsbroderen Peter (Brynjulvsøn) af Husastad.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 100 (Fnm. sögur IX, 339).

335

[1224, Vaar]. Kong Haakon stevner de 20 mægtigste Bønder af Vermeland til sig i Oslo for at skaffe Grænsefred.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 101 (Fnm. sögur IX, 339).

336

[1224, Vaar]. Kong Haakon kundgjør for Vermlændingerne, at deres Udsendinger har lovet ham, at de ikke skulde lade hans Uvenner opholde sig i deres Land.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 101 (Fnm. sögur IX, 339).

337

1224, 23 Juni. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, byder dem trods Ordren om at arrestere udenlandske Skibe, at de skal lade de norske Kjøbmænds Skibe, nemlig tilhørende Ketil, Erling, Helge og Hogne, Galfrid Munk, Finn (Fumi), Bjørn, Levold, Abbeden af Hovedø og Orm (Omeri) og Gaut Prest, seile bort uhindret, hvor de vil. »Teste me ipso apud Bedeford .xxiij. die Junij anno octavo coram justitiario«.

Rot. litt. claus. I, 606.

338

1224, 25 Juni. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn; kundgjør, at han har tilladt 5 Skibe fra Bergen i Kongen af Norges Rige at vende hjem efter at være ladet med Korn og byder dem at lade Skibene seile uden Hindring. »Teste Rege apud Bedeford .xxv. die Junij anno viij^o coram Bathoniensi et Sarrensi episcopis«.

Rot. litt. claus. I, 607.

339

1224, 28 Juni. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, giver tiltrods for Udførselsforbudet William Herewards to Skibe, Edward de Walsinghams Skib og et Skib, tilhørende Galfrid Petersøn og hans Fælle Karl, hvilke Skibe er ladede med Korn, Ret til at seile til Skotland eller Norge. »Teste Rege apud Bedeford .xxviiij. die Junii anno viij^o.«

Rot. litt. claus. I, 607. Cal. of Doc. rel. to Scotland I, no. 877.

340

1224, 22 Juli. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, byder dem trods Udførselsforbudet at lade Radulf de Roma's Skib uhindret seile til Norge, ladet med Korn. »Teste Rege apud Bedeford .xxij. die Julij anno viij^o.«

Rot. litt. claus. I, 606.

341

[1224, sidst i Juli]. Skule Jarl melder til Kong Haakon, at Sigurd Ribbung Dagen før Olafsmesse (28 Juli) er flygtet fra Nidaros; han havde hidtil opført sig roligt og sindigt hos ham, men nu troede Jarlen, at han var flygtet for at vække Ufred i Riget.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 103 (Fnm. sögur IX, 342). 342

[1224, August]. Kong Haakon melder sine Sysselmænd i Viken, at Sigurd Ribbung er flygtet fra Nidaros, og beder dem vogte sig.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 103 (Fnm. sögur IX, 342). 343

1224, 23 Aug. Kong Henrik III byder sine Fogder i Jerne-muta (Yarmouth) at lade Kjøbskibe fra Skotland, Norge, Island, Frisland, Kølln, Danmark og Østerlandene samt Fiskerskibe fra hvilket som helst Sted seile frit bort; men Skibe fra Frankrige eller Poitou skal indtil videre holdes tilbage. »Teste me ipso apud Londoniam .xxij. die Augusti anno regni .viiij.º.«

Rot. litt. claus. I, 642. D. Isl. I no. 121. Cal. of Doc. rel. to Scotland I, 882. 344

1224, 22 Sept. Kong Henrik III til Skatmesteren E. og Kamerererne, byder dem at betale 2 Mark til Henrik de Hauville for at dække deres Udgifter, som i Canterbury vogter Kongens Geirfalker, som var sendt ham fra Norge. »Teste Rege apud Bruges .xxij. die Septembris anno viijº coram justitiario.«

Rot. litt. claus. I, 621. 647. 345

1224, 28 Sept. Kong Henrik III til Sheriffen af Norfolk, byder ham at købe til Gave til den norske Konge 60 »summas« godt Korn og 60 »summas« Malt og overgive det til Overbringeren, den norske Archidiakon Andreas. »Teste Rege apud Salop' .xxvij. die Septembris anno .vij. coram justitiario.«

Rot. litt. claus. I, 621. 647. 346

[1224, Høst]. Kong Haakon til Kong Erik Eriksøn i Sverige, klager over den Skade, han har lidt af Vermlændingerne, og beder Kongen ikke lade hans Fiender styrke sig i hans Rige, idet han minder om Aftalen mellem de tidligere Konger.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 106 (Fnm. sögur IX, 346). 347

[1224, Dec.]. Kong Haakon til Kong Erik Eriksøn i Sverige, forlanger, at denne inden Nytaar skal have drevet hans Fiender ud af Vermland; ellers vil han selv hevne sin Skade.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 107 (Fnm. sögur IX, 347). 348

[1224, Dec.]. Kong Erik Eriksøn i Sverige til Kong Haakon om Ribbungerne, som Kongen ikke erkjender at have nogen Pligt til at fordrive.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 108 (Fnm. sögur IX, 347).

349

1224, 29 Dec. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, byder dem trods Udførselsforbudet at tillade Kornudførsel til Norge, Danmark og Flandern og andre Steder undtagen til Frankrige. »Teste Rege apud Rading' .xxix. die Dec. anno nono coram Justitiario«.

Rot. litt. claus. II, 10.

350

[1224]. Kong Haakon, Søn af Kong Haakon, til alle Bønder paa Eker, kundgjør, at Djupvikfisket, som forhen laa under Kongedømmet, nu er kommet under den hellige Kirke, og Biskoper og Klostermænd har Magt derover; derfor lægger han Forbud mod Bønder, som fisker deri mod Loven og vil hævde sig en Ret, som deres Forfædre ikke havde i Kong Haralds eller hans Søners eller i Kong Sverres og Magnus's Dage, og truer dem med Revsels og Pengestrafte. (Udateret).

Orig. og 2 Transskripter, det ene fra 1324, fandtes paa Akershus 1622. Orig. i det danske Selskabs Samling i det danske Rigsarkiv; Kongens Segl i grønt Vox er faldt af. Thorkelin II, 251. D. Norv. II no. 5 (Brevet henføres til 1224, fordi det er skrevet med samme Haand som no. 332).

351

[1224]. Biskop Magnus af Skálholts Statut om Sang og Kirketjeneste, om Skrifte og om Barselkoners Kirkegang.

Hist. Eccl. Isl. I, 309. D. Isl. I no. 117 (efter Afskrifter fra 14de og 15de Aarhundredere).

352

1224. Domkapitlet i Nidaros sender Brev til Island med Arnor Prest til Biskop Magnus i Skálholt.

Ann. reg. 1224.

353

[1224—25]. H[aakon], Konge af Norge, til sin »kjære Ven« Kong Henrik af England; melder, at han for 2 Aar siden har sendt Fuglefængere til Island, og at disse nylig er vendt tilbage med Fugler; derfor sender han Kongen 13 Geirfalker, hvoraf 3 hvide, og da den engelske Konges Fader og Forfædre satte mere Pris paa islandske Falker end paa Guld og Sølv, haaber han, at ogsaa Kong Henrik vil sætte Pris paa dem; han sender desuden »aves tridentes« og Elgshorn og haaber, at Venskabet mellem Kongerne skal vedblive. (Udateret).

Royal letters of Henry 3 I, 486.

354

[1225, Febr.]. Skule Jarl til Kong Haakon, klager over at Kongen ikke efter Aftale var kommet til Bergen til Jul for at holde Bryllup med hans Datter, lover at vente til Paaske, men hvis Kongen da ikke kommer, vil han regne ham for at have brudt sit Ord og gjøre, som han selv liker.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 124 (Fnm. sögur IX, 367—68). **355**

1225, 12 Marts. Kong Henrik III til W. Jarl Maescallus, Justitiarius i Irland, byder ham lade R., Konge i Øerne, faa sine skyldige Indtægter efter den Ordre, som Kongen gav Erkebiskopen og Galfrid de Mariscis den Tid, de var Justitiiarii i Irland. »Teste Rege apud Wintoniam .xij. die Martij anno nono«.

Rot. litt. claus. II, 23. **356**

1225, 26 Aug. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, melder, at han trods Udførselsforbudet tillader Andres Arnesøn, den norske Jarls Kjøbmand (mercatorum ducis Norwagiæ), at lade sit Skib med 200 »summas« Korn og frit føre det til Norge. »Teste Rege apud Westmonasterium .xxvj. die Augusti anno nono«.

Rot. litt. claus. II, 59. **357**

1225, 28 Aug. Kong Henrik III til Sheriffen i Northampton, byder ham at betale 2 Mark til Henrik de Hauville til hans Udgifter ved Bevogtningen af Kongens Geirfalker, sendte ham fra Kongen af Norge. »Teste Rege apud Westmonasterium .xxvij. die Augusti anno nono«.

Rot. litt. claus. II, 59. **358**

1225, 30 Aug. Kong Henrik III til Sheriffen i Norfolk, byder, at Archidiakonen i Bergen og Asgar, den norske Konges Sendemænd, skal i Gave til Kongen faa 100 »summas« Korn i Lynn. »Teste Rege apud Westmonasterium xxx die Augusti anno nono«.

Rot. litt. claus. II, 60. **359**

1225, 30 Aug. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn; meddeler, at han har givet sin »kjære Ven« Kongen af Norges Undersaatter Tilladelse til trods Udførselsforbudet at udføre 1000 Quarteria Korn fra England og byder dem derfor ikke at lægge Hindringer i Veien for den norske Konges Mænd, naar de kommer til Lynn for at kjøbe Korn. »Teste Rege apud Westmonasterium xxx. die Augusti anno nono coram justitiario et Sarrensi episcopo«.

Rot. litt. claus. II, 60. **360**

1225, 31 Aug. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, byder dem modtage venligt Mænd og Kjøbmænd fra Norges Konges Land, naar de kommer til Lynn med sine Varer, da han har givet Nordmændene Tilladelse til i 3 Aar fra førstkommende Mikelsdag uhindret at udføre sine Varer fra Lynn. »Teste Rege apud Westmonasterium .xxx. die Augusti anno nono«.

Korens Fotografier no. 7 efter Pat. 9. Henrik III p. 1 m. 2.

361

1225, 31 Aug. Kong Henrik III tager Askeldus, Archidiakon i Bergen, i sit Værn i 3 Aar fra Michelsdag af. »Teste Rege apud Westmonasterium .xxx. die Augusti anno .ix. coram iustituario et Bathoniensi et Sarrensi episcopis.«

Korens Fotografier no. 7 efter Pat. 9. Henrik III p. 1 m. 2.

362

1225, 10 Sept. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, byder dem trods Udførselsforbudet at lade Broder Wilhelm af Lyse («de Luse in Norwegia») kjøbe i Lynn 50 Quarteria Korn at føre til sit Hjem. »Teste Rege apud Wudestock .x. die Septembris anno nono«.

Rot. litt. claus. II, 61.

363

1225. Nikolaus, Biskop i Oslo, kundgjør om at Smedstad og Borgen i Osloherred er solgt under Hovedøen »anno 1225«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

364

1225, 29 Sept. Skule Jarl, Kong Inges Broder, melder, at han har gjort den Kontrakt med Korsbrødrene ved St. Olavs Domkirke, at han giver til Korsbrødrenes Kommun 2 Markebol i sine Eiendomme Sjætner ved Tilder og Flegstader paa Frosten, mod at de skal have ham i sine Bønner i hans levende Live og efter hans Død høitideligholde hans Aartid med Sjælemesser i alle Kirker i Byen, og de skal desuden sidde sammen og skjæmte sig til hans Minde hver Andreasmessedag (30 Nov.), saa længe han lever, og siden hans Aartidedag. Vidner: Mag. Aslak, Sira Aslak Pitlor, Baard Bare, Sigurd Thorbergsøn, Sira Thore, Sigurd Tavse, Bjørn Bonde, G. Bratte, J. Hvite, P. Krakr.

Thorkelin II, 22—23 og D. Norv. I no. 8. Originalen fandtes 1556 i Trondhjems Kapitels Arkiv, nu i Dipl. Arn. (Fasc. 1 no. 1) med to Segl: Kapitlets (kun Levning) og Skule Jarls (*en gaaende Løve*, se Chr. Vid. Selsk. Skrifter, II-F. Kl. 1894 no. 1 Side 17).

365

[**1225, Høst.** Peter Erkebiskop til Kong Haakon, sender Pa-

vens Anbefalingsbrev for Erkebiskopen, beder om Kongens Ven-
skab og lover ham Troskab.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 131 (Fnm. sögur IX, 375). **366**

[1225, Høst]. Skule Jarl og Korsbrødrene melder Kongen,
at »Forræderen« Peter er kommet tilbage og har købt sig Erke-
biskopsnavn med St. Olafs Gods; de beder Kongen at behandle
ham som en anden Forbryder mod den hellige Kirke.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 131 (Fnm. sögur IX, 375). **367**

[1225, Høst]. Kong Haakon til Erkebiskop Peter, sender
ham Korsbrødrenes og Jarlens Brev (no. 367), indbyder Erke-
biskopen til sig eller at bie paa ham i Kongsgaarden (i Bergen)
og tilbyder at ledsage ham nord til hans Sæde.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 131 (Fnm. sögur IX, 375). **368**

[1225—26, Vinter]. Kong Sigurd (Ribbung) til Skule Jarl og
Erkebiskop Peter, beder dem at skaffe ham Forlig og en Landsdel
af Kong Haakon og om, at der skal fastsættes et Forligsstevne
mellem Ribbunger og Birkebeiner.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 142 (Fnm. sögur IX, 388). **369**

[1225—26]. Pave Honorius III svarer paa Biskop Gudmunds
Klager og overlader ham selv at vælge, om han vil resignere
eller ikke.

Uddrag i Gudmunds Saga af Abbed Arngrim (Biskupasögur II, 125); Forf.
forudsætter, at Thore var dengang Erkebiskop, men der maa menes Peter. **370**

[1225—26]. Erkebiskop Peters Værnebrev for Maria Kloster
(Nonnesæter) i Oslo med Banntrusel mod dem, som »uförmer«
dette.

Original (udateret) og Transskripter 1) fra Kong Haakons 16de Regjeringsaar
(o: 1314—15), 2) fra 1349 (med Erkebiskop Arnes Konfirmation) og 3) fra 1392
fandtes paa Akershus 1622. **371**

[1226, Vaar]. Erkebiskop Sigurd til Kong Haakon, opfordrer
ham til Forlig med Sigurd Ribbung og at overlade ham en Lands-
del og truer med Bann hver den, som gjør Ufred, før Forligs-
stevne bliver prøvet.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 142 (Fnm. sögur IX, 388). **372**

[1226, Vaar]. Kong Haakon til Erkebiskop Peter, afviser
Erkebiskopens Krav (no. 372) og minder ham om, at han ifjor
havde lovet ikke at slutte sig til Korsbrødrene; »men hvorledes
det nu end er, skal Gud skifte mellem os, ikke Biskoperne«.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 143 (Fnm. sögur IX, 390 og Hist. eccl. Isl. I, 229). 373

[1226, Vaar]. Kong Haakon til sin Frænde Knut Jarlson, indbyder ham til at komme til sig og lover ham gode Vilkaar.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 144 (Fnm. sögur IX, 390). 374

[1226]. Erkebiskop Peter til Thorvald Gissursøn, Sigvat Sturlasøn og Sturla Sigvatsøn; truer de to sidste med Bann for deres Adfærd mod Biskop Gudmund og stevner dem alle til Nidaros.

Ann. reg. 1226. Uddrag i Biskupasögur II, 114, hvor Brevet siges skrevet af Erkebiskop Thore. 375

[1226]. Erkebiskop Peter suspenderer Biskop Magnus af Skálholt og stevner ham til Norge sammen med Thorvald Gissursøn, Sigvat Sturlasøn og Sturla Sigvatsøn.

Ann. Isl. 1226. Uddrag i Biskupasögur II, 126, hvor Brevet siges skrevet af Erkebiskop Thore. 376

1226, 26 Sept. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, byder dem trods Udførselsforbudet lade Erkebiskop P.s Mænd (homines P. Nidrosiensis archiepiscopi de Norwegh⁷) indtage i Lynn 20 »treias frumenti« og 10 »treias farinæ« og det »bladum«, som Thomas de Moleton skal give dem at føre til Norge for Erkebiskopen. »Teste Rege apud Windlesoram xxvj. die Sept. anno x^o.«

Rot. litt. claus. II, 139. 377

1226, 2 Okt. Kong Henrik III til Galfrid de Mariscis, byder ham at lade Reginald, Konge af Man, faa 120 crannok Korn og 4 Fad Vin i aarlig Indtægt, som han pleiede at faa paa Kong Johans Tid. »Teste Rege apud Westmonasterium .iiij. die Octobris anno decimo«.

Rot. litt. claus. II, 139. 378

1226, 4 Okt. Kong Henrik III til Skatmesteren E. og sine Kammererer, byder dem at udbetale »vor kjære og tro« Reginald, Konge i Man, 10 £ i Gave. »Teste me ipso apud Westmonasterium .iiij. die Octobris anno x^o.«

Rot. litt. claus. II, 139. 379

1226, 24 Okt. Kong Henrik III til Sheriffen i Norfolk, sender ham et Brev om Undersøgelse af det Røveri, som er øvet mod de norske Kjøbmænd, som nylig landede ved Holm i den norske Erkebiskops Skib, og byder ham at arrestere de der nævnte

Mænd fra Thornham og tvinge dem til at udlevere Rovet samt lade dem føre for Domstolen. »Teste me ipso apud Westmonasterium .xxiiij. die Octobris anno x^o.«

Rot. litt. claus. II, 156.

380

[1226, Høst]. Arnbjørn Jonsøn til Kong Haakon, klager over at Ribbungernes Magt voxer i Viken og beder Kongen skynde sig til Viken.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 148 (Fnm. sögur IX, 396).

381

1226, 3 Nov. Pave Honorius III tilskriver Nikolaus, Archidiaakon paa Hjaltland; da [Skule] »dux Norwagiæ« ruster sig til Korstog og vil give hver, som vil seile over med ham, fri Overfart, saaledes som baade han selv og Erkebiskopen af Nidaros og hans Suffraganer har meldt, har Paven givet ham den 2ode Del af de kirkelige Indtægter i Erkebiskopens og hans Suffraganers Dioceses, saaledes som bestemt i Generalkonciliet om Hjelp til det hellige Land, og befaler N. at samle den for Hjaltland og udbetale ham (S.) den. »Dat. Laterani .iiij. non. Nov. anno xj.«

D. Norv. I no. 9 (Fra Reg. Vat. 13). Potthast no. 7604.

382

1226, 4 Nov. Pave Honorius III til Erkebiskop (Peter) i Nidaros; da »dux Norwegie« har taget Korset og med en stor Skare vil drage til det hellige Lands Hjelp, byder Paven ham at prædike Korstog i hele sin Provins og at løse dem, som tager Korset, fra Bann, forsaavidt deres Forsyndelser ikke er saa store, at de maa henvises til det apostoliske Sæde. »Datum Laterani ij. non. Novembris anno xi.«

D. Norv. I no. 10 (Fra Reg. Vat. 13). Potthast no. 7605.

383

1226, 5 Nov. Kong Henrik III til Thomas de Muleton og Warinus fil. Joel, beder dem at lade Biskopen af Norwich's og Klosteret i Norwich's Mænd, anklagede for at have røvet det norske Skib, naar de fanges, overgive til Bevogtning af Nich. de Framingham, den biskoppelige Foged; de øvrige Røvere skal dømmes efter Rigets Lov og Ret. »Teste Rege apud Westmonasterium .v. die Nov. anno xj.«

Rot. litt. claus. II, 158.

384

1226, 21 Dec. Kong Henrik III til Sheriffen i Norfolk; hvis Galfrid Bouty, som benægtede at have været tilstede ved Plyndringen af den norske Erkebiskops Skib, kan findes, skal han

stille Borgen for at komme for Retten. »Teste Rege apud Westmonasterium .xxj. die Decembris anno xj^o.«

Rot. litt. claus. II, 162.

385

[c. 1226]. Biskop Magnus i Skálholt beder »alle Bønder og Prester i Kjalarnes Thingsogn om at yde Gaver til Vidø Kloster«. (Udateret).

D. Isl. I no. 123 (Efter Vidø Klosters Brevbog fra c. 1570).

386

[1226—34]. N. N. Klerk i Norge (Bergen) til Biskop Gudmund, oversætter Fortællingen om Jomfru Marias Aabenbarelse for Nonnen Elisabeth i Klostret Schönau. (Udateret).

D. Isl. I, 129 og Biskupasögur II, 151—54 (efter Abbed Arngrims Saga om Biskop Gudmund fra c. 1350).

387

[1226—45]. Kong Haakon, Søn af Kong Haakon, til Biskop A(skel) i Stavanger, N. Erkediakon og alle Korsbrødre; kundgjør, at han har seet Kong Magnus' forseglede Brev, hvorved han gav Gud og St. Svitun Byen Stavanger, og at han nu paa sin Ven Biskop A.s Bøn fornyer denne Gave til St. Svitun og giver ham Byen Stavanger med alle gamle og nye Indtægter, baade Leding og Sagøre og andre Sager, mod at Biskop A. lovede at indføre Kong Sverres, Kong Haakons og hans eget Navn i Svituns Kirke og i alle Kirker i Bispedømmet og at lade bede for dem hver Søndag i Aaret. Vidner: Dronning Margrete, (Lendermændene) Gaut Jonsson, Paal Vaagaskalme († 1245) og Ivar Nev, Mag. Willialm, Kongens Kapellan Willialm Bote, hans Hirdprest Joan Bulse m. fl. (Udateret).

Thorkelin II, 23 (henføres til 1227). N. gl. Love I, 448—49. D. Norv. I no. 51 (Orig. i Dipl. Arnamagn., Fasc. 26, 1 fra Stavanger Bispearkiv). Brudstykke af Kongens Segl i grønt Vox med rød og gul Silketraad.

388

[1226—54]. Biskop A[rne i Bergen] kundgjør, at han med Kapitlets Raad har gjort Jordskifte med Peter unge, Brynjulv i Aga's Maag, saaledes at Peter har faaet Sandvin, men Biskopen 3 Gaarder i Halsna, Sagdastader, Ærflader og Holmsland. Vidner: Biskop Askel [i Stavanger † 1254], Abbed Willialm, Martein Konongsfrænde, Eiliv Kapelan, Thord Korsbroder, Svein Aarmand, Bjørn paa Æystusyn, Brynjulv i Aga, Finn Bærdorsson og hans Broder Asbjørn paa Haus, Thorstein i Kæilvik, Svein paa Rykkim, Ogmund paa Rikeim, Dag Aslaksøn, Jon i Vik, Níkulás Gullvæg m. fl. (Orig. udateret, tabt).

Schnabel, Hardangers Beskrivelse, Bilag II (de to Biskopers Segl fandtes). 389

1227, 21 Jan. Kong Henrik III til Sheriffen i Norfolk; da han ikke vil, at Mændene fra Hulm, Hecham, Ringsted og Hunstaneston, som siges at have været med i Plyndringen af det norske Skib, skal føres til Jarlen af Norfolk for der at give Borgen, byder han at lade Fogden over Smetheduns Hundrede i hver Landsby optage Vidnesbyrd om Deltagerne. »Teste Rege apud Westmonasterium .xxj. die Jan. anno .xj^o.«

Rot. litt. claus. II, 167.

390

1227, 5 Marts. Kong Henrik til Sheriffen i Norfolk. Hvis Will. Tukeman, Will. Keye, Richard fil. Rad', Will. Crane, Will. Gilling', Walter og Andreas fil. Nicholai, Godefrid Keye, Walter fil. Stephani, Nicholaus Gilling', Gilbert fil. Willelmi, Nicholaus fil. Matildis, Roger Gase, Robert fil. Hamonis og hans Broder Stephan, anklagede for Rovet paa den norske Erkebiskops Skib, kan stille Borgen, skal han tage imod den. »Teste J. Bathoniensi Episcopo apud Westmonasterium .v. die Marcij anno xj^o.«

Rot. litt. claus. II, 174.

391

1227, 16 Marts. Kong Henrik III til O(lav), Konge af Man, anmoder ham om ikke at udstrække sin Haand efter Klostret Furnes, som tilhører den engelske Konge (»quæ libera elemosina nostra est), og ikke at lade Abbeden eller Munkene eller hans Mænd lide nogen Uret, at ikke Kongen skulde være nødt til at gribe ind. »Teste me ipso apud Westmonasterium .xvj. die Marcij anno xj^o.«

Rot. litt. claus. II, 175.

392

[**1227, Mai**]. Knut Haakonsøn, Fru Kristina og Eskil Lagmand til Kong Haakon, beder om Grid for Knut og lover, at han skal komme til Kongen.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 154 (Fnm. sögur IX, 407).

393

[**1227, Juni**]. Kong Haakon til Fru Kristina og Knut Haakonsøn, svarer paa no. 393 og lover Knut Grid og Hæder, om han giver sig i hans Magt.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 154 (Fnm. sögur IX, 407).

394

[**1227, Juli**]. Kong Haakon til Vermlændingerne, forlanger at de skal jage Ribbungerne fra sit Land; eller ogsaa vil han fare did og brænde ikke mindre end forrige Gang.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 156 (Fnm. sögur IX, 410).

395

1227, 15 Sept. M. de Patsville optager Vidnesbyrd over, at Walkelin Buthel, Norman de Hedene, Henry . . . , John le Mayn, Arnold S. af Hugo, anklages for at have røvet et Skib og dræbt Mændene der, blandt dem en »valgt Biskop fra Norge«; mange andre var med, som var mere skyldige og har flygtet. Mændene er i Forvar i . . . Shepeweys indtil videre.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 981.

396

[**1227 el. 1231**]. Pave Gregorius IX's Stadfæstelse af Nidaros Privilegier.

Thorkelin II, 7 (tabt, Orig. fandtes 1479 i Nidaros med bevaret Blysegl).
D. Norv. VIII no. 406.

397

1228, 12 April. Kong Henrik III giver Olav, Konge af Man og Øerne, Leide til at komme med sine Mænd til England for at slutte Fred med sin Broder Kong Reginald. Leidet skal vare til 14 Dage efter Michelsdag. »Teste Rege apud Westmonasterium .xij. die Aprilis anno xij.

Rymeri Foedera I, 1, 104. Chron. reg. Mann. 155. Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1001.

398

1228, 18 Juni. Kong Henrik III til Fogderne i Grimsby; Kongen har givet Mag. Alexander, Archidiakon af Salop, det Skib i deres Havn, hvori befandt sig den valgte Biskop af Orknørne, som siden blev dræbt. Westminster.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1007.

399

1228, 27 Juli. Kong Henrik giver Abraham le mariner, Skipperen paa det Skib, som var i Grimsby og hvori den siden dræbte, valgte Biskop af Orknørne blev fundet, og som Kongen gav til Alexander de Swereford, Archidiakon af Salop, Leide at komme til London med sit Skib og Redskab.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1009.

400

1228, 27 Juli. Pave Gregorius IX til Rektoren og Brødrene ved det hellige Kors's Kirke og Hospital paa Fane; tager efter Ansøgning fra Biskopen i Bergen, som fra nyt af har opbygget denne Kirke og Hospital, begge under St. Petri og sit eget Værn. »Datum Perusii vjº. kal. Augusti anno secundo«.

Thorkelins Dipl. II, 25—26 (Efter Afskrift af A. M. fra den bergenske Kopibog). D. Norv. II no. 6. Potthast no. 8244.

401

1228, 18 Sept. Kong Henrik III giver Kanniken Benedikt og Klerken Rað . . . , den norske Konges Sendemænd, Tilladelse til

at købe 300 eller 400 Kvarteria Korn og at føre det til Norge for den norske Konge og paalægger Fogderne i Grimsby og Sheriffen i Lincoln ikke at hindre dem heri. »Teste Rege apud Muntgomery .xviij. die Septembris anno .xij^o.«

Korens Fotografier no. 8 efter P. R. O. Close 12 Henr. III m. 2. **402**

1228, 18 Sept. Kong Henrik III til Henrik de Hauville, paalægger ham at modtage 6 Geirfalker og 4 Falker, som Kongen af Norge har sendt ham og endnu er i de norske Sendemænds Forvaring i Grimsby, — og at vogte dem, indtil han faar anden Besked. »Teste Rege apud Muntgomery .xviij. die Septembris anno .xij^o.«

Korens Fotografier no. 8 efter P. R. O. Close 12 Henr. III m. 2. **403**

[1228]. Erkebiskop Thore stevner Biskop Magnus, Sigvat Sturlason og Sturla Sigvatsøn til Norge.

Ann. regii 1228. (Overbringeren er Thorstein Tykk). **404**

1229, 12 Febr. Pave Gregorius IX til Erkebiskop (Thore) i Nidaros og Biskop (Arne) i Bergen. Da Kong Haakon havde ansøgt om Adgang til at blive kronet, havde Paven givet Ordre til den nys afdøde Erkebiskop af Lund (Peter † 10 Juli 1228) og Biskopen af Skara om at foretage en Undersøgelse herom; men da Kongen med god Grund ansaa den nævnte Erkebiskop for partisk, havde han sendt en Fuldmægtig til det apostoliske Sæde for at faa ham fjernet, og denne Fuldmægtig havde meldt Paven, at baade Erkebiskopen og Skarabiskopen imidlertid var død, og anmodede derfor om at faa andre udnævnte; derfor byder Paven de to nævnte at undersøge Sagen og sende Indberetning til ham. »Datum Perusii id. Februari pontificatus nostri anno secundo«.

D. Svec. I, 252. D. Norv. I no. 11 (Fra Reg. Vat. 14). Potthast no. 8339. **405**

1229, 18 Juli. Pave Gregorius IX til (Skule) »Duci Norwagie«, opfordrer ham i Anledning af Keiser Fredriks Fremgangsmaade mod det hellige Land til at holde sig rede til at komme Kirken til Hjælp. »Datum Perusii .xv. Aug. anno tertio«.

D. Norv. IX no. 2 (Fra Reg. Vat. 14). Jfr. Potthast no. 8433. **406**

1229. »En Dom af menige Biskoper og Geistlige, afsagt in Concilio Nidrosiensi efter Pavens Befaling mellem Hovedø Kon-

vent og Biskopen i Oslo om, at Hof paa Hurum skal følge dette Kloster, dateret Anno 1229«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

407

1229, 28 Dec. Kong Henrik III byder Fogderne i Yarmouth at udlevere til Broder Andreas af Lyse, den norske Konges Sendemand, det Skib, som førtes af Makarius de Sendehors, og som har bragt Nytaarsgaver fra den norske Konge, saa at han kan vende hjem med det. York.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1058.

408

[1230]. Korsbrødrene i Nidaros stevner Biskop Gudmund til Norge.

Ann. reg. 1230.

409

[1230]. Kong Haakon og Skule Jarl stevner de islandske Høvdinger til Norge.

Ann. reg. 1230.

410

[1230]. Kong Haakon til Keiser Fredrik II, beder om at skaffe Oplysninger om det Skib, hvorpaa hans Frænde Andres Skjaldarband havde seilet til det hellige Land.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 164 (Fnm. sögur IX, 417).

411

[1231 ^{21/3}—1232 ^{20/3}]. Pave Gregorius IX til Hovedø Kloster; forbyder at tage Betaling for Begravelse af Johanniterbrødre, selv om de Døende eller deres Slægtninge frivilligt vil give den (»quod non liceat pretium a religiosis ordinis Hierosolymitani pro sepultura exigere, etiamsi spontaneæ decedentium liberalitas vel parentum devotio offerat«). »Anno pontificatus quinto«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

412

[1231 ^{21/3}—1232 ^{20/3}]. Pave Gregorius IX stadfæster Værne Hospitals Privilegier. »Anno pontificatus sui quinto«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

413

1231, 9 Sept. Pave Gregorius IX til Biskoperne i Bergen og Stavanger og Cistercienserabbeden af Stanley; anmoder dem om at anstille de Undersøgelser om Kong Haakons Valg, Vilkaar og Stilling, som først Erkebiskopen af Lund og Biskopen af Skara, derpaa Erkebiskopen af Nidaros ved Døden er hindret fra at foretage. »Datum Reate v. id. Sept. anno quinto«.

D. Svec. I, 260. D. Norv. I no. 12 (Fra Reg. Vat. 15). Potthast no. 8799.

414

1232, 8 Mai. Magnus, Biskop af Skálholt, lover efter Aftale med Erkebiskop Sigurd for sig og sine Efterfølgere i Stedet for den halve Fjerdepart af Tienden at betale i Palliehjælp 2400 Alen sribet Vadmel («quod in vulgari vocater morent vel garent»). »Datum Nidrosie viij. id. Maji anno gracie m^o cc^o xxx^o secundo pontificatus vero . . . anno domini Sigwardi Nidros. arch«.

Henrik Kalteisens Saml. i Bonn no. 326 fol. 49. **415**

1232, 25 Juni. Kong Henrik III giver Leide til Skule Jarl («S. Duci Norwegie») og hans Mænd for at drage i Pilegrimsfærd til S. Thomas's Grav. Leidet skal vare til Paaske 1233. »Teste Rege apud Ely vicesimo quinto die Junij anno xvi^o.«

Rymeri Foedera I, 1, 112. **416**

[1232]. Erkebiskop Sigurd til Sighvat Sturlasøn og Sturla Sighvatsøn, truer dem med haarde Straffe for deres Færd til Grimsey og Modstand mod Biskop Gudmund og stevner dem til Norge.

Ann. regii 1232. Gudmunds Saga Cap. 101 (Biskupasögur I, 554. II, 149). Sturl. saga² I, 315. **417**

[1232]. Erkebiskop Sigurd suspenderer Biskop Gudmund og stevner ham til Norge.

Ann. Regii 1232. **418**

1233, 8 Febr. Kong Henrik III byder at give Broder Laurentius, Sendebud fra den norske Konge, 40 Shilling til hans Udgifter. Westminster 8 Febr. anno 17.

Issues of the Exchequer ed. Devon I, 513. **419**

1233, 25 Marts. Askil, Biskop af Stavanger, melder at han efter sammen med Erkebiskop Sigurd at have undersøgt Nidaros Kirkes Privilegier, hvorved der krævedes den halve Fjerdepart af Tienden til Udgifterne ved Pallium, er bleven enig med ham om, at han og hans Efterfølgere skal give Erkebiskopen og hans Efterfølgere i Palliehjælp 30 Mark rent Sølv. »Datum Nidrosie .viij. kal. Aprilis anno m^o cc xxxiij^o«.

Henrik Kalteisens Samlinger i Bonn no. 326 fol. 48. **420**

1233, 12 Aug. Kong Henrik III til Sherifferne i Norfolk, Herebert de Alencum og Fulco Baignard; byder dem, at hvis Broder Eruisius, Kjeldermeister i Klostret de Lusa in Norwegia, og Broder Nicholaus, Kannik i »Teseberia in Norwegia«, kan be-

vis, at to Skibe fra Norge, som i Lynn er beslagte ifølge Udførselsforbudet, tilhører dem, da skal de lade dem frigive. »Teste ut supra per episcopum L. et justitiarium«.

Korens Fotografier no. 10 efter P. R. O. Close 17 Henr. III m. 6. **421**

1233, 14 Aug. Kong Henrik III til Sherifferne i Norfolk og andensteds, paalægger dem om Kongen af Norges Skib, at de skal tage Sikkerhed af Skipperne, at det tilhører Kongen, og i Tilfælde frigive det trods Udførselsforbudet. »Teste Rege apud Wintoniam .xiiij. die Augusti anno xvij^o.«

Korens Fotografier no. 11 efter P. R. O. Close 17 Henr. III m. 6. **422**

[**1234, Vaar**]. Biskop Paal i Hamar til Erkebiskop Sigurd og Skule Jarl; klager over, at Kong Haakon vil fratage Hamars Bispestol dens Eiendom Helgeøen, som Kong Inge har givet den, og anraaber om deres Hjelp og Raad.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 178 (Fnm. sögur IX, 433). **423**

1234, 5 Okt. Pave Gregorius IX til (Haakon), Konge i Norge; ifølge Biskopen af Hamars Klage har Kongen paa denne Kirkes Territorium opbygget en ny Fæstning, berøver Biskopen hans Eiendomme, ophidser Folket i hans Bispedømme mod ham, forbyder hans Landboer at dyrke Kirkens Jord, kræver tilbage Patronatsretten, tillader uvedkommende at anfælde Kirkens Eiendomme, kalder Geistlige for verdslig Domstol. Paven formaner Kongen til at gjøre sin Uret god igjen, da Paven ellers har overdraget Erkebiskopen af Lund og Abbeden af Herisvad at paakalde den verdslige Arm til Biskopens Værn. »Datum Perusii .iiij. non. Oct. anno octavo«.

Thorkelin II, 26. D. Norv. I no. 13 (Fra Reg. Vat. 17). Potthast no. 9712. **424**

1234, 5 Okt. Pave Gregorius IX til Erkebiskopen af Lund, Archidiakonen i Lund og Abbeden i Herisvad; i Henhold til Biskopen af Hamars Klage over Kongen af Norge byder han dem, hvis Kongen ikke forbedrer sig, at anvende mod ham kirkelige Straffe og, hvis det trænges, paakalde den verdslige Arms Hjelp. »Datum Perusii .iiij. non. Oct. anno octavo«.

D. Norv. VI no. 17 (Fra Reg. Vat. 17). Potthast no. 9713. **425**

1234, 10 Okt. Pave Gregorius IX til (Skule) »Duci Norwagie«; anmoder ham om at beskytte Biskopen af Hamar mod

Kongen i Norge og at udføre, hvad der kræves af ham af de 3 Prælater, som Paven har tilskrevet. »Datum Perusii .vj. id. Oct. anno octavo«.

D. Norv. VI no. 18 (Fra Reg. Vat. 17). Potthast no. 9718. **426**

1234, 11 Okt. Pave Gregorius IX til Kongen i Danmark; giver en Oversigt over den norske Konges Forurettelser mod Biskopen i Hamar og anmoder ham om at modtage Biskopen og lade ham opholde sig i hans Rige, indtil Forlig kan opnaaes. »Datum Perusii .v. id. Oct. anno octavo«.

D. Norv. VI no. 19 (Fra Reg. Vat. 17). Potthast no. 9719. **427**

1234, 11 Okt. Pave Gregorius IX til Erkebiskopen af Nidaros og hans Suffraganer; i Anledning af Kongens Forurettelser mod Biskopen af Hamar byder han dem at yde Biskopen Raad og Hjelp. »Datum Perusii .v. id. Oct. anno octavo«.

D. Norv. VI no. 20 (Fra Reg. Vat. 17). Potthast no. 9720. **428**

1234, 11 Okt. Pave Gregorius IX tilskriver Biskop Paal og Kapitlet i Hamar, at han tager dem og Hamars Kirke med alle dens Rettigheder og Gods i den hellige Petrus' og sit eget Værn. Retten til Helgøen, Gaardene Skatheim, Hellistader, Kise, Dalium, Berg, Kagleim, Garde, Hosmostader, Gautastader, Hamarstader, Skramustader, Herviland, Sveinanger, Kios, Leinar, Voller, Huggleikstader, Horgen, Hoynin m. m. stadfæster han med apostolisk Autoritet og truer hver, som gjør Modstand mod denne, med kirkelige Straffe. »Datum Perusii .v. id. Oct. anno octavo«.

D. Norv. I no. 14 (Fra Reg. Vat. 17). Potthast no. 9723. **429**

1234, 11 Okt. Pave Gregorius IX tilskriver Erkebiskopen af Nidaros og Biskoperne af Bergen og Oslo, at da »dux Norwegiæ« har meddelt ham, at Striden mellem ham og Kongen af Norge om Rigets Deling er ordnet ved et Forlig, og han har ansøgt om, at Paven skal sørge for, at dette Forlig opretholdes, anmoder han dem om ved kirkelige Straffe at sørge for, at Forliget opretholdes; dog maa ikke Bann eller Interdikt udstedes mod Kongedømmet uden efter speciel Tilladelse fra Paven. »Datum Perusii v. id. Oct. anno octavo«.

D. Norv. I no. 15 (Fra Reg. Vat. 17). Potthast no. 9724. **430**

1235, 13 April. Kong Henrik III kundgjør, at han har givet sin »kjære Ven« Olav, Konge i Man og Øerne, Leide til at komme

til England, tale med Kongen og vende hjem. Leidet skal vare til 1ste August. »Teste Rege apud Windesor', decimo tertio die Aprilis anno decimo nono«.

Rymeri Foedera I, 1, 117. Scr. rer. Dan. III, 280 n. Chron. reg. Man. 155. Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1236. **431**

1235, 13 April. Kong Henrik III til Justitiarius M. Fitz-Gerold og alle Embedsmænd i Irland; melder, at Kong Olav af Man har Leide til England, og at de skal sørge for, at der imidlertid ikke sker Kong Olav eller hans Lande Uret.

Rymeri Foedera I, 1, 117. **432**

1235, 20 April. Kong Henrik III giver William Hereward, Kjøbmand i Lynn, Leide til at seile til Norge. Leidet skal vare til Jul. »Teste Rege apud Westmonasterium .xx. die Aprilis anno xix^o.«

Korens Fotografier no. 14 efter P. R. O. Pat. 19 Henr. III m. 11. **433**

1235, 11 Juli. Kong Henrik III til M. Fitz-Gerold, Justitiarius i Irland; melder, at han har givet Olav, Konge i Man og Øerne, for Hyldning og Krigstjeneste paa egen Kost for at beskytte Kysterne mellem England, Man og Irland 40 Mark og 100 Krannoc Korn og 5 Tønder Vin aarlig hver Paaske, at hæve hos Irlands Justitiarius. »Teste Rege apud Westmonasterium undecimo die Julij [anno .xix.^o]«.

Rymeri Foedera I, 1, 118. Scr. rer. Dan. III, 230. Chron. reg. Mann. 156. **434**

1235, 22 Juni. Kong Henrik III giver Jarlen af Norge Leide for i Anledning af hans Korstog til det hellige Land at komme til England, blive der, drage derfra til det hellige Land og vende tilbage dertil. Leidet skal vare til Michelsdag 1236. »Teste Rege apud Wudestoke vicesimo secundo die Junij anno decimo nono«.

Rymeri Foedera I, 1, 118. **435**

1236, 1 Mai. Kong Henrik III til Havnefogderne og andre tro Mænd, udsteder Leide for to Skibe, tilhørende S[igurd] Erkebiskop i Nidaros, om frit at lande i engelske Havne paa Hjemreisen til Norge. Leidet skal vare til Paaske 1237. »Teste Rege apud Westmonasterium primo die Majj [anno .xx.] per H. Elyensem«.

Korens Fotografier no. 16 efter Pat. 20. Henr. III m. 8. **436**

1236, 24 Mai. Kong Henrik III kundgjør, at han har taget Konge i Man og Øerne, Olav's Mænd, Lande og Indtægter i sit

Værn, saalænge han er fraværende paa en Reise til Norge, foretaget efter den norske Konges Bud. »Teste Rege apud Merewell, vicesimo quarto die Maij [anno .xx.]«.

Rymeri Foedera I, 126. Scr. rer. Dan. III 231. Chron. reg. Man. 156. Cal. of Doc. rel. to Scotland no. 1279. **437**

1236, 24 Mai. Kong Henrik III til M. Gerolds Søn, Justitarius i Irland. Da hans »kjære og tro« O[lav], Konge i Man og Øerne, har klaget over, at hans Tilkommende i Irland, 100 Krannoc Korn, 5 Fad Vin og 40 Mark ikke udbetales ham ordentlig, byder han, at dette sker uden Nølen, saa at der ikke kommer Klager derom. »Teste Rege apud Merewell .xxiiij. die Maji [anno .xx.º].

Korens Fotogr. no. 18 efter P. R. O. Close 20 Henr. III m. 12 d. **438**

[1236]. Walter de Kyrkham aflægger Regnskab for Gaver fra og til Kong Henrik III i Tiden fra 14 Mai 1234 til 3 Mai 1236; der nævnes 4 Rosenkranse af Guld med Stene, som sendtes til Kongen af Norge, Kongen af Castilien og Kongens Søstre, Dronningen af Skotland og Isabella.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1218. **439**

1236. Kapitlet i Stavanger kundgjør, at det stadfæster Biskop Askels Aftale med Erkebiskop Sigurd om Halvparten af Fjerdeparten af Tienden til Palliehjælp. »Datum Stawangrie a. d mº cc xxxvjº.« Vidner: S[igurdus], Nidr. archiep., Askillus ep. Stav., N[icolaus] Grenlandensis, N., abbas de S. Olauo apud Stawangeram, E. prior ejusdem loci, Bero, Augustinus et Torgarus, canonici Nidrosienses.

Henrik Kalteisens Samlinger i Bonn no. 326 fol. 49. **440**

1237, 8 April. Kong Henrik III tager Kong Olav af Man's Mænd i sit Værn, saalænge han er i Norge. »Teste Rege apud Keneton viii. die Aprilis [anno xxiº].«

Rymeri Foedera I, 129. Scr. rer. Dan. III, 231. **441**

1237. Kong Haakon, Skule Jarl og Erkebiskop Sigurd stevner alle Godordsmænd paa Island til Norge.

Ann. reg. 1237. **442**

1237, 11 Mai. Pave Gregorius IX til Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros. Da Erkebiskopen har meldt, at Biskopen i Orknøerne er paralytisk og, i mange Aar sengeliggende, ikke har kunnet øve sit Embede, og hans Geistlige har appelleret herom til det apostoliske

Sæde, paalægger han E. at bevæge Biskopen til at fratræde eller, hvis han ikke er villig dertil, at give ham en dygtig Medhjælper. »Datum Viterbij .v. id. Maji anno vndecimo«.

D. Norv. VII no. 13 (Fra Reg. Vat. 18). Potthast no. 10338. **443**

1237, 11 Mai. Pave Gregorius IX til Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros. Da Biskopen af Skálholt, der lider af en uheldelig Sygdom, har med Brev og Bud meldt Paven, at han er villig til at fratræde, paalægges det E., hvis han finder det tjenligt, at modtage hans Tilbud og tillægge ham noget Underhold af Bispestolens Gods. »Datum Viterbij .v. idus Maji anno vndecimo«.

D. Norv. VII no. 14 (Fra Reg. Vat. 18). D. Isl. I, Viðbætir no. 3. Potthast no. 10339. **444**

1237, 11 Mai. Pave Gregorius IX svarer Erkebiskop (Sigurd) af Nidaros paa hans Spørgsmaal, om man af Mangel paa Korn eller Vin i hine Egne kunde i Sakramentet meddele Folk nogen anden Slags Oblat for Brød og Øl eller anden Drik istedenfor Vin, at dette ikke maa gjøres. »Datum Viterbii v. id. Maji anno vndecimo«.

D. Norv. I no. 16 (Fra Reg. Vat. 18). D. Isl. I no. 131. Norges gl. Love, IV, 108. Potthast no. 10340. **445**

1237, 11 Mai. Pave Gregorius IX byder Erkebiskop (Sigurd) af Nidaros, som har meldt, at den blinde Biskop af Hole har indviet Klerker til de hellige Embeder, idet han selv lægger Hænderne paa dem, men en Diakon oplæser Indvielsesordene, at han skal suspendere den nævnte Biskop og de nævnte Klerker fra deres Embede. »Datum Viterbii v. id. Maji anno vndecimo«.

D. Norv. I no. 17 (Fra Reg. Vat. 18). D. Isl. I no. 132. Potthast no. 10341. **446**

1237, 11 Mai. Pave Gregorius IX byder Erkebiskop (Sigurd) efter dennes Ansøgning at formane den blinde Biskop af Hole til at nedlægge sit Embede, og hvis han modsætter sig dette, at sætte ham en duelig Medhjælper. »Datum Viterbii v. id. Maji anno vndecimo«.

D. Norv. I no. 18 (Fra Reg. Vat. 18). D. Isl. I no. 133. Potthast no. 10342. **447**

1237, 12 Mai. Pave Gregorius IX til Erkebiskop (Sigurd) af Nidaros. Paven har modtaget Erkebiskopens Skrivelse om, at hans Suffraganer med deres Kapitlers Bifald har vedtaget at betale en vis Del af Udgifterne til Erkebiskopens Romerreise, og

stadfæster med apostolisk Autoritet denne Bestemmelse. »Datum Viterbii .iiij. id. Maji anno vndecimo«.

D. Norv. VI no. 21 (Efter Reg. Vat. 18). Norges gl. Love IV, 109. Potthast no. 10345. **448**

1237, 16 Mai. Pave Gregorius IX tilskriver Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros, som har klaget over, at saavel i den Nidrosiske Diocese som Provins Presterne indgaar Ægteskaber ligesom Læg-mænd og henviser til en Tilladelse af Pave Hadrian, da han som Biskop af Albano var Legat i disse Egne, skjønt der heroin ikke foreligger noget Dokument. Paven byder, at han skal udrydde denne Uskik og dertil anvende kirkelige Straffe. »Datum Viterbii xvij. kal. Junii anno vndecimo«.

D. Norv. I, 19 (Fra Reg. Vat. 18). D. Isl. I no. 134. Norges gl. Love IV, 110. (Originalen fandtes endnu 1558 i Kapitlets Archiv, se Vid. Selsk. Skr. II 1895 no. 2 S. 9). Potthast no. 10352. **449**

1237, 12 Mai. Pave Gregorius IX stadfæster paa Ansøgning af Erkebiskop (Sigurd) med apostolisk Autoritet alle Rettigheder og Friheder, som af Pave Hadrian og andre romerske Paver og af kristelige Konger og Fyrster er givne til de ham underlagte Kirker i Norges Rige. »Datum Viterbij xvij. kal. Junii anno undecimo«.

D. Norv. I, 20 (Fra Reg. Vat 18). Potthast no. 10353. **450**

1237, 16 Mai. Pave Gregorius IX stadfæster paa Erkebiskop (Sigurd)'s Ansøgning alle de Rettigheder og Friheder, som Biskop Nicolaus af Albano som apostolisk Legat har givet alle Kirker i Norges Rige, som ligger under Erkebiskopen. »Datum Viterbij xvij. kal. Junii anno undecimo«.

D. Norv. I no. 21 (Fra Reg. Vat. 18). Potthast no. 10354. **451**

1237, 10 Aug. Kong Henrik III til Bestyrerne af Bispedømmet Norwich, paalægger dem at frigive alle Abbeden af Hovedø (Capud insule) tilhørende Varer, som er i hans tilbageholdte Skib, og som Munken Johannes kan bevise tilhører Abbeden, men alle andre Varer i dette og 6 andre Skibe fra Norge, som er beslaglagte for at skaffe Dækning af den norske Konges Gjæld til Will. Hereward, skal sælges og dermed betales for hvad der tilkommer Will. Hereward, Søn af den nævnte W. H. »Teste Rege apud Windlesoram .x. die Augusti anno xxiº.«

Korens Fotogr. no. 18 efter P. R. O. Close 21 Henr. III m. 5. **452**

1237, 9 Dec. Pave Gregorius IX til Erkebiskopen af Upsala og hans Suffraganer, beder dem at opfordre Indbyggerne i Svearnes Rige og »Naboerne« til Korstog mod Finnerne.

D. Svec. I no. 298. Potthast no. 10486.

453

c. 1237. Mag. Thorleif giver Gaarden Fraun til Nonneklostret i Oslo i Sjelemesse.

Originalen (udateret) fandtes paa Akershus 1622.

454

[1237 ²¹/₃—38 ²⁰/₃]. Erkebiskop Sigurds Værnebrev for Abbedissen og Søstrene i Nonneklostret i Oslo. »Dateret i Gregorii 11te Regjeringsaar«.

Originalen (uden Sigil) og en Kopi af uvis Tid fandtes paa Akershus 1622.

455

1237. Mester Thorleif i Hamar's Testament, dateret 1237, om hvad han har givet for sin Sjæl til Nonneklostret (i Oslo) og til andre.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

456

1238, 15 Juli. Kong Henrik III giver Richard af St. Albans, Kongen af Norges Sendemand, Værnebrev uden Termin. »Teste Rege apud Windlesoram .xv. die Julij [anno vicesimo secundo]«.

Rymeri Foedera I, 133.

457

[1239, Vaar]. Kong Haakon til Snorre Sturlasøn, Urøkja Snorresøn og Thorleiv i Garde m. fl. Islændinger, forbyder alle Islændinger at fare ud til Island den Sommer.

Sturl. saga² I, 384.

458

[1239, Sommer]. Erkebiskop Sigurd til Hertug Skule, melder at han paa Kongens Vegne sætter Grid mellem ham og Hertugen Vinteren over, og beder ham ikke bryde Freden, førend de mødes først; de trues med Bann, som ikke holder Fred.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 196 og 205 (Fnm. sögur IX, 458 og 473).

459

[1239, Sommer]. Kong Haakon til Hertug Skule, beder ham holde Griden (no. 459) eller melde Kongen det, om han ikke vil.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 205 (Fnm. sögur IX, 474).

460

[1239, Høst]. Hertug Skule byder ud fuld Almenning fra hele »Trondhjem«.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 197 (Fnm. sögur IX, 459).

461

[1239, Nov.]. Erkebiskop Sigurd melder Kong Haakon, at Hertug Skule har ladet sig give Kongenavn i Nidaros (6 Nov.) og havde sendt sine Mænd ud imod Kongen.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 203 (Fnm. sögur IX, 468—69).

462

[1239, Nov. el. Dec.]. Kong Skule til Keiser Fredrik II, fremstiller sit Mellemværende med Kong Haakon og Nødvendigheden af at bekjæmpe ham. **463**

— — Kong Skule til Pave Gregorius IX, fremstiller sit Mellemværende med Kong Haakon og Nødvendigheden af at bekjæmpe ham.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 225 (Fnm. sögur IX, 498). Jfr. no. 463. (Brevene kom ikke frem, da Brevbæreren, Abbed Bjørn i Hidarholm, blev fangen). **464**

[1239, Dec.]. Kong Haakon til Arnbjørn Jonsøn, byder ham at give Knut Haakonsøn Jarlsnavn og overdrager dem begge at væрге Viken og Oplandene mod Hertug Skule.

Uddrag i Hák. Hák. Sage c. 211 (Fnm. sögur IX, 483). **465**

[1240, Slutn. af Mai]. Aasulv af Austraat til Kong Haakon, melder Hertug Skules Død og Elgesæter Klosters Brand.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 243 (Fnm. sögur X, 1). **466**

1240, 15 Okt. Pave Gregorius IX befaler Erkebiskopen og Biskoperne i Norge at indfinde sig til førstkommende Paaskedag (31 Marts) for at give Raad i Anledning af Keiserens Angreb paa Kirken. »Datum Laterani idibus Octobris anno xiiij«.

D. Norv. I no. 22 (Fra Reg. Vat. 20). Potthast no. 10946. **467**

[1240]. Biskop Botolv i Hole til Erkebiskop Sigurd, klager over, at Nordlændingerne viste ham ringe Lydighed, og at de sagde, at man hverken paa hans Hoved eller Hænder kunde se, at han var Biskop, saa fattigt som han var udstyret.

Uddrag i den senere Gudmundarsaga (Biskupasögur II, 186). **468**

[1240—41]. Erkebiskop Sigurd til Biskop Botolv i Hole, svarer paa Biskopens Brev (no. 468), at han ansaa sig skyldig til at indvie Biskoper i Nidaros Provins, men ikke til at give dem Guld eller Hue (»kveif«).

Uddrag i den senere Gudmundarsaga (Biskupasögur II, 186). **469**

[1241]. Kong Haakon til Gissur Thorvaldsøn, forlanger af ham, at han skal sende Snorre Sturlasøn til Norge, hvad enten denne synes vel eller ilde derom, eller ogsaa dræbe ham; han havde faret ud til Island mod Kongens Forbud og er derfor »Landraademand«.

Uddrag i Sturlungasaga² I, 393. **470**

1241, 20 April. Pave Gregorius IX anmoder — i Anledning af Ansøgninger fra Erkebiskopen af Nidaros og hans Suffraganer og fra Kong Haakon om den afdøde Erkebiskop Eysteins Mirakler og Optagelse blandt de Hellige — Abbeden af Tautra, Prioren i Nidarholm og Prioren for Prædikernes Kloster i Nidaros om at foretage en Undersøgelse af hans Liv og Mirakler og indberette derom. »Datum Laterani .xij. kal. Maji anno xv.

D. Norv. I, 23 (Fra Reg. Vat. c. 20). D. Isl. I, no. 136. Potthast no. 11005. (Paa første Sted er istedenfor »Prioren i Nidarholm« urigtigt sat »Abbed Bjørn i Nidarholm«, hvilken Feil ogsaa er optagen af de to sidste). **471**

1241, 6 Juli. Pave Gregorius IX til Kong Haakon. Da denne har taget Korset, men ifølge sin Ansøgning ikke godt kan opfylde sit Løfte formedelst Afstanden, sine Undersaatters Fattigdom og Ukyndighed i de underveisboende Folks Sprog, tillader Paven ham at forandre sit Løfte til at føre Krig mod sit Riges hedenske Naboer og tilstaar ham samme Syndsforladelse, som om han var draget til det hellige Land. »Datum Laterani .ij. non. Julij anno xv.«

D. Norv. I, no. 24 c (Fra Reg. Vat. 20). Potthast no. 11045. **472**

1241, 8 Juli. Pave Gregorius IX tager Kong Haakon under St. Petri og sit eget Værn under Korstoget mod hans Riges hedenske Naboer. »Datum Laterani .viiij. id. Julij anno xvº.«

D. Norv. I no. 24 a (Fra Reg. Vat. 20). Potthast no. 11046. **473**

1241, 8 Juli. Pave Gregorius IX til Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros og Biskop (Arne) i Bergen; paalægger dem at vaage over, at Kong Haakon under sit Korstog mod hans Riges hedenske Naboer ikke krænkes af nogen. »Datum Laterani .viiij. id. Julij anno xvº.«

D. Norv. I no. 24 b (Fra Reg. Vat. 20). Potthast no. 11047. **474**

1241, 8 Juli. Pave Gregorius IX svarer Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros paa hans Skrivelse om, at man undertiden i hans Land af Mangel paa Vand døber Børn i Øl, at dette ikke bør ske, og at Børn, døbt i Øl, ikke er rettelig døbt. »Datum Laterani .viiij. id. Julij anno xvº.«

D. Norv. I no. 26 (Fra Reg. Vat. 20). Potthast no. 11048. **475**

1241, 8 Juli. Pave Gregorius IX til Abbeden i St. Michaels Kloster i Bergen og Prædikebrødrenes Provincialprior i Norge. Paven har modtaget en Ansøgning fra Erkebiskopen i Nidaros og

hans Suffraganer om at tillade, at Kong Haakon, som er uægte Søn, men efter Loven har efterfulgt sin Fader, da lovlige Arvinger ikke fandtes, maa blive salvet og kronet til Konge. Paven anmoder Adressaterne om at undersøge Forholdene og afgive Indberetning herom ved Breve og Sendebud. »Datum Laterani .viiij. id. Julij anno xv.«

D. Norv. I no. 25 (Fra Reg. Vat. 20). Potthast no. 11049. **476**

1241, 22 Sept. Kong Henrik III til alle Havnefogder, kundgør at han efter Ansøgning af Erkebiskopen i Nidaros har indrømmet Nidaros Kirke og Erkebiskop og hans Efterfølgere at lade et Skib med Korn og andre Fødemidler uden Told og at føre det til Norge til sin Kirke, saaledes som hans Farfader Henrik, Farbroder Richard og Fader Johan havde indrømmet. »Teste Rege apud Westmonasterium .xxij. die Septembris anno .xxvº.«

Korens Fotogr. no. 19 efter P. R. O. Pat. 25 Henr. III m. 3. **477**

1242, 28 Juli. Kong Henrik III til Skatmesteren W. de Hauerhulla; Kongen paalægger ham at undersøge, om et ved Gravesand arresteret Skib, tilhørende Kjøbmænd fra Gent og Ypern, har Varer, som kommer fra Keiserens Rige, fra Brabant eller Flandern, fra Dacia, Norvegia eller Gutland, i hvilke Fald de skal frigives. »Teste W. Eborum Archiepiscopo apud Mortelak .xxviiij. die Julij anno xxviº.«

Korens Fotogr. no. 20 efter P. R. O. Close 26 Henr. III p. 2 m. 7. **478**

1242, 26 Aug. Kong Henrik III til Sheriffen i Norfolk og Suffolk; byder ham at undersøge i sit Distrikt de i Anledning af Krigen tilbageholdte Skibe; hvis de er fra Keiserens Rige, fra Brabant, Flandern, Dacia, Norvegia eller Gutland, skal de frigives. »Teste Rege apud Wintoniam .xxvj. die Augusti anno xxviº.«

Korens Fotogr. no. 21 efter P. R. O. Close 26 Henr. III p. 2 m. 6. **479**

[1242—51]. Sæmund Ormsøns Forordning om Almenningsstrand i Hornafjord. (Udateret).

D. Isl. I no. 137 (henført til c. 1245). Udkast eller Original paa et Blad i A. M. Diplom. isl. **480**

1243, 3 Aug. Pave Innocentius IV til Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros; »Dux Norvegiæ« (Knut Jarl), som havde taget Korset, har, da der nu intet almindeligt Korstog forestaar, ansøgt om at forandre det til et Tog for at hjælpe det ungarske Rige mod Tatarerne; Paven bifalder dette, hvis Tatarerne inden et Aar efter

dette Brevs Modtagelse vender tilbage til Ungarn; hvis ikke, skal han betale, hvad Korstoget vilde have kostet ham, og disse Penge skal Erkebiskopen nedlægge paa et sikkert Sted til Hjælp for det hellige Land. »Datum Anagnie .iij. non. Augusti anno primo«.

D. Norv. I no. 27 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 11106. **481**

1243, 19 Sept. Pave Innocentius IV til Abbed (Bjørn) i Holm. Da Paven har hørt, at der paa Island findes Prester og Lægmænd, som har lagt voldsom* Haand paa Munker og Prester, og mange ved Mordbrand, Kirkeran og Rov er faldne i Bannstraf, og man fra Island har ansøgt Paven om at raade Bod herpaa, overdrager denne A. at løse dem mod passende Bod; de, som med Vidende har udøvet prestelig Gjerning, uagtet faldne i Bannstraf, skal han suspendere for 2 Aar og først efter Bod og godt Levnet tage til Naade. De, som burde reise til det pavelige Sæde, skal betale, hvad en saadan Reise kostede, til det hellige Lands Hjælp, og Beløbet skal deponeres i et sikkert Kloster i Norge, »da saadanne ikke findes paa Øen«, og herom skal indberettes til Paven. »Datum Anagnie xij. kal. Oct. anno primo«.

D. Norv. VII no. 15 (Fra Reg. Vat. 21). D. Isl. I, Vidbætir no. 4. **482**

[**1243, Sept.**]. Pave Innocentius IV til Kong Haakon, melder sin Regjeringstiltrædelse og sender Kongen sin Velsignelse.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 246 (Fnm. sögur X, 6). Tiden bestemmes ved, at Overbringeren er Abbed Bjørn af Holm, se no. 482. **483**

1243, 1 Okt. Pave Innocentius IV til Prierer og Brødre af Dominikanerordenen, byder dem paa hans Vegne at tilsikre alle dem i Kongeriget Bøhmen, Erkebispedømmerne Magdeburg og Bremen, Bispedømmerne Regensburg, Passau, Halberstadt, Hildesheim og Verden samt i Danmark, Polen, Pommern, Gotland, Norge og Sverige, som tog Korset for at hjælpe de Kristne i Lifland og Preussen, samme Indulgens og samme Værn, som ellers tilstodes dem, som drog til det hellige Land. »Datum Anagnie kal. Oct. anno primo«.

Cod. Dipl. Prussicus I no. 58. Bunge, Livl. Urk. I no. 177. Potthast no. 11144. **484**

1244, 15 Febr. Pave Innocentius IV befaler efter Ansøgning fra Abbeden og Konventet i Furnes Erkebiskopen af York at indvie med Samtykke af Erkebiskopen af Nidaros Biskopen paa Man,

hvis det forholder sig rigtigt, at ingen vil modtage denne Værdighed paa Grund af det farlige Hav, som den valgte maa fare over for at modtage Indvielsen af Erkebiskopen i Nidaros, hvem Paven heroin har tilskrevet.

D. Norv. I no. 28 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 11259. **485**

1245, 18 Aug. Pave Innocentius IV til Erkebiskoper, Biskoper, Abbeder og andre Kirkernes Prælater i Rigerne Böhmen, Sverige og Norge og i Provinserne Polen, Lifland, Slavia, Russia og Prussia; paalægger dem, at de afholder sig fra at skade Minoriterne. »Datum Lugduni xv. kal. Sept. anno tertio«.

Sbaralea, Bullar. Franc. I no. 88. Potthast no. 11811. **486**

1245, 17 Sept. Pave Innocentius IV byder Erkebiskoper, Biskoper, Abbeder, Priorer, Dekaner, Erkeprester, Provster og andre Prælater i Danmark, Sverige og Norge at hjælpe Prædikebrødrene til deres Ret mod den sekulære Geistligheds Forurettelser. »Datum Lugduni xv. kal. Oct. anno tertio.«

D. Norv. I no. 29 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 11878. **487**

1246, 9 Jan. Kong Henrik III giver Harald, Konge af Man, Leide til at komme til England og opholde sig der indtil Pintse s. A. »Teste Rege apud Westmonasterium, nono die Januarii [anno xxx^o].«

Rymeri foedera I, 1, 155. **488**

[1246, Febr.]. Brand Kolbeinsøn af Stad til Gissur Thorvaldsøn, melder om Thord Kakales Forberedelser og opfordrer til at holde fast ved Forbundet mod ham. (Udateret).

D. Isl. I no. 138. Sturl. saga² II 68—69 (Fra Haandskrifter af Sturlunga fra 14de Aarhundrede). **489**

[1246]. Kong Haakon til Pave Innocentius IV, ansøger om, at Paven vil sende til ham en Kardinal for at krone ham.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 247 (Fnm. sögur X. 7). **490**

1246, 14 Okt. Pave Innocentius IV til Abbeden i Tautra og Priorerne i Tautra og Holm. Paven har modtaget Ansøgning fra Erkebiskopen i Nidaros om, at den afdøde Erkebiskop Eystein maa optages blandt de Hellige, og byder dem derfor at foretage en Undersøgelse om hans Liv og Mirakler samt afgive Indberetning derom til Paven. »Datum Lugduni .ij. id. Oct. anno quarto.«

D. Norv. VI no. 22 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 12302. **491**

1246, 30 Okt. Pave Innocentius IV melder Norges Konge (Haakon), at han i Henhold til hans Ansøgning og hans gennem hans Sendebud, Abbeden af Hovedø og Kanniken Bjørn fra Nidaros, udtalte Ønsker sender Kardinalbiskopen af Sabina som apostolisk Legat til Norge og Sverige og anbefaler ham til god Modtagelse. »Datum Lugduni .iij. kal. Nov. anno quarto«.

D. Norv. I no. 30 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 12330. **492**

1246, 3 Nov. Pave Innocentius IV melder Erkebiskoper, Biskoper, Abbeder, Priorer, Dekaner, Erkedegnere, Provster og andre Geistlige og ædle Mænd, Grever og Baroner og Folket i Norge og Sverige, at han vil sende Biskopen af Sabina som apostolisk Legat til Norge og Sverige. »Datum Lugduni .iij. non. Nouembris anno quarto«.

D. Norv. I no. 31. D. Svec. I no. 337 (Fra Reg. Vatic. 21). Potthast no. 12339. **493**

1246, 3 Nov. Pave Innocentius IV giver Biskopen af Sabina Fuldmagt som apostolisk Legat i Norge og Sverige og giver ham Myndighed til efter Samraad med Biskoper og Høvdinger at krone den norske Konge. »Datum Lugduni .iij. non. Nov. anno quarto«.

D. Norv. I no. 32. D. Svec. I no. 338 (Fra Reg. Vatic. 21). Potthast no. 12340. **494**

1246, 6 Nov. Pave Innocentius IV, som har faaet at vide, at Kong Haakon har taget Korset for at drage til det hellige Lands Hjelp, tager ham med Hustru og Slægt og Eiendomme under St. Petri og sit eget Værn under hans Fravær. »Datum Lugduni .viij. id. Nov. anno quarto«.

D. Norv. I no. 33 (Fra Reg. Vatic. 21). Potthast no. 12343. **495**

1246, 6 Nov. Pave Innocentius IV giver Nidaros-Kanniken Bjørn, Kongen af Norges Klerk, Lov til at forene et Beneficium, som har Sjælepleie, med de øvrige Beneficier, han har. »Datum Lugduni .viij. id. Nov. anno quarto«.

D. Norv. I no. 34 (Fra Reg. Vatic. 21). Udgiverne har urigtigt givet Bjørn Magister-titel. Potthast no. 12344. **496**

1246, 6 Nov. Innocentius IV tager efter Ansøgning fra Norges Dronning hende og alt det Gods, som hendes Mand, Norges Konge, gavmildt har givet hende i Bryllupsgave, under St. Petri og sit eget Værn. »Datum Lugduni viij. id. Nov. anno quarto«.

D. Norv. I no. 35 (Fra Reg. Vatic. 21). Potthast no. 12345. **497**

1246, 6 Nov. Pave Innocentius IV til Erkebiskopen (Sigurd) i Nidaros og Biskoperne i Bergen og Stavanger, melder, at han har taget Norges Dronning og alt det Gods, som hendes Mand Norges Konge har givet hende i Bryllupsgave, under det apostoliske Sædes og sit eget Værn, og paalægger dem at sørge for, at ingen krænker hendes Besiddelser. »Datum Lugduni viij. id. Nov. anno quarto«.

D. Norv. I No. 36 (Fra Reg. Vatic. 21). Potthast no. 12346. **498**

1246, 7 Nov. Pave Innocentius IV til Vilhelm, Kardinalbiskop af Sabina. Det tillades ham som Legat at dispensere Geistlige fra de mindre Mangler ved deres Fødsel, saa at de kan opnaa Beneficier og Presteværdighed med Sjelepleie, dog saa at de til at opnaa Biskopsværdighed maa erhverve Bevilling af det apostoliske Sæde. »Datum Lugduni .vij. idus Novembris anno quarto.«

D. Norv. VII no. 16 (Fra Reg. Vat. 21). D. Isl. I, Vidbætir no. 5. Potthast no. 12348. **499**

1246, 7 Nov. Pave Innocentius IV til Kong Haakon af Norge; da denne ønsker, at Hedningerne paa hans Riges Grænser skal blive katholske Kristne, giver Paven ham efter hans Ansøgning Ret til, naar noget af Hedningernes Land kommer under kristent Herredømme, at have Patronatsret til de Kirker, som af ham eller hans Arvinger der bygges. »Datum Lugduni vij. id. Novembris anno quarto«.

D. Norv. I no. 37. Norges gl. Love IV, 110—11 (Fra Reg. Vatic. 21). Potthast no. 12349. **500**

1246, 8 Nov. Pave Innocentius IV fritager med apostolisk Myndighed Kong Haakon af Norge fra Manglerne ved hans Fødsel og giver sit Minde til hans Kroning. »Datum Lugduni vj. id. Novembris anno quartot«.

Thorkelin II, 27—28. D. Norv. I no. 38. Norges gl. Love IV, 111—12 (Fra Reg. Vatic. 21 og en Formelbog fra c. 1320 i det vatikanske Bibliothek). Potthast no. 12350. **501**

1246, 29 Nov. Guillelmus, Biskop af Modena og Kardinal af Sabina, til Hugo, Prior i Chartreux; beder om hans og hans »Brødres« Forbønner i hans nye Stilling og ønsker at vende tilbage til Klostret, hvis ikke den planlagte Reise til Norge, hvortil han ifølge Pavens Mandat iler, holdt ham tilbage. »Lugduni die .xxix. Novembris incarnationis dominicæ mccxliv.«

Mabillon, Vetera Analecta (Paris 1723) p. 483—84. H. F. J. Estrup, Idea Hierarchiæ etc. (Havnæ 1817. 8vo) p. 64—67. Aarstallet er feilagtigt, skal være

1246, da Wilhelm sammen med Paven opholdt sig i Lyon, se *Scr. rer. Prussicarum* II, 129.

502

1247, 22 Apr. Pave Innocentius IV til Abbeden i St. Columbas Kloster i Sudrøernes Diocese. Da denne er kommen til det pavelige Sæde »fra en fjern Egn i Norge, hvori han forsikrer, at hans Kloster er beliggende«, og ansøger om Insignier paa sin kirkelige Værdighed, har Paven tilladt ham og hans Efterfølgere at bære Ring og Mitra og meddele høitidelig Velsignelse, undtagen naar en apostolisk Legat, Erkebiskop eller Biskop er tilstede. »Datum Lugduni .x. kal. Maji anno quarto«.

Chron. reg. Manniæ ed. Munch p. 157. *D. Norv.* VII no. 17 (*Fra Reg. Vat.* 21). *Pothast* no. 12486.

503

1247, 13 Aug. Wilhelm, Biskop af Sabina og det apostoliske Sædes Legat, kundgjør et af ham istandbragt Forlig mellem Kannikerne og Prædikerne i Bergen om nogle til Prædikernes Hus og Have stødende Træhuse, som Kannikerne lovede ikke at benytte til Priveter. »Datum Bergis id. Augusti pontificatus Innocentij pape iij^{ti} anno quinto«.

Suhm, Historie af Danmark X, 965. *D. Norv.* II no. 7. (Efter Afskrift af A. M. fra de Bergenske Biskopers Kopibog).

504

1247, 15 Aug. Biskop Vilhelm af Sabina, det apostoliske Sædes Legat, til Kong Haakon; meddeler ham det i no. 504 nævnte Forlig og opfordrer ham til, saavidt det staar til ham, at hindre Kannikerne fra at bryde Forliget, særlig da de nævnte Priveter ligger ovenfor en indviet Kirkegaard. »Datum Bergis xviiij. kal. Augusti (3: Septembris) pontificatus Innocentij iij^{ti} anno quinto«.

D. Norv. II no. 8 (Efter Afskrift af A. M. fra de Bergenske Biskopers Kopibog).

505

1247, 16 Aug. Biskop Vilhelm af Sabina, det apostoliske Sædes Legat, kundgjør, at han under Forhandling med Erkebiskopen og hans Suffraganer og andre Prælater og Klerker og med Kongen og Rigets Baroner har bragt i Erfaring, at den norske Kirke er i fuld Besiddelse af Jurisdiktion i kirkelige Sager, at Valget af Biskoper og alle Prælater var frit for Lægmands Indblanding, og at Kirken ligeledes havde Patronatsret over alle Kirker og Kapeller i Riget undtagen 3 Kapeller, om hvilke der var Strid mellem Dronningen og Biskopen af Stavanger, og om hvilke der i hans Nærvær blev fastsat, at Dronningen og hendes Sønner skulde beholde den i sin Livstid, men siden skulde de tilfalde Biskopen. Videre ud-

steder han Forordninger om Klager over Geistligheden og Exkommunicationsregler. »Datum Bergis .xvij. kal. Sept. pontificatus Innocentij quarti anno quinto«.

Hist. eccl. Island I, 568—69. Thorkelin II, 28—29. Norges gl. Love I, 450—51. D. Isl. I no. 139. D. Norv. VIII no. 6. (Efter A. M.s Afskrift fra de bergenske Biskopers Kopibog). Oversættelse til gl. Norsk fra Codex Capsæ Cypriani, A. M. 65 qv. og gl. kgl. Saml. 3262 qv., trykt i N. g. L. I, 451—52 og D. Isl. I no. 139 B. Et forvansket Uddrag af det latinske Brev, angivelig udstedt i Oslo 16 Aug. 1247 og bevidnet af Notaren Johannes Mach (jfr. D. N. no. 745), findes optaget i Afskrift fra 16de Aarh. i Biskop Eysteins Jordebog (udg. af Huitfeldt) p. 588—92 og er tillige trykt i D. N. XI no. 1. **506**

1247, 17 Aug. Vilhelm, Biskop af Sabina og det apostoliske Sædes Legat, melder, at der under hans Legation i Norge blev vist ham en paa Norsk skreven Bog, som bød Folket at afholde sig paa alle Festdage fra Arbeidet, endog naar dette var nødvendigt. Men da han havde seet, at der i disse Egne var stadig Regn fra Midten af Juni næsten til Udgangen af August, saa der hverken kan pløies eller saaes undtagen paa fire eller fem, ikke sammenhængende Dage, tillader han efter Folkets og Prælaternes Bøn at fiske Sild, naar Leilighed dertil byder sig, og at høste Hø og Korn ogsaa paa Festdage, naar ellers Arbeidet maa afbrydes for Uveir. Han forbyder Biskoperne at tage Indtægterne af ledige Prestekald og af den Fjerdedel af Tienden, som er henlagt til Kirkerne, eller at tage Gods fra Kirkerne; hvis en Kirke har mistet Gods eller er faldet ned, skal dens Gods deles mellem nærliggende fattige Kirker efter Biskopens Dom. »Datum Bergis .xvj. kal. Sept. pontificatus Innocentij pape quarti anno quinto«.

Hist. Eccl. Isl. I, 568. Thorkelin II, 30—31. Norges gl. Love I, 453 f. (jfr. IV, 505). Dipl. Isl. I no. 140. Efter Afskrift i en Lovcodex (A. M. 322 fol.) fra c. 1320—30. **507**

[**1247, Aug.**]. Haakon, Norges Konge, Søn af Kong Haakon, stadfæster den pavelige Legats Retterbøder (no. 507) og meddeler en Oversættelse af dem. (Udateret).

Thorkelin II, 31—32. Norges gl. Love I, 454—56. (Efter Afskrift i A. M. 309 fol. fra 1325). **508**

[**1247, Aug.**]. Biskop Vilhelm af Sabina til Pave Innocentius IV, anbefaler Abbeden af Holm og Munken Heruisius, for at de skulde faa Munkene Mathæus af St. Albans Kloster til Reformator for sit Kloster.

Mathæi Parisiensis Hist. major V, 44. Hist. minor III, 300. **509**

[1247, Aug.]. Kardinal Vilhelm, Biskop af Sabina og det apostoliske Sædes Legat, til Islands Indbyggere; byder dem at underkaste sig Kong Haakon og vedtage at betale ham Skat, da det er urigtigt, at dette Land ikke tjener under en Konge som alle andre i Verden.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 257 (Fnm. sögur X, 23). **510**

[1247, Sept.]. »Protectoriæ Sabinensis episcopi, legati apostolici, monasterio in Hoffuedtøe, datæ anno 5 Innocentii 4^{ti}.«

Originalen og en Kopi af uvis Tid fandtes paa Akershus 1622. **511**

1247, 29 Sept. Den apostoliske Legat Wilelm, Biskop af Sabina, paalægger Biskopen i Oslo at forsvare Kloret og Brødrene i Hovedøen mod Forurettelser og at anvende kirkelige Straffe mod Foruretterne. »Datum Asloie .iij. kal. Octobris pontificatus Innocentij pape quarti anno quinto.«

D. Norv. I no. 39. (Efter Orig. nu i det danske Rigsarkiv med en Stump af Kardinalens Segl; fandtes 1622 paa Akershus). **512**

— ligelydende til Biskopen i Hamar.

Originalen fandtes paa Akershus 1622. **513**

1247. Mageskiftebrev mellem en Biskop og Nonnesæter i Oslo om 13 Øresbol i Ror paa Hadeland med Mikre, dateret 1247.

Brevet fandtes paa Akershus 1622. **514**

[1247, Sept.]. Gunnbjørn, Broder af Jon Drotning (»frater Johannis Reginæ«), giver i Overvær af Biskop Vilhelm af Sabina, apostolisk Legat, og sine to Brødre (3 Sønner) Jon og Haakon Gaardene Alneros, Vegier, Lukia, Beruldrad og Hallem til Hovedø Kloster. Dateret »paa 5 Innocentii quarti pontificatus Aar og med Biskop Vilhelms Stadfæstelsebrev, at Gaven ikke maa rygges sub pæna excommunicationis«.

Originalen paa Latin fandtes paa Akershus 1622. **515**

1247, 19 Nov. Pave Innocentius IV tillader Kong (Haakon) af Norge, som har taget Korset og vil drage til det hellige Land, paa hans Ansøgning at hæve en Tyvendedel af alle kirkelige Indtægter i sit Rige (undtagen i Hamars Bispedømme) i tre Aar til Bestridelse af Udgifterne. »Datum Lugduni xiiij. kal. Decembris anno v^{to}.«

D. Norv. I no. 40 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 12760. **516**

1247, 19 Nov. Pave Innocentius IV tillader Biskop (Paal) af Hamar, som har taget Korset og vil drage til det hellige Land,

paa hans Ansøgning at hæve en Tyvendedel af alle kirkelige Indtægter i hans Bispedømme i Løbet af fem Aar. »Datum Lugduni viij. kal. Decembris anno quarto«.

D. Norv. I no. 41 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 12761. **517**

1247, 27 Nov. Pave Innocentius IV til Abbeden i St. Albans i England. Da Abbeden af Holm af Benediktinerordenen i Nidaros Diocese har meldt, at hans Kloster paa Grund af hans Forgjængeres Forsømmelighed er svækket i det, som vedkommer Klosters indre Orden, og der ikke findes paa hine Kanter nogen, som kjender vel Ordenens Statuter og Sedvaner, anmoder Paven efter Abbedens Forslag Adressaten at sende Munken Mathæus i St. Albans Kloster for at oplære Abbeden og hans Munke i de regulære Discipliner og Statuter. »Datum Lugduni v. kal. Decembris anno quinto«.

Math. Paris., Hist. major V, 44—45. Hist. minor III, 304. **518**

1247, 8 Dec. Pave Innocentius IV til Biskop (Paal) i Hamar. Da Paven har lovet Kongen af Norge, som har taget Korset, en Tyvendedel af de geistlige Indtægter i hans Rige i tre Aar, byder han Biskopen at udbetale disse Indtægter i hans Diocese. »Datum Lugduni .vj. idus Decembris anno quinto«.

D. Norv. VII no. 19 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 12782. **519**

1247, 9 Dec. Pave Innocentius IV dispenserer efter Ansøgning fra Erkebiskopen i Nidaros og hans Suffraganer samt Kongen i Norge Henrik, Kannik i Orknøerne, som Domkapitlet paa Orknøerne enstemmig kræver til Biskop, fra Manglerne ved hans Fødsel (han var Prestesøn), saa at han kan blive Biskop. »Datum Lugduni .v. id. Dec. anno quinto«.

D. Norv. I no. 42 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 12783. **520**

1247, 19 Dec. Pave Innocentius IV melder Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros og hans Suffraganer i Norge, at da Kongen paa tre af sine Kongsgaarde har Kirker, som han og hans Forfædre har bygget (af hvilke to af Sten), og han tænker paa at bygge andre, skal de (forsaavidt han er villig til at give dem tilstrækkelige Indtægter af sit Gods) tage imod de Prester, som han vil foreslaa til Kirkerne, tiltrods for at Kongerne siges af fri Vilje at have opgivet Patronatsretten til Kirkerne i sit Rige. »Datum Lugduni xiiij. kal. Jan. anno v.«

D. Norv. I no. 43. Norges gl. Love IV, 112 (Fra Reg. Vat. 21). Potthast no. 12791. **521**

[1247]. Kong Ludvig af Frankrige til Kong Haakon af Norge; da han ved, at den norske Konge har taget Korset, foreslaar han ham at drage til det hellige Land sammen med ham saa snart som muligt og tilbyder ham Anførselen over hele sin Flaade (totius navigii sui dominium regimen et potestas).

Mathæi Parisiensis Historia Major IV, 651.

522

1247. Kong Ludvig af Frankrige kundgjør for alle sine Venner og tro Mænd, Bailli'er, Mairer og Prevôter, at da Kong Haakon af Norge agter at drage til det hellige Lands Undsætning, saaledes som han i Brev har meldt, paalægger han alle at modtage ham vel og hæderligt, hvis han lander i Frankrige, og at unde ham at købe sig Mad og Nødvendighedsartikler. »Datum apud S. Germanum in Laia a. d. mcccxlviij^o.«

Mathæi Parisiensis Historia major IV, 652. Historia minor III, 304. 523

[1247 ^{28/6}—1248 ^{27/6}]. Pave Innocentius IV stadfæster Værnehospitals Privilegier. »Datum anno pontificatus sui quinto«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622.

524

[1247—48]. Haakon, Konge i Norge, til Foged, Raad og Borgerskab i Lübeck (advocato, consilio et comuni Lubicensis civitatis); melder, at han har modtaget deres Undskyldningsbrev for, at norske Kjøbmænd er plyndrede, og deres Klage over, at et ved Havnen Tunsberg strandet Skib, tilhørende deres Medborger Bernhard, er plyndret; oplyser, at Varene for den meste Del er givne tilbage. Da han ønsker fredelig Handel med Lübeck, indbyder han dem til ved Sommertid paa sædvanlig Vis at sende deres Skibe til Norge med nyttige Varer, særlig Korn og Malt; men lybekske Ø skal Kjøbmændene ikke medføre til Salg, »thi derved forbedres ikke vort Rige«. (Udateret).

D. Norv. V no. 1. Urkundenbuch der Stadt Lübeck I, 142—43. Efter Original i Lübecks Arkiv. Kongens Segl, som endnu hænger ved, er afbildet i Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter 1ste Del (1781) og i Chr. Vid. Selsk. Skrifter II H.-F. Kl. 1894 no. 1 Side 18 og 19.

525

[1248]. Haakon, Konge i Norge, til Foged, Raad og Borgerskab i Lübeck; melder, at han i Vinter har skrevet til dem om Fred og Enighed (no. 525), men da han ikke har faaet Svar, sender han sine Kjøbmænd til dem med Lübeckske Fornødenheder og anmoder om, at de faar Tilladelse til at købe Korn og Malt. (Udateret).

D. Norv. V no. 2. Urkundenbuch der Stadt Lübeck I, 144. (Efter Original i Lübeck; Seglet er faldt af). **526**

1248. Maria Arnedatter giver sig med sit Gods ind i Nonnesæter i Oslo. »Dateret 1248«.

Originalen fandtes paa Akershus 1622. **527**

1248. Kong Haakon stadfæster Korsbrødrene i Oslo i Besiddelse af nogle Pladser og Tomter nordenfor Korskirke, dateret 1248.

Originalen fandtes paa Akershus 1622. **528**

[**1248—1263**]. Kong Haakon Haakonsøn til lærde og ulærde, Bønder og Almue i Viken; maner alle at betale rettelig sin Tiende, paabyder Utlægd mod Horkarle, Manddrabere og Menedere, minder om det vedtagne Løfte om Olavskat, hvoraf 2 Trediedele gaar til Dømkirken i Nidaros, en Trediedel til den helige Halvard.

Thorkelin II, 33—34 (henføres til 1247). Norges gl. Love I, 459. Efter Mariakirkens Lovbog, A. M. 309 fol., fra Aar 1325. **529**

[**1248—65**]. Biskop Haakon i Oslo kundgjør, at Hustru Ingerid gav til Nonneklostret i Oslo Mardal, halve Rud og Gunildsdal med Laxefiske og Aalefiske.

Originalen og Vidisse fra 1426 fandtes paa Akershus 1622. **530**

[**1249**]. Kong Haakon til Thord Kakale, dadler ham for, at han havde lagt mere Vind paa at bringe Landet under sig end under Kongen, saaledes som Aftalen var, og stevner ham til Norge.

Sturl. Saga² II, 80. **531**

1249, 7 Sept. Pave Innocentius IV til Erkebiskop (Sigurd) i Nidaros og hans Suffraganer; stadfæster Kardinalens Forordning om Ret til Fiske og Højbjergning (no. 507), dog undtages de største Høitider. »I Lionsborgh, Mariumøssuæftan a .vij. are vars pauadoms«.

Hist. eccl. Isl. I, 259—61. Thorkelin II, 34—36. Norges gl. Love I 456—58 (hos begge urigtig henført til 1248). D. Isl. I no. 141. Efter Oversættelse til Oldnorsk, i Afskrift fra Aar 1325 i A. M. 309 fol.. Potthast no. 14003 (siger urigtigt, at det er skrevet »Suecice«). **532**

1249, 28 Dec. Kong Henrik III kundgjør, at han giver »sin kjære og tro« Artaldus, Konge af Man, Leide om at komme til England, raadslaa med Kongen og opholde sig der til Mikelsdag

næste Aar. »Teste Rege apud Wintoniam xxviii^o die Decembris [anno xxxiv^o].«

Rymeri Foedera I, 1, 159.

533

[1249—50]. Haakon, Konge af Norge, til Foged, Raadmænd og Borgere i Lübeck (advocato, consulibus et burgensibus de Lubic); melder, at han har faaet to Breve fra dem med Undskyldning for den Kongen og hans Folk ved Wischenburg tilføiede Uret, hvori de er uskyldige, og modtager deres Fredstilbud, hvis de ikke lægger Hindringer i Veien for, at han opnaar sin Ret. (Udateret).

D. Norv. V no. 3. Urkundenbuch der Stadt Lübeck I, 232. (Efter Orig. i Lübecks Arkiv, med Levning af Kongens Segl).

534

[1249 ^{28/6}—1250 ^{27/6}]. Pave Innocentius IV giver Hovedø Klosters Munke (»Benedictini ordinis fratribus in Hoffuedø«) det Privilegium, at ingen geistlig eller verdslig Person kan straffe dem uden en af deres egen Orden (»quod nulla ecclesiastica vel sæcularis persona in eos animadvertere queat nisi proprii ordinis«). »Anno pontificatus septimo«.

Transscripter af Nicolaus ep. Othoniensis og af Svein Abbed i Hovedø fandtes paa Akershus 1622.

535

[1250]. Kong Haakon stevner ved Brev Kong Harald (Gudrødsøn) af Man til Norge, fordi han havde taget Riget uden hans Samtykke.

Uddrag i Chron. reg. Manniæ ed. Munch p. 25.

536

[1250, Sommer]. Keiser Fredrik II til Kong Haakon, lover at sende Brev til Lübeck om, at Lübeckerne skal unde Nordmændene den bedste Fred, og tilbyder at overdrage Herredømmet over Lübeck til Kongen.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 275 (Fnm. sögur X, 48).

537

1250, 6 Okt. Kong Haakon af Norge slutter med Lübeck ved dennes Udsending Johannes de Bardevik en Handelstraktat, efter hvilken de ældre Stridigheder skal være bilagte, og Lübeckerne i Norge og Nordmænd i Lübeck skal have samme Privilegier som tidligere. Vidner: Kong Haakon og Junker Magnus, hans Sønner, Biskop A[rne] i Bergen, H[enrik] i Island, S. Abbed af St. Michael, Th. Abbed af Jonsklostret, Hr. Philippus Kongens Frænde, Hr. Gaute og andre Lendermænd, O. Archidiakon i Bergen, Provst O., Hr. B[jarne] Sendemand m. fl. »Datum apud Bergas pridie non. Octobris a. d. m^occ^ol^o, coronationis nostri anno quarto«.

Thorkelin II, 36—37. Urkundenbuch der Stadt Lübeck I, 145—47. D. Norv. V no. 4. (Efter Orig. i Lübecks Arkiv. Kongens eget Segl er tabt, men Haakon d. unges hænger ved, se Chr. Vid. Selsk. Skr. II 1894 no. 1 S. 15 og 20). **538**

1250, 22 Nov. Pave Innocentius IV til Erkebiskop (Sigurd) og Kapitlet i Nidaros; tilstaar de til Nidaros Domkirke hørende Huse og en Omkreds af 40 Skridt samme Frihed og Immunitet som Kirken selv, da dette efter deres Meddelelse har været Lov fra gammel Tid. »Datum Lugduni .x. kal. Dec. anno viij^o«.

D. Norv. VIII no. 7 (Fra Reg. Vat. 22). Originalen fandtes endnu 1558 i Kapitlets Arkiv. Potthast no. 14109. **539**

1250, 29 Nov. Pave Innocentius IV til Biskop (Arne) i Bergen. Ifølge Klage fra Erkebiskopen og Kapitlet i Nidaros har nogle mindre dygtige Klerker erhvervet sig pavelige Breve om sin Ansættelse i Nidaros Kirke og stræber nu at haandhæve denne ved verdslig Magt, hvorved denne Kirke lider Krænkelser. Paven paalægger Biskopen med apostolisk Myndighed at fratage dem Brevene og hindre ved kirkelige Straffe, at Erkebiskopen og Kapitlet forettes i denne Sag ved Lægmænd. »Datum Lugduni .iiij. kal. Dec. anno octavo«.

Thorkelin II, 38 (urigtig dateret 28 Nov.). D. Norv. III no. 2. Efter en bekræftet Afskrift af 1300 i Dipl. Arn. (Fasc. 4, 1); Originalen fandtes 1558 i Nidaros Kapitels Arkiv. Potthast no. 14119. **540**

1250, 29 Nov. Pave Innocentius IV til Prædikebrødrenes Provincialprior og Minoriternes Provincialminister i »Alemannia«, beder dem at minde alle Korsfarere fra Frisland eller Norge om, at de maa seile over til det hellige Land ved næste Overfart, som fastsættes af Dronning Blanca i Frankrige. »Datum Lugduni .iiij. kal. Dec. anno octavo«.

Ripoll, Bullar. Prædic. I no. 215. Sbaralea, Bullar. Franc. I no. 352. Potthast no. 14121. **541**

1250, 3 Dec. Pave Innocentius IV byder efter Ansøgning fra Erkebiskopen og Kapitlet i Nidaros Abbeden af Tautra og Priorerne i Helgesæter og i Prædikebrødrenes Kloster i Nidaros, at de lader afskrive Nidaros Kirkes ældre Privilegier samt Afskrifterne bekræfte og besegle og indsender dem til Paven. »Datum Lugduni .iiij. non. Dec. anno octavo«.

D. Norv. I no. 44 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14129. **542**

1250, 21 Dec. Pave Innocentius IV byder efter Foranledning af Erkebiskop (Sigurd) og Kapitlet i Nidaros Abbeden af Tautra og

Priorerne i Helgesæter og i Prædikebrødrenes Hus i Nidaros at forfatte en tro Oversættelse paa Latin af Nidaros Kirkes latinske og en ordret Afskrift af dens paa Norsk skrevne Privilegier og indsende begge under sine Segl til det apostoliske Sæde. »Datum Lugduni xij. kal. Jan. anno viii.

D. Norv. I no. 45 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14145. **543**

[1250—51, Vinter]. Kong Haakon til Kong Abel i Danmark, indbyder ham til et Møde ved Landemærket for at gjøre Fred mellem Rigerne.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 270 (Fnm. sögur X, 43). **544**

1251, 5 Jan. Pavé Innocentius IV til Biskop (Arne) i Bergen og Prædikebrødrenes Priorer i Nidaros og Oslo. Da den Undersøgelse om Erkebiskop Eysteins Mirakler, som efter Pavens tidligere Brev skulde foretages af Abbeden i Tautra og Priorerne i Tautra og Holm (no. 491), ikke er bleven af, fordi Abbeden imidlertid er død, og de to Priorer ansaaes mindre skikkede, er der, som Paven erfarer, ikke bleven nogen Undersøgelse af. Derfor paalægger Paven Adressaterne at foretage en saadan Undersøgelse efter en Fornel, som vedlægges. »Datum Lugduni non. Jan. anno .viiij.«

D. Norv. VI no. 23 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14151 (kalder urigtigt Biskopen »Bernø«). **545**

[1251, eft. Nytaar]. Kong Abel til Kong Haakon, lover at komme til Landemærket for at holde Forligsmøde.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 270 (Fnm. sögur X, 43). **546**

1251, 16 Nov. Kong Henrik III til H. de Bathonia; uagtet der er givet Erstatning til den norske Konges Sendemand Thorlak for Overlast, tilføjet ham i Lynn, tror Kongen, at Forbryderne ikke har bødet til ham (Kongen), og byder at tvinge dem til at bøde 40 Shilling.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1820. **547**

1252, 23 Mai. Pave Innocentius IV til Biskopen i Roskilde. Da Minoriterne i »Dacia« klager over Forurettelser, paalægges det Biskopen at beskytte Minoriterne ved at anvende Kirkestraffe mod dem, der søger at krænke deres Privilegier. »Datum Perusii dec. kal. Jan. anno nono.

D. Norv. IX no. 27 (Efter Afskrift fra c. 1700 fra en Brevbog fra Aar 1500). **548**

1252 (før 11 Febr.). Ogmund Helgesøn i Kirkjubø til Sæ-

mund Ormsøn paa Svinafell, beder ham at være mild mod Bønderne i de Sager, de havde sammen, og lover ham saa meget bedre Hjælp i hvad han trænger til; beder ham fare med faa Mænd om i Herredet, nu da der er Uaar og ondt for Mad og Hø.

Sturlungasaga² II, 93.

549

[1252, Sommer]. Kong Haakon til Gissur Thorvaldsøn, overdrager ham at styre Skagefjord og det meste af Sydfjordingen.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 101. 116.

550

[1252, Sommer]. Kong Haakon til Thorgils Bodvarsøn, overdrager ham at indkræve Snorre Sturlasøns Arv, som er faldet under Kongen, og alt det Land, som Snorre indehavde paa sin Dødsdag undtagen Reykjaholt, samt overdrager ham at styre Borgarfjorden.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 101. 116. 118.

551

[1252, Sommer]. Kong Haakon overdrager Finnbjørn Helgesøn at styre Landet nordenfor (d. e. østenfor) Vadlaheiði til Jökulsá med Sæde paa Grenjaðarstaðir.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 101. 116.

552

[1252, Sommer]. Thorleiv i Gardar til Eyjolv Thorsteinsøn i Skagafjord, melder at Ogmund Helgesøn bor saa nær Kirken, at man ikke kunde nærme sig ham for at søge Hevn, uden at han naaede Kirken.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 117.

553

[1252, Sommer]. Kong Haakon til Thorleiv i Gardar, dadler ham for at han har været ulydig mod Kongens Bud og Stevning og lover ham ondt, hvis han ikke bøder til Kongen, saaledes som Gissur Thorvaldsøn og Thorgils Bodvarsøn foreskrev.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 119.

554

1252, 18 Sept. Kong Henrik III til Fogderne i Lynn, kundgjør at han er bleven enig med Biskopen i Norwich om at sende Sheriffen i Norfolk og Suffolk til dem for at bilægge Striden mellem de norske Kjøbmænd og Byens Borgere. »Teste Rege apud Ely .xviii. die Septembris anno xxxvj.^o«.

Korens Fotogr. no. 23 efter P. R. O. Close 36 Henr. III m. 4. d.

555

1252, 7 Okt. Kong Henrik III til Edward af Westminster, byder at den Krone, som skal sendes Kongen af Norge, skal gøres større og med mere ophøiede Blomster, og at en lignende skal forfær-

diges til ham selv. »Teste Rege apud Windelesoram .xxvij. die Octobris anno xxxvj^o.«

Korens Fotogr. no. 24 efter P. R. O. Close 36 Henr. III m. i. d. **556**

[1252, Høst]. Abbed Brand i Ver til Thorgils Bodvarsøn, melder at han har valgt Thorgils og Gissur Thorvaldsøn til Dommere om Ormsønnernes Drab, beder ham at fare fredeligt i Herredet og bedre, end Rygtet sagde, samt melder, at Snort fra Selaardalen, som er kommet vestenfra Fjordene, havde fortalt ham det Rygte, at Ravn Oddsøn var Thorgils's Uven, men Sturla mindre Ven, end han burde være, og beder ham derfor være forsigtig.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 124. **557**

1252, 18 Nov. Pave Innocentius IV til Kong (Haakon) af Norge; da Kongen har ansøgt om at lægge de hedenske Folk, »som kaldes Sambitæ«, under sit Herredømme, hvis de omvendes til Kristendommen, indrømmer Paven dette, forsaavidt ikke andre har erhvervet sig nogen Ret til dem; Kongen maa herom raadføre sig med Erkebiskopen i Nidaros, Biskoperne af Oslo og Bergen. »Datum Perusii xiiij. kal. Dec. anno x^o.«

D. Norv. I, no. 46 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14776. **558**

[1252, senhøstes (før ¹⁷/₁₂)]. Aamunde Biskopsfrænde til Thorgils Skarde; siger at han har jagttaget Gissur, saaledes som Thorgils bad ham om Høsten i Videy, og raader Th. at holde sig til Vens med ham uden at stole for meget paa ham; det vilde være Gissur behageligt at høre, at Thorgils var kommen i Strid med Vestfjordingerne.

Sturlungasaga² II, 126. **559**

1252, 12 Dec. Pave Innocentius IV tager efter Ansøgning Kongen af Norge, som har taget Korset og vil drage til det hellige Land, med Hustru, Familie, Rige og Gods under St. Petri og sit Værn under hans Fravær. »Datum Perusii .ij. id. Dec. anno x^o.«

D. Norv. I, no. 47 (Fra Reg. Vatic. 22). Potthast no. 14805. **560**

1252, 12 Dec. Pave Innocentius IV byder Erkebiskopen af Nidaros samt Biskoperne af Oslo og Bergen at varetage Kongen af Norges og hans Riges Bedste under hans Korstog til det hellige Land samt anvende Kirkens Straffe mod dem, som handler mod dette Bud. »Datum Perusii .ij. id. Dec. anno x^o.«

D. Norv. I, no. 48 (Fra Reg. Vatic. 22). Potthast no. 14806. **561**

1252. Serlo, udvalgt Erkebiskop i Nidaros, kundgjør, at han har stiftet fælles Bordhold for Nidaros Kapitel og derfor henlægger dertil Bispetienderne af det hellige Kors', St. Olafs og St. Clemens' Kirker i Nidaros og af St. Peters Kirke paa Stein. »Datum Nidrosie a. d. m^occ^ol^oij^o«.«

Thorkelin II, 39. D. Norv. II, no. 9. Efter Orig. i Dipl. Arn. (Fasc. 5, 2), fandtes 1558 i Nidaros Kapitels Arkiv. Levning af Seglet i hvidt Vox. **562**

1253, 3 Febr. Pave Innocentius IV til Kapitlet i Nidaros. Da Kapitlets Valg af Erkepresten i Oslo, Serlo, til Erkebiskop fandtes at lide af flere Mangler, har Paven kasseret det, men har dog udnævnt Serlo til Erkebiskop og anbefaler Kapitlet at modtage ham som saadan. »Datum Perusii .ij. non. Febr. anno x^o«. **563**

— — Den samme om det samme til Geistlighed og Folk i Nidaros og i Nidaros Diocese.

D. Norv. VI no. 24 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14860. **564**

1253, 4 Febr. Pave Innocentius IV til Erkebiskop (Serlo) i Nidaros, giver ham Løfte om, at han ikke ved det apostoliske Sædes eller dets Legaters Breve skal tvinges til at optage nogen til Pensioner, Præbender eller Beneficier i Nidaros Kirke, medmindre der i det apostoliske Sædes Brev gjøres en udtrykkelig Undtagelse fra dette Løfte. »Datum Perusii .ij. non. Febr. anno x^o«.

D. Norv. VI, no. 25 og Norges gl. Love IV, 113 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14862. Originalen fandtes 1558 i Nidaros i Kapitlets Arkiv. **565**

1253, 4 Febr. Pave Innocentius IV til Erkebiskop (Serlo) i Nidaros; da denne har oplyst, at endel Geistlige og Lægmand i Nidaros Diocese og Provins har lagt voldsom Haand paa kirkelige Personer og ved Mordbrand er udsatte for Bann, har han ansøgt om Fritagelse for dem fra at søge Absolution og Dispensation i Rom paa Grund af den lange og kostbare Reise. Paven tillader derfor E. med pavelig Autoritet at løse dem mod passende Straf eller Suspension, forudsat at ikke Forseelsen er for grov. »Datum Perusii .ij. non. Febr. anno x^o«.

D. Norv. VI, no. 26 (fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14863. **566**

1253, 4 Febr. Pave Innocentius IV til Erkebiskop (Serlo) i Nidaros; tillader ham at dispensere 100 uægtefødte Geistlige i hans Stift fra Mangler ved deres Fødsel, saa at de kan befordres til

alle Grader og Beneficier i Kirken. »Datum Perusii .ij. non. Febr. anno x^o.«

D. Norv. VI, no. 27 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14864. **567**

1253, 25 Febr. Pave Innocentius IV til Erkebiskop (Serlo) i Nidaros og hans Efterfølgere; stadfæster Statutterne om Nidaros Erkebispedømme og Provins, som Biskop Nicolaus af Albano havde givet, og som Paverne Alexander og Gregorius havde stadfæstet. Vidner: 3 Kardinalbiskoper, 2 Kardinalprester, 4 Kardinaldiakoner. »Datum Perusii .v. kal. Martij anno decimo«.

Thorkelin II, 41—44. D. Norv. III no. 3 og D. Isl. I, 144. Efter A. M.s Afskrift fra Originalen. Denne fandtes i 1479 i Nidaros med bevaret Blybulle og endnu 1664 i Kapitlets Arkiv, blev da afskrevet og sendt til det danske Cancelli, hvor A. M. benyttede den, men er siden tabt. Potthast no. 14895. **568**

1253, 14 Marts. Pave Innocentius IV til Kapitlet i »ecclesia Sodorensis«. Da Erkebiskopen i Nidaros efter Pavens Paalæg har udnævnt Richard, Kannik ved St. Andrews i Skotland og Kapellan hos Kardinalpresten Johannes tit. s. Laurentij in Lucina, til Biskop i Sudrørne og selv indviet ham, byder Paven Kapitlet at modtage og lyde ham som Biskop. »Datum Perusij ij. idus Martij anno x^o.« **569**

— — Følgebreve til Geistlighed og Folk i Bispesædet og Bispedømmet. D. u. s.

Chron. reg. Manniæ ed. Munch p. 158. D. Norv. VII no. 20 (Fra Reg. Vat. 22). Potthast no. 14913. **570**

[**1253, Vaar**]. Abbed Bjørn Jonsøn i Ver til Thorgils Skarde, byder ham at gjøre Regnskab for det Rov, han havde gjort hos Halldor paa Rauðamel, og at tilbyde Haldor Voldgiftsdom, men truer ham i modsat Fald med Bansættelse.

Uddrag i Sturlunga Saga² II, 145. **571**

1253, 4 April. Henrik III paalægger Lewellin, Griffins Søn, (Fyrste af Wales) at hindre sine Mænd fra at overfalde Lande, tilhørende M[agnus], Arving af Man og Øerne, saalænge han er i Norge med Kongens Leide. Havering.

Lignende Breve til Owen, Søn af Griffin, til Kongen af Norge og A[lexander], Konge i Skotland. Ibid.

Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 1917. **572**

1253, 30 April. Kong Henrik III giver Magnus, Arving af Man og Øerne, og hans Familie Leide for at passere gennem England

paa Reise til og fra Norge. »Teste Rege apud Merton xxx^o. die Aprilis [anno xxxvi^o].«

Rymeri Foedera I, 1, 173.

573

1253, 24 Juni. Kong Haakon med flere Biskoper og Lendermænd udsteder Brev om Forlig med Danmark og lover Erstatning for norske Forurettelser mod de Danske.

Hák. Hák. Saga c. 280 (Fnm. sögur X, 46—57).

574

1253, 24 Juni. 2 danske Biskoper og 15 Riddere vedtager Forlig mellem Danmark og Norge. Saameget Gods skulde Danerne betale Nordmænd, som det bevistes at disse havde mistet af Danerne; dette Gods skulde betales til Høsten, men Halland sættes i Pant for Resten. Hvis Kong Christofer ikke vilde ratificere Forliget, skulde Ridderne give sig i Indlager hos Kong Haakon eller Birger Jarl og sidde der, indtil de blev udløste.

Hák. Hák. Saga c. 280. (Fnm. sögur X, 56—57). Rydberg I no. 99.

575

1253, 23 Okt. Pave Innocentius IV lover Biskop (Haakon) og Kapitlet i Oslo, at skjønt Kapitlet i Hamar efter Biskop Paals Død uden at spørge Kapitlet i Oslo valgte en af sine Kanniker, T[heodorus], som Paven derpaa forkastede, skal dette Valg ikke i Fremtiden berøve Oslo Kapitel dets fra umindelige Tider hjemlede Ret til at deltage i Valget. »Datum Laterani .x. kal. Nov. anno xj^o.«

D. Norv. I no. 49 (Fra Reg. Vat. 23). Potthast no. 15160.

576

1253. Erkebiskop Serlo forordner fælles Bordhold for Domkirkens Kanniker og henlægger dertil Biskopstienderne af det hellige Kors', St. Olafs og St. Klemens's Kirker i Nidaros og af St. Michaels Kirke paa Stein. Følgende Kanniker yder sit Bifald: Erkepresten Mag. Ottar, Bjarne, Sigurd, Kolbein, Thore, Jon, Mag. Haakon, Erlend, Baard, Peter, Mag. Finn, Paal, Brynjulv, Thorkel og Erlend. »Datum Nidrosie a. d. m^o cc^o l^o iij^o, pontificatus nostri anno i^o.«

Thorkelin II, 39—40. D. Norv. III no. 4. Efter Orig. i Dipl. Arn. (Fasc. 5, 3) fra Nidaros Kapitels Arkiv. Seglet (i hvidt Vox med Pergamentsbaand) hænger ved.

577

1254, 2 Jan. Pave Innocentius IV til Biskopen i Vesteraas. Da Kapitlet i Hamar har meldt ham, at Kongen i Norge og mange med ham er stødt over, at det til Valget af en Biskop ikke har søgt Kongens Bifald, paalægger Paven Biskopen at anvende

Kirkens Straffe mod alle, som i den Anledning vil forette Kapitlet, dog Kongen undtagen. »Datum Laterani .iiij. non. Januarij anno xi.«

D. Norv. I no. 50 (Fra Reg. Vat. 23). I Udgaven er »Arusiensi« rettet til »Amarensi«. Den samme Feil findes Potthast no. 15187. **578**

1254, 11 Febr. Pave Innocentius IV til Biskop (Laurentius) af Skara. Da Kanniken i Hamar Theodorus, som af Kapitlet i Hamar var valgt til Biskop sammesteds, men hvis Valg var kaseret at Paven, har lidt et stort Tab ved fra Norge at reise til det apostoliske Sæde, og da St. Michaels Kirke i »Noko« i Hamars Diocese har staaet saa længe ledig, at dens Besættelse er Paven hjemfalden, byder han Biskopen, hvis dette forholder sig rigtigt, at indsætte Kanniken i den nævnte Kirke. »Datum Laterani .iiij. id. Fabr. anno xiº.«

Dipl. Svec. I no. 417. D. Norv. VI no. 29 (Fra Reg. Vat. 23). Potthast no. 15233. **579**

1255, 27 Febr. Pave Alexander IV til Erkepresten og Kapitlet i Nidaros, stadfæster efter deres Ansøgning Erkebiskop Serlos Stiftelse af fælles Bordhold o. s. v. (no. 577). »Datum Neapoli .iiij. kal. Martij anno primo.«

Thorkelin II, 45 (urigtig dateret 26 Febr.). D. Norv. III no. 5. Efter bekræftet Afskrift af 1307 i Dipl. Arn. (Fasc. 4, 2 a), som i 1558 fandtes i Nidaros Arkiv. Potthast no. 15706. **580**

1255, 10 Marts. Pave Alexander IV til Erkebiskop (Einar) af Nidaros; melder, at han stadfæster Gregorius IX's Statut om de norske Biskopers Bidrag til den valgte Erkebiskops Romerreise (no. 448). »Datum Neapoli vj. id. Martij anno iº.«

D. Norv. I no. 52. D. Isl. I no. 145 (Fra Reg. Vat. 24). Potthast no. 15732. **581**

1255, 11 Marts. Pave Alexander IV til Kong (Haakon) i Norge, anbefaler Erkebiskop Einar til ham. »Datum Neapoli .vj. id. Martij anno iº.«

D. Norv. I no. 53. D. Isl. I no. 146 (Fra Reg. Vat. 24). Potthast no. 15735. **582**

1255, 12 Marts. Pave Alexander IV stadfæster Nidaros' Kapitels Valg af Kanniken Einar til Erkebiskop i Nidaros. »Datum Neapoli .iiij. id. Martij anno iº.« **583**

— — Følgebreve til Geistligheden og Folket i Nidaros By og Diocese og til Suffraganerne. D. u. s.

D. Norv. I no. 53. D. Isl. I no. 146 (Fra Reg. Vat. 24). Potthast no. 15736. **584**

1255, 25 Marts. Pave Alexander IV bevilger Erkebiskop (Einar) af Nidaros paa hans Ansøgning, at de 6 Maaneder, inden hvilke han efter Lateranconciliets Bestemmelse har at besætte de ledige geistlige Beneficier, hvis Besættelse er tilfaldt ham, først skal regnes efter hans Hjemkomst. »Datum Neapoli .viiij. kal. Aprilis anno j^o.«

D. Norv. VII no. 21 (Fra Reg. Vat. 24). Potthast no. 15764. **585**

1255, 5 April. Pave Alexander IV til Biskopen i Stavanger og Abbederne i Holm og Helgesæter. Da Erkebiskopen og Kapitlet i Nidaros har oplyst, at Biskopen i Bergen og Prædikernes Priorer i Nidaros og Oslo, som af Pave Innocentius IV havde faaet Paalæg om at undersøge Erkebiskop Eysteins Liv og Mirakler og indberette derom efter en bestemt Forinel (no. 545), ikke har fulgt denne Forinel og derfor har baaret sig uforsigtigt ad, paa-lægger han Adressaterne at optage Sagen igjen efter den samme Forinel. »Datum Neapoli non. Aprilis anno primo«.

D. Norv. VI no. 30 (Fra Reg. Vat. 24). Potthast no. 15775. **586**

[**1255, Vaar**]. Thorvard Thorarensøn til Thorgils Skarde, forespørger, om Th. vil hjælpe ham til at hævne sin Broder Odds Død, saa han kan faa fuld Opreisning.

Uddrag i Sturlunga Saga² II, 194. **587**

1255, 11 Mai. Pave Alexander IV til Erkebiskop (Bonifacius) af Canterbury og sin Capellan Mag. Rostandus. Da Paven har givet Adressaterne Magt til at løse Kongen af Norge, som har taget Korset, og andre Korsfarere i Norge eller i andre Kongens Lande fra Løfte om Korstog til det hellige Land og forandre det til Tog til Sicilien, paa-lægger han dem at bevæge alle Korsfarere i Riget Norge og de Lande, hvis Løfter Paven saaledes har ændret, til at fare med den engelske Konge eller den, han sender, til Sicilien og at tvinge dem dertil med kirkelige Midler. »Datum Neapoli v. id. Majj pontificatus anno primo«.

Rymeri Foedera I, 1, 195. Potthast no. 15847. **588**

1255, 12 Mai. Pave Alexander IV til Erkebiskop (Bonifacius) af Canterbury og sin Capellan Mag. Rostandus. Da Paven har

besluttet at kalde Kongen af Norge og andre Troende i Norge og i andre Kongens Lande, som har taget Korset, til Hjælp mod »Manfred, fordum Fyrste af Tarent«, paalægger han Adressaterne at løse Kongen af Norge og de andre Korsfarere fra Korstogs-løftet og at forandre dette til Tog til Sicilien samt give samme Indulgentser som ved Korstog til det hellige Land. »Datum Neapoli quarto id. Maij pontificatus anno primo«.

Rymeri Foedera I, 1, 195. Potthast no. 15853.

589

1255 (før 20 Dec.). Pave Alexander IV.s Bulle til Brødrene i Hovedø, at de ikke er underkastet Censur af andre end sin egen Orden »pro adulterio vel alio crimine«. »Anno pontificatus primo«.

Transscripter af Petrus »Arch. Lundensis et primas Sveciæ« fra 1349 og af »Episcopus Arhusiensis« (uvis Tid) fandtes paa Akershus 1622.

590

1255. Knut Jarl, Søn af Haakon Jarl, kundgjør, at da den Eiendom, som Hertug Skule gav Kannikerne i Nidaros for sin Datter Fru Ingerids, Jarlens Hustrus Sjæl, i Markebol i Heggen ved Egge, kom fra Kannikerne efter Hertugens Død, har han i Stedet givet dem et Markebol i Fiskine i Surendal, som han tog i Arv efter sin Moder. »Anno domini m^occ^ol^ov^o«.

Thorkelin II, 46. D. Norv. II no. 10. Efter Orig. i Dipl. Arn. (Fasc. 1 no. 2), før i Nidaros Kapitels Arkiv. En Levning af Jarlens Segl hænger ved.

591

[**1255, Slutn. af Juli.**] Biskop Henrik af Hole til Bønderne i Skagafjorden, oplyser, at Thorgils Bodvarsøn og Thorvard Thorarensøn og alle de, som havde været med ved Tveraa og faret med Ufred til disse Landsdele imod Eyjolv og Ravn, var faldne i Bann; derfor forbyder han Bønderne at tage imod Thorgils og truer dem med Bann og Straffe.

Uddrag i Sturlunga saga² II, 222.

592

1256, 11 Marts. Pave Alexander IV byder Prædikebrødrenes Provincialprior i »Dacia per Daciæ, Suetiæ et Norwegiæ regna« at lade Ordensbrødrene prædike Korstog mod Hedningerne i Livonia og Pruscia samt giver de af Prioren valgte Prædikanter Ret til at tilstaa Indulgentser. »Datum Laterani v. id. Martij anno secundo«.

D. Norv. I no. 54 (Fra Reg. Vat. 24). Potthast no. 16289.

593

[**1256, Vaar.**] Kong Haakon til Erkebiskop Jakob i Lund, anmoder ham om at sende Mænd og Breve til Kong Christofer og forespørge, om denne agtede at godkjende Forliget (no. 575).

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 285 (Fnm. sögur X, 63).

594

[1256, Vaar]. Kong Haakon stevner i aabent Brev til Lendermænd og Sysselmænd i Viken Udfareleding over hele Viken.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 285 (Fnm. sögur X, 64). 595

[1256, Vaar]. Kong Haakon kundgjør, at ingen Øresundsflaade skal afgaa fra Viken eller seile længer end til Ekerøerne, førend Kongen tillader det.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 285 (Fnm. sögur X, 64). 596

1256, 21 April. Kong Henrik III giver Kong Magnus af Man, som han ved Paaske har omgjordet med Riddersværd, Værnebrev, saalænge han bliver ham tro, og forbyder sine Befalingsmænd og tro Mænd at modtage Harald Gudrødsøn eller Ivar og deres Medskyldige, som forrædersk havde dræbt Kong Ragnvald. »Teste Rege apud Westmonasterium xxi. die Aprilis anno xxxv.«

Rymeri Foedera I, 2, 12. Cal. of Doc. rel. to Scotl. I no. 2046. 597

1256. Kong Haakon til Thorgils Skarde, overdrager Thorgils Styrelsen af Eyjafjorden og Herrederne nordenfor (ø: østenfor) lige til Fjerdingegrænsen.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 236. 598

1257, 3 Jan. Pave Alexander IV til Minoriterne i Dacia, Norvegia, Svetia og »Riga«; tillader dem at være til Gjest i de for Frillelevnet bansatte Geistliges Huse, uden derfor selv at falde i Bann. »Datum Laterani iij^o. non. Jan. anno tertio«.

D. Norv. IX no. 37 (Efter en Afskrift fra en Brevbog fra Aar 1500). 599

1257, 2 Febr. Pave Alexander IV til Erkebiskoper, Biskoper, Abbeder, Priorer, Provster, Sogneprester og andre Prælater i Dacia. Da Minoriterne klager over, at Geistligheden ofte afnøder Minoriterne en Tredie- eller Fjerdedel af, hvad der skjænkes Ordenen, under Navn af »portio canonica«, forbyder Paven dette Misbrug. »Datum Laterani iij^{to} non. Febr. anno tertio«.

D. Norv. IX no. 40 (Efter en Afskrift fra en Brevbog fra Aar 1500). 600

1257, 20 Febr. Pave Alexander IV til Erkebiskoper og Biskoper »per Daciam«. Da Ministeren for Minoriterne i Dacia har klaget over, at nogle Novicer af denne Orden har forladt Ordenen af verdslige Hensyn, og han anraaber om Hjælp derimod, paa-lægger Paven Biskopperne at sørge for, at de vender tilbage til denne eller en anden Orden. »Datum Laterani dec. kal. Martij anno tertio«.

D. Norv. IX no. 41 (Efter en Afskrift fra en Brevbog fra Aar 1500). 601

1257, 19 Aug. Pave Alexander IV til Biskop Peter i Bergen. Da Kapitlet i Bergen har kaldet ham (da Biskop paa Færøerne) til Biskop i Bergen og har sendt Kannikerne, Mag. Johannes Anglicus, Mag. Johannes Franco og Mag. Thomas til det apostoliske Sæde med Ansøgning herom, har Paven ved Provision udnævnt Adressaten til Biskop i Bergen og løst ham fra Færøerne. »Datum Viterbij xiiij. kal. Sept. anno tertio«.

D. Norv. VI no. 31 (Fra Reg. Vat. 25). Potthast no. 16990. **602**

[**1257, Høst**]. Kong Ludvig IX af Frankrige til sine Embedsmænd, paalægger dem at yde Kongen af Norges Datter og hendes Følge paa deres Reise gennem hans Rige den Hjelp, de maatte ønske.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 294 (Fnm. sögur X, 85). **603**

1258, 5 Febr Pave Alexander IV til Minoriternes Provincialminister i Dacia, Norvegia, Suecia og Rigia, giver ham fuld Myndighed til Visitation i Nonneklostret i Roskilde af Damian-Ordenen. »Datum Viterbii non. Febr. anno quarto«.

Thorkelin I, 231. Potthast no. 17177. **604**

[**1258**]. Forbundstraktat mellem Norge og Kastilien. Kong Alfons X lover at hjælpe Kong Haakon i Krig undtagen mod den franske, den aragoniske og den engelske Konge, medens Kong Haakon lover at hjælpe Kong Alfons i Krig undtagen mod Kongerne i Danmark, Sverige og England.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 296 (Fnm. sögur X 92). **605**

1259, 13 Febr. Pave Alexander IV til Erkebiskop (Einar) af Nidaros og hans Suffraganer, til Abbeder og Prester i Nidaros Provins, udsteder en Forordning mod Frillelevnet blandt Geistlighed. »Datum [Anagnie] id. Febr. anno vº.«

D. Isl. I, 15, fuldstændigere D. Norv. VIII no. 8. (Efter A. M.s Afskrift fra den tabte Bergenske Kopibog, paa det sidste Sted suppleret og dateret efter Exemplaret til Erkebiskopen i Rouen, trykt i Raynaldi Ann. eccl. XIV, 47—48). Potthast no. 17480. **606**

1259, 4 Mai. Kong Henrik III paalægger efter Kongen af Norges Ønske Peter de Percy at undersøge, hvad der er blevet af de Varer fra et ved Englands Kyst strandet norsk Skib, hvilke Olaus og Thurkil, 2 Mænd fra dette Skib, havde solgt i England, da Varerne tilhørte dels den norske Konge, dels Eliuus Durc, Grimle Estreis, Hakun Cus og andre norske Kjøbmænd, og at udlevere

Godset, for at engelske Købmænd ikke skulde foruroliges i Norge.
 »Teste Rege apud Westmonasterium .iiij. die Maji anno .xxxxiiij.«
 Korens Fotografier no. 26 efter P. R. O. 43 Henr. III m. 12. d. **607**

1259, 14 Mai. Kong Henrik III til sin »specielle Ven« Norges Konge. Da Kongen har ønsket at knytte Baandet fastere ved et Ægteskab mellem sin ældste Søn og Henriks Datter Beatrice, melder denne, at der ved den franske Konges Forslag er underhandlet om et andet Ægteskab for hende, men beder, at Forbundet fremdeles maa bestaa. »Teste me ipso apud Westmonasterium .xiiij. die Maji anno .xliijº.«

Korens Fotografier no. 27 efter P. R. O. Close 43 Henr. III m. 11 d. **608**

[1259]. Thord Andressøn af Odde til Kalv og Thorgejr Brandsonner paa Hafsteinsstaðir, opfordrer dem til at være med i et Overfald paa Gissur Jarl eller ride imod ham med de Mænd, som de kunde faa i Mælifellsdal, da han sad over deres Fædrenearv og ikke undte dem noget Gods for den.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 257. .

609

[1260, Vaar]. Kong Haakon kræver i aabent Brev Skat af Island.

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 300 (Fnm. sögur X, 97).

610

[1260, Sommer]. De »nye Love«, som blev vedtagne paa Frostathing efter Samraad med Kong Magnus, Erkebiskop Einar, Lydbiskoper, Lendermænd, lærde Mænd, Lagmænd og de forstandigste Mænd i Landet.

Norges gl. Love I, 121—26 jfr. Hák. Hák. Saga c. 303. 332.

611

[1260, Sommer]. Statut om Arvefølgen, vedtaget af Kong Haakon, Kong Magnus, Erkebiskop Einar og alle andre Lydbiskoper, Lendermænd og lærde, Stallarer, Lagmænd og alle haandgangne Mænd samt alle Frostathingsmænd og efter Kongens Bud indført i Lovbogen, — samt om Rigsmøde paa Ørething efter Kongens Død.

Norges gl. Love I, 263. II, 308—309. V, 17—18.

612

1260, 17 Juli. Pave Alexander IV til Erkebiskop (Einar) og Kapitlet i Nidaros, giver dem Løfte paa, at de ikke ved det apostoliske Sædes ellet dets Legaters Breve skal tvinges til at optage nogen til Indtægter eller Beneficier, medmindre der i det aposto-

liske Sædes Mandat gjøres en udtrykkelig Undtagelse fra dette Løfte. »Datum Anagnie xvj. kal. Aug. anno sexto«.

Thorkelin II, 46—47. D. Norv. III no. 6 Efter bekræftet Afskrift fra 1300 i Dipl. Arn. (Fasc. IV, 1), før i Kapitlets Arkiv. Potthast no. 17927 (hvor Erkebiskopen urigtigt kaldes »Serlo«). **613**

1261, 18 Marts. Pave Alexander IV til Prædikebrødrene i Danmark, Norge, Sverige og Rigia; tillader dem paa deres Ansøgning at være Gjester i de for Frillelevnet bansatte Geistliges Huse uden selv at falde i Bann. »Datum Laterani .xv. kal. Aprilis anno septimo«.

Ripolli, Bullarium Prædic. I no. 295. D. Norv. VII no. 22. Ny Kirkehist. Saml. III no. 34. Potthast no. 18069. **614**

[**1261, Marts**]. Gissur Jarl til Biskop Sigvard i Skálholt, opfordrer ham til at indføre Vandfaste før den første Olavsmesse i hans Biskopsdømme.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 259. **615**

[**1261, Sommer**]. Kong Haakon til Ravn Oddsøn, overdrager ham at styre Borgarfjorden, som Gissur Jarl hidtil havde havt.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 259. **616**

[**1261, Sommer**]. Erkebiskop Einar kundgjør, at han overdrager Styrelsen af Grenjadarstaðir (Prestegaarden) til Asgrim Thorsteinsøn.

Uddrag i Sturlungasaga² II, 260. **617**

[**1261, eft. 29 Aug.**]. Pave Urban IV til Erkebiskop Einar, overdrager ham paa Grund af det uregelmæssige Valg at vælge Biskop i Hamar, men byder ham at udnævne til Biskop Archidia-konen Gillebert, som Kongen har anbefalet til Biskop; samtidig bekræfter Paven Hamars Kapitels Valgret (»ne quis intruderetur ad episcopatum sine vocatione et electione capituli Hamarensis«).

Uddrag i Hák. Hák. Saga c. 315 (Fnm. sögur X, 118) og i Jens Nilssøns Bispekrønike (Visitatsbøger S. 580), hvor ved Misforstaaelse Einar er gjort til Kan-nik i Hamar. **618**

1262, 23 Marts. Kong Henrik III til Kong (Alexander) af Skotland. Dennes Sendemand, Joh. de Londors, har overbragt Bud fra Kongen, og Kong Henrik har givet Ordre derefter; bl. a. har han skrevet til Kongen af Norge om at lade de skotske Sendebud vende hjem. »Teste Rege apud Windlesoram xxij. die Martij [anno xlvi^o].«

Rymeri Foedera I, 2, 70. **619**

1262, 9 Juni. Pave Urban IV til Kong H[aa]kon] og hans Søn M[agnus]; melder, at det af hans Forgjænger Alexander IV tillyste almindelige Møde ved 6 Juli 1261 for at planlægge Foranstaltninger mod Tartarernes Plyndringer i det hellige Land, Ungarn, Polen og andensteds var hindret ved hans Formands Død. Kardinalerne havde under Pavestolens Ledighed modtaget de ankomne Sendebud og sendt dem hjem, idet Mødet udsattes til senere. De norske Sendebud var komne for sent til Mødet, men Paven havde modtaget dem venligt; beder tilslut Kongen fremdeles at have for Øie Foranstaltninger mod Tartarerne. »Datum Viterbii .v. id. Junii anno primo«.

D. Norv. I no. 55 (Fra Reg. Vatic. 26). Potthast no. 18345 (urigtigt dateret iv. non. Jun., d. e. 2 Juni). **620**

1262, 9 Juni. Pave Urban IV til Erkebiskop (Einar) i Nidaros og Biskoperne i Bergen, Oslo, Orknøerne og Stavanger om det samme. »Datum Viterbii .v. id. Junii anno primo«.

Potthast no. 18356 (hvor Erkebiskopen urigtigt kaldes »Serlo«). **621**

[1262, Sommer]. Islændingerne fra Nord- og Sydlandet vedtager paa Althinget Betingelserne for Underkastelsen under Kong Haakon og aflægger Ed til ham og Kong Magnus.

D. Isl. I no. 152. Norges gl. Love I 461—62 (Efter en Afskrift fra 16de Aarh. i A. M. 45 8vo). **622**

1262, 15 Nov. Kong Henrik III til Haakon, Konge i Norge; han ser af Kong Haakons Brev, at han ikke har til Hensigt af føre en Hær til Skotland eller begynde Krig mod hans Frænde Kongen i Skotland, og at dennes Sendemænd, som var tilbageholdte i Norge, ikke var mishandlede, saaledes som det paastodes, men at de efter Kong Henriks Ønske er frigivne. Henrik vil bede Kongen i Skotland om at erstatte den Skade eller Uret, som er gjort Nordmænd i Skotland, og søge at gjenoprette de fredelige Forhold. »Teste Rege apud Remis xv. die Novembris anno quadragesimo septimo«.

Rymeri Foedera I, 2, 74. Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 2320. **623**

1262. Kong Magnus IV lover Erkebiskopen af Nidaros at sende aarlig af sin Rente og Landskyld, som faldt paa Hedemarken, til Island, mod at Erkebiskopen skulde forsørge med 30 Læster »norrøn Varning« dem, som bor i Finmarken. 1262.

Efter Bergens Fundats i Norske Magasin I, 533 (maaske fra Originalen, den-

gang bevaret paa Bergenhus?). Dateringen »1262« maa betragtes som en Læsefeil for et senere Aar, tidligst 1264. 624

[1263, Vaar]. Kong Henrik III til Kong Alexander af Skotlands Raad; han har hørt, at den skotske Konge vil denne Sommer gaa til »de Øer, som ligger under hans Myndighed«, men da dette altid har mislykkedes for hans Forfædre og der deraf kan opstaa Fare for hans Rige, fraraader han dette Tog paa det bestemteste. (Udateret).

Royal a. o. h. letters of Henry 3 II, 246 fg.

625

1263, 6 Juni. Kong Haakon Haakonsøn til Lendermænd, Sysselmænd, Hirdmænd, Kjærtessvende, Bønder og Bothegner i Hamars Bispedømme, — paaminder om Ydelse af Tiende af Sæd, Fiske- og Fuglefangst, Hovedtiende, Jerntiende, Skindtiende, Jagt- tiende, — advarer mod at angribe Hamars Kristkirkes Eiendomme, som han tager i sit Værn, og byder Sysselmænd og haandgangne Mænd at styrke Biskopens Myndighed. »Datum apud Bergis .viij. id. Junij a. d. m^occ^olx^oiiij^o.«

Norges gl. L. I, 462—63 (fra Hamars Biskopers Lovbog fra c. 1320). 626

[1263 (før 28 Sept.)]. R. de Neville til Kong Henrik III.s Kansler W[alter] de Merton; melder, at han nylig har modtaget Kongens Udnævnelse til Kaptein i Grevskaberne hinsides Trent og Bevogtning af Grevskabet og af Kastellet i York, og beretter et Rygte om, at Kongen af »Dacya« sammen med Kongen af »Norewaya« har landet med en stor Flaade ved Skotlands ydre Øer (in forencisis insulis Scotiæ), men man ved intet om dens Bestemmelse. (Udateret).

Rymeri Foedera I, 2, 81. Cal. of Doc. rel. to Scotland I no. 2351 (Brevet tilhører Kong Henriks 47de Aar). 627

1263, 21 Okt. Pave Urban IV til Erkebiskop (Einar) i Nidaros, Biskoper og øvrige Prælater i Norges Rige; melder, at han har overdraget Erkebiskopen at prædike Korstog til det hellige Lands Hjelp i Norge og byder Geistligheden at lyde ham i alt, hvad han i den Hensigt paabyder. »Datum apud Urbem veterem .xij. kal. Nov. anno iij^o.«

D. Norv. I no. 56 (Fra Reg. Vat. 28). Potthast no. 18686.

628

1263, 23 Okt. Pave Urban IV til Erkebiskop (Einar) i Nidaros og hans Suffraganer; omtaler, at han før har overdraget Provincialprien i Dacia at prædike Korstog i Norge ved sine

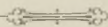
»Brødre«, men at Kongen i Norge havde klaget over, at Paven ikke overdrog dette til passende Mænd inden Riget, og har sendt en særskilt Gesandt til Paven derom. Paven fritager derfor Provincial-prioren fra hans Hverv og overdrager Korstogsprædikenen til Biskoperne. »Datum apud Urbem veterem x. kal. Nov. anno iij^o.«

D. Norv. I no. 57 (Fra Reg. Vat. 28). Potthast no. 18692 (Indholdet gjen-gives her urigtigt). **629**

1263, 23 Okt. Pave Urban IV til Biskop (Gillebert) i Hamar og Mag. Andreas, Kannik i Stavanger; melder, at Kongen af Norges Sendemand, Presten Admund i Strandvik i Bergens Diocese, har oplyst, at nogle Præbender i Oslo har været ledige saalænge, at Besættelsen ifølge Lateranconciliets Statuter tilfalder Paven; denne overdrager et af disse Præbender til A. og anmoder dem om at indføre ham i Præbendet og lade ham optages som Kan-nik i Oslo, hvis hans Beretning er rigtig. »Datum apud Urbem veterem x. kal. Nov. anno iij^o.«

D. Norv. I no. 58 (Fra Reg. Vat. 28). Potthast no. 18693.

630

UNIVERSITY OF TORONTO

Det norske historiske Kildeskriftfonds Skrifter.

1. **Norske Samlinger.** Efter offentlig Foranstaltning udgivne af Christian C. A. Lange. Bind II. Christiania. Feilberg & Landmarks Forlag. 1858—1860. 8vo
„Norske Samlinger, udgivne af et historisk Samfund i Christiania. Første Bind“ — udkom paa samme Forlag i Aarene 1849—1852. (Nu gaaet over til N. W. Damm & Søns Forlag, der indtil videre sælger Bd. I—II tils. til nedsat Pris Kr. 5,00).
2. **Norske Magasin.** Skrifter og optegnelser angaaende Norge og forfattede efter reformationen. Samlede og udgivne af N. Nicolaysen. Bind I—III. Chra. Johan Dahls Forlagsboghandel (H. Aschehoug & Co.). 1858—1870. 8vo. (Kr. 15,00).
3. **Liber Capituli Bergensis.** Absalon Pederssens Dagbog over Begivenheder, især i Bergen 1552—1572. Udgiven efter offentlig Foranstaltning med Anmærkninger og Tillæg af N. Nicolaysen. (Særskilt Aftryk af Norske Magasin. Første Bind). Chra. Johan Dahls Forlagsboghandel (H. Aschehoug & Co.). 1860. 8vo. (Kr. 2,00).
4. **Flateyjarbók.** En Samling af norske Konge-Sagaer med indskudte mindre Fortællinger om Begivenheder i og udenfor Norge samt Annaler. Udgiven efter offentlig Foranstaltning [af Guðbrand Vigfusson og C. R. Unger]. Bind I—III. Chra. P. T. Mallings Forlagsboghandel. 1859—1868. 8vo. (Kr. 12,00).
5. **Norske Rigs-Registranter,** tildeels i Uddrag. Udgivne efter offentlig Foranstaltning. Bind I—XII, 1523—1660. Christiania 1861—91. 8vo. (Kr. 72,00).
6. **Pavelige Nuntiers Regnskabs- og Dagbøger,** førte under Tiende-Oprævningen i Norden 1282—1334. Med Anhang af Diplomer. Udgivne efter offentlig Foranstaltning ved P. A. Munch. Chra. 1864. 8vo. (Kr. 1,60).
7. **Meddelelser fra det norske Rigsarchiv,** indeholdende Bidrag til Norges Historie af utrykte Kilder. Bind I. Chra. Feilberg & Landmarks Forlag. 1865—1870. 8vo. (Gaaet over til N. W. Damm & Søns Forlag og sælges indtil videre til nedsat Pris Kr. 1,00).
8. **Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816.** Udgivne af Yngvar Nielsen. Chra. P. F. Steensballe. 1869. 8vo. (Kr. 3,20).
9. **Codex Frisianus.** En Samling af Norske Konge-Sagaer. Udgiven efter offentlig Foranstaltning [af C. R. Unger og A. C. Drolsum]. Chra. P. T. Mallings Forlagsboghandel. 1871. 8vo. (Kr. 5,00).
10. **Biskop Eysteins Jordebog** (Den røde Bog). Fortegnelse over det geistlige Gods i Oslo Bispedømme omkring Aar 1400. Efter offentlig Foranstaltning udgivet ved H. J. Huitfeldt. Chra. 1873—1880. 8vo. (Kr. 7,00).
11. **Jómsvinga-Saga** i latinsk Oversættelse af Arngrim Jonsson. Udgiven af A. Gjessing. Kristianssand 1877. 8vo. (Kr. 0,60).
12. **Sigurd Ranessøns Proses,** udgivet efter Haandskrifterne af Dr. Gustav Storm. Kra. 1880. 8vo. (Kr. 0,80).
13. **Bergens Borgerbog 1550—1751.** Udgiven efter offentlig Foranstaltning af N. Nicolaysen. Kra. 1878. 8vo. (Kr. 2,00).
14. **Monumenta historica Norvegiæ.** Latinske Kildeskrifter til Norges Historie i Middelalderen. Udgivne efter offentlig Foranstaltning ved Dr. Gustav Storm. Kra. 1880. 8vo (Kr. 4,00).
15. **Biskop Jens Nilssøns Visitatsbøger og Reiseoptegneiser 1574—1597.** Udgivne efter offentlig Foranstaltning ved Dr. Yngvar Nielsen. Kra. 1880—85. 8vo. (Kr. 8,20).
16. **Matrikler over Nordiske Studerende ved fremmede Universiteter.** Efter offentlig Foranstaltning samlede og udgivne af Dr. Ludvig Daae. H. I. Chra. 1885. 8vo. (Kr. 1,50).
17. **Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede (1514—1521).** Udgivne ved H. J. Huitfeldt-Kaas. Bind I—III. H. I. Chra. 1885—98. 8vo. (Kr. 17,00).

18. **En Tale mod Biskoperne.** Et politisk Stridsskrift fra Kong Sverres Tid, udgivet efter offentlig Foranstaltning ved Dr. Gustav Storm. Chra. 1885. 8vo. (Kr. 0,80).
19. **Borgarthings ældste Kristenret** i fotolithografisk Gjengivelse efter Tønsbergs Lovbog fra c. 1320. Chra. 1886. 4to. (Kr. 4,00).
20. **Forarbejderne til Kong Christian den femtes norske Lov.** Udgivne af N. Prebensen og H. J. Smith. Chra. 1887. 8vo. (Kr. 7,00).
21. **Islandske Annaler indtil 1578.** Udgivne ved Dr. Gustav Storm. Chra. 1888. 8vo. (Kr. 7,00).
22. **Norges Indskrifter med de ældre Runer.** Udgivne af Dr. Sophus Bugge. Hefte 1—3. Chra. 1891—95. 4to. (Kr. 13,20).
23. **Norske Herredags-Dombøger.** Første Række (1578—1604).
 - I. Dombog for 1578. Udg. af E. A. Thomle. (Kr. 3,60).
 - II. Dombog for 1580. Udg. af E. A. Thomle. (Kr. 1,20).
 - III. Dombog for 1585. Udg. af E. A. Thomle. (Kr. 2,80).
 - IV. Dombog for 1597. Udg. af E. A. Thomle. (Kr. 2,00).
 - V. Dombog for 1599. Udg. af E. A. Thomle. (Kr. 4,80).Chra. 1892—98. 8vo. (Kr. 14,40).
24. **Nils Stubs Optegnelsesbøger fra Oslo Lagthing 1572—1580.** Udg. af H. J. Huitfeldt-Kaas. Chra. 1892—95. 8vo. (Kr. 2,80).
25. **Otte Brudstykker af den ældste Saga om Olaf den hellige** med Facsimiler. Udgivne af Dr. Gustav Storm. Chra. 1893. 8vo. (Kr. 2,40).
26. **Det Arnamagnæanske Haandskrift 310 quarto.** Saga Olafs konungs Tryggvasonar er ritadi Oddr muner. En gammel norsk bearbejdelse af Odd Snorresøns paa latin skrevne Saga om Kong Olaf Tryggvason. Udg. af P. Groth. Chra. 1895. 8vo. (Kr. 2,40).
27. **Biskop Nils Glostrups Visitatser i Oslo og Hamar Stifter 1617—1637.** Udgivne ved Dr. L. Daae og H. J. Huitfeldt-Kaas. Chra. 1895. 8vo. (Kr. 1,80).
28. **Historisk-topografiske Skrifter om Norge og norske Landsdele,** forfattede i Norge i det 16de Aarhundrede. Udg. ved Dr. Gustav Storm. Chra. 1895. 8vo. (Kr. 3,00).
29. **Hirdskraa** i fotolithografisk Gjengivelse efter Tønsbergs Lovbog fra c. 1320. Chra. 1895. 4to. (Kr. 16,00)
30. **Stavanger Domkapitels Protokol 1571—1630.** Udg. ved Andreas Brandrud. H. 1. Chra. 1897. 8vo. (Kr. 3,00).
31. **Historiske Samlinger.** Udgivne af Den Norske Historiske Kildeskriftkommission. Bind I. 1. H. Chra. 1898. 8vo. (Kr. 1,20).
32. **Presten Søfren Søfrensens Memorialbog 1564—1599.** Udg. ved A. E. Erichsen. Kra. 1898. 8vo. (Kr. 0,80).
33. **Regesta diplomatica Norvegiæ.** Kronologisk Fortegnelse over Dokumenter vedkommende Norge, Nordmænd og den norske Kirkeprovincs. I. 991—1263. Udg. af Dr. Gustav Storm. (Kr. 1,40).

Under Pressen er:

- Historiske Samlinger.** Bind I. H. 2.
Norges Indskrifter med de ældre Runer. Udgivne af Dr. Sophus Bugge. 4de Hefte.
Stavanger Domkapitels Protokol. Bind I. H. 2. Udg. ved Prof. Andreas Brandrud
Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede. B. III. H. 2.

Under Forberedelse er:

- Erkebiskop Henrik Kalteisens Kopibog.** Udg. af Alexander Bugge.

Kildeskriftfondets Kommissionærer ere:

- For Norge og Sverige:** Hr. Jacob Dybwad, Christiania.
„ **Danmark:** D'Hrr. Lehmann & Stage, Kjøbenhavn.
„ **de øvrige Lande:** Hr. Otto Harrassowitz, Leipzig.